

CHAYEINU

Shabbos Initiative

פרשת ואתחנן תשפ"ד

Pg. #	Content
2-4	Seudah Stories
5-10	Parshah Riddles
11-12	Life of Truth Story
13	Hilchos Shabbos Initiative
14-15	Halachah Q&A
16-20	Rav Kalman Krohn Stories
21	Comic Story
22-24	Nefesh Shimshon
	גליונות
25-26	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
27-30	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
31-34	הג"ר דוב לנדא שליט"א
35-38	הגר"ד פוברסקי שליט"א
39-40	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
41-42	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א

Daily Hilchos Shabbos - Rav Shmuel Bernath
732.301.4043 opt 2 then 8

לע"נ ר' שלמה ז"ל בן יבל"ח ר' יעקב שרגא שליט"א
לז"נ הרב מתתיהו חיים בן הרב יעקב זצ"ל

לרפוי"ש חיים שמואל בן ליבא

יהודית בת שרה הינדא, דניאל יהודה בן אסתר שירה
לזכות אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה

Dedication opportunities: 848-373-4436
shabboschayeinu@gmail.com

SEUDAH STORIES

פרשת דברים תשפ"ד

Saying Kaddish for Your Parent

Before Rosh Hashanah of 1952, R' Cohen traveled to Bournemouth, England collect money for Chazon Yechezkel Youth Village, which Zeirei Agudas Yisrael had established. In those days, many well-to-do people spent Yom Tov at resort hotels in the area. Prior to *maariv* on the first night of Rosh Hashanah, he was invited to speak in the shul of one of these hotels. Those gathered responded to my speech with generous pledges. But when it came time for *davening*, he could not help but notice that the *mechitzah* was very questionable. Rather than *daven* with the congregation, R' Cohen opted for the seclusion of his room in the hotel.

In addition to missing *tefillah b'tzibur*, he was unable to say *kaddish* for his father, whose *yahrtzeit* falls on the first night of Rosh Hashanah. By the next morning, R' Cohen had located a more suitable *minyan*. But because he had not recited *kaddish* the night before, he forgot to recite it in the morning davening as well. In fact, the entire *yahrtzeit* of his father passed without him reciting *kaddish* once.

When R' Cohen remembered his failure to recite *kaddish* for his father, he was overcome with remorse. And he blamed his public activities, which had brought him to Bournemouth, for his failure to say *kaddish*. In his despondent state, he took his failure to say *kaddish* for his father as sign from Heaven that he should abandon his activities on behalf of the *klal*.

R' Cohen's resolve on that point was firm. Upon returning to Eretz Yisrael, he went to the Chazon Ish to inform him of his decision to abandon public affairs and the reason for it. He explained that he intended to return to the *beis medrash* from which he had been drafted for public service. After hearing the explanation for his decision, the Chazon Ish astonished R' Cohen.

"I do not accept what you said," he exclaimed the Chazon Ish. "You did recite *kaddish*!" Assuming that the Chazon Ish had misunderstood, R' Cohen once again repeated the story of what had happened in England, and added for emphasis, "I did not say *kaddish*."

It then became clear that the Chazon Ish had heard clearly. He said, "You are mistaken. You did recite *kaddish*. What do you think is the purpose of reciting *kaddish* on a parent's *yahrtzeit*? When a son sanctifies the name of Hashem in public he is causing pleasure and bringing honor to his parent's *neshamah*. What more pleasure to your father than what you did — forgoing your own personal comfort to travel to a foreign country, where you had to *daven* without a *minyan* on Rosh Hashanah as part of a mission on behalf of the *klal*? There is no greater *kaddish* than that!"

Upon hearing those words from the Chazon Ish, R' Cohen's resolve to retire from public life dissolved entirely. That retirement would not take place, as it turned out, for another thirty-three years.

SEUDAH STORIES

פרשת דברים תשפ"ד

Erev Yom Kippur Afternoon

It is well known that some *talmidim* saw Rav Yisroel Salanter leaving his house on erev Yom Kippur afternoon after *minchah*. This is not a regular time to be going somewhere or visiting so they decided to follow their beloved Rebbe. They followed him all the way back to the shul and watched him go in through the *ezras nashim*.

What would Rav Yisroel Salanter be doing upstairs in the *ezras nashim* shortly before the holiest day was about to begin?

It wasn't long before they heard the noise of a hammer banging - which shocked them even more. What was the Rebbe doing?

Unable to contain themselves they asked the Rebbe to explain his seemingly mundane actions at this *choshuve* time. Rav Yisroel told them that the *ezras nashim* is full on Yom Kippur with the ladies coming to shul in their Yom Tov best and it would not be right if their clothes get spoiled or ripped by the nails that are coming out of the wooden benches. So, in order to prevent *agmas nefesh* and damage to others taking place, Rav Yisroel brought his hammer to knock in all loose screws and nails.

Seeing the Good in Every Yid

During the Chofetz Chaim's travels he happened to be staying at a Jewish run inn. He was having a meal when a big burly man in peasant's clothing stormed in. The man was apparently Jewish although he wore no head covering. He demanded service and ordered a loaf of bread and plenty of liquor. When they arrived, he downed the liquor quickly and tore into the bread but without washing his hands or making any *brachah* first.

The Chofetz Chaim went to the owner of the inn and said "Perhaps I should go over to that man and explain to him the proper way of eating a meal".

The owner shook his head "Don't bother. That man is Jewish but he certainly doesn't act it. He was snatched from his home when he was young to serve in the czar's army, and he's lived with non-Jews ever since. He's forgotten everything about *yiddishkeit*, and he doesn't want to know about it. He's a lost case, so don't waste your breath on him."

The Chofetz Chaim thought otherwise. He went over to the man and sat down beside him. "Excuse me for bothering you", he said. "My name is Yisroel Meir Kagan. I hope you don't mind if I join you for a few minutes."

The man looked up with him with great surprise. "Aren't you the one they call the Chofetz Chaim? The famous Rabbi whom everyone has such respect for?"

"Well, everybody is wrong. The one that they should have respect for is you!" answered the Chofetz Chaim.

The man was totally confused "What do you mean?"

"I've heard that you were one of the cantonists taken into the Czar's army when you were young. Is that true?"

SEUDAH STORIES

פרשת דברים תשפ"ד

The man nodded sadly. "It's been so long since I was taken that I can't remember my parents anymore."

"And yet you survived and you returned to live again among your fellow Jews. That took a lot of courage, and I admire you for it!"

"You admire me? But I don't keep any of the Jewish laws, I don't go to *shul*, I don't say *brachos*..."

"Of course not!" said the Chofetz Chaim. "It's been years since you've done these things. You've been in a non-Jewish environment all these years. How could you remember the Jewish ways? Would you allow me to help you learn them again?"

The man looked at the Chofetz Chaim for a long time then he suddenly burst into tears. "Since I've been back, everyone has avoided me. You were the first to take any interest in me at all. If you are willing to teach the Jewish laws to an ignorant man like me, I'd be happy to learn them."

Eventually, the man once again became a *frum Yid*.

By not looking down on the man the Chofetz Chaim won him back to *yiddishkeit*.

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed

PARSHA CHALLENGE

פרשת ואתחנן

1. What connection does the number 515 have to this week's פרשה?
 - a. תפילה challenge: List seven instances of two completely different תפילות/ברכות that end with the exact same ברכה.¹
 - b. Which two תפילות end with the same ברכה but one is past tense and one is present tense?
2. When in this week's פרשה does it list all four directions?
 - a. List two other places in the תורה where it lists all four directions.²
3. Which עבודה זרה is mentioned by name in this week's פרשה?
 - a. What are the three other עבודות זרה mentioned by name in the תורה?
4. Which of the שש זכירות are mentioned in this week's פרשה?
 - a. What are the other five זכירות?
5. List seven situations where the לא תרצח of לאו doesn't apply.³
6. The two of us are required both day and night,
We have a connection to the head, the hand and the house.
One of us is found in this week's פרשה.
Who are we?
7. I am part of a group of four,
The others in my group are all in פרשת בא,
Although I am separated from all the others,
It is to be like me that all aspire.
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?

Need a Hint?

¹ In the first two instances one ברכה is said daily, by the third both are said weekly, by fourth both are only said by a special occasion.

² One by אברהם, one by יעקב.

³ Three are related to war, three are related to עבירות, two are related to הצלה.

Answers

- The amount of times you davened (ואתחתך גמטריא) to be allowed into ארץ ישראל (מדרש רבה).
 - מלך מהלל בתשבחות end with הלל and ברוך שאמר 1)
 - שומע תפילה end with תפילת הדרך and שמנה עשרה in שמע קולנו 2)
 - הפטרה of the ברכה and the last קידוש, שבת שמונה עשרה 3)
forgot in רצא end with ברכת המזון The same with טוב).
 - In there are two ברכות that end with האדם יוצר 4)
 - The two ברכות made by an עולה לתורה end in התורה 5).
 - אתה גבור, בית החיים one makes when entering a ברכה someone a close friend whom one didn't see for 12 months, and if a person didn't see a בית מחיה המתים end with 30 days, for the חיים.
 - גאל ישראל is also used for the second כוס by the סדר 7).
 - The ברכה of שיש תשיב and רחם of הפטרה end with בנייה משמח ציון בבניה 8).
- When משה tells ה' to look at ארץ ישראל - (כז) וְיַנִּיחָהּ לְיָדֶינוּ וְנֵסֶתָּהּ לָנוּ.
 - tells אברהם ה' to look at ארץ ישראל - (יד) וְיַנִּיחָהּ לְיָדֶינוּ וְנֵסֶתָּהּ לָנוּ.
 - tells יעקב that his children will נַגְנְבוּהוּ וְנֹאכְלוּהוּ - (כח) פֻּרְצֵת יָמָה וְקֹדֶמָה וְצֹפְנָה וְנִגְנְפוּהוּ .
- בעל פעור
 - בעל צפון, כמוש (במדבר כא, כט), מולך a.
- זכירות מעמד הר סיני
 - זכירת יציאת מצרים 1)
 - זכירת מעשה עמלק 2)
 - זכירת מעשה העגל 3)
 - זכירת מעשה מרים 4)
 - זכירת השבת 5)
- קנאין פוגעים בו 6) ז' עמים 5) עמלק 4) מלחמה 3) self-defense) 1) רודף
רוצח בשוגג can kill אדם A 8) חיבי מיתת בי"ד 7)
- The two of us are required both day and night,
We have a connection to the head, the hand and the house.
One of us is found in this week's פרשה.
Who are we?
 - קראית שמע of מצווה
 - they are in תפילין and מזוזות
 - שמע
 - והיה אם שמוע and שמע-
- Next Week....

Last week's Riddle:

He and I are identical names aside for one נקודה,

I am a type of city, he is one of the seven,

I mentioned only once in the תורה,

I am also mentioned in the מגילה.

I am mentioned in this week's פרשה.

Who am I?

- one of the **שבעה עמים**

- in this week's פרשה

על כו היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות -

לבד מערי הפרזי (ג,ה) -

(open cities) ערי הפרזי -

פתחי פרשה – ואתחנן - נחמו
Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

If the *gematria* values of 2 words are within 1 number of each other, the words are considered “equal.” Prove this idea from a *pasuk* in *Parshas Va’eschanan*.

Hashem warns that after “ונושנתם” (you have been in Eretz Yisrael for a long time), you may wind up serving *avodah zara*, and, “be destroyed.”¹ This was set to occur after we had spent 852 years in the land, which is the *gematria* of “ונושנתם.” Hashem exiled us 2 years early, after only 850 years, so that we wouldn’t reach “ונושנתם,” nor the associated destruction. Apparently, exiling us only 1 year early wouldn’t have helped, because 851 would still be considered equal in *gematria* to 852!²

Some *rishonim* hold that there is a *mitzvah* to always remember *Maamad Har Sinai*.³ How many things can you name, which we do in order to remember this powerful event?

- Whenever we learn Torah, we do so with awe and reverence, just as we trembled at Har Sinai.⁴ This is one reason that we shuckel when learning.⁵ (You would think we should shudder while learning, instead. Why do you think that this isn’t our practice?⁶)
- Every time we learn, we open the “thermos” that continues to hold all of the “heat” of this experience.⁷
- We learn Torah with freshness, feeling as if the Torah was just given today.⁸
- We give extreme honor to a *Sefer Torah*, and designate a respectable place for it, recognizing that the contents of the *luchos* are contained in each *Sefer Torah*.⁹
- When saying, “*V’keiravtanu...*” – “You brought us close” – in the end of the *beracha* of *Ahavah Rabbah*, we should remember that Hashem brought us close to Har Sinai.¹⁰
- The *krias hatorah* of *Shavuot*, which describes *Maamad Har Sinai*, fulfills this *mitzvah*.¹¹
- Those who stand when listening to *krias hatorah* do so to relive the experience of standing at Har Sinai and receiving the Torah.¹²
- When we say, “אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו,” “Who chose us from all the nations, and gave us His Torah,” we should think about *Maamad Har Sinai*, when Hashem chose us, spoke to us from fire, and gave us His holy, dear Torah, the source of our life, with which Hashem joyfully occupies Himself every day.¹³
- A person who learns *pesukim* and *mishnayos* deserves 600,000 people at his funeral, so that his Torah can leave the world the same way it entered the world: in the presence of all of Bnei Yisrael.¹⁴
- Moshe told us, “Hashem will give you *neviim*, like me, as you requested when you were overwhelmed by Hashem’s voice at Har Sinai.”¹⁵ When we follow the words of the *neviim*, we recall this event.

¹ ד' כ"ה ע"י רמב"ן

² לקט יושר [תלמיד התה"ד] בהקדמתו לאו"ח

³ ע"י רמב"ן בלאוין ששכח הרמב"ם ב' ובמגילת אסתר שם

⁴ ברכות כ"ב.

⁵ אבודרהם ברכות השחר, הובא ברמ"א או"ח מ"ח א'

⁶ הבחור אשר מ.

⁷ עלי שור ח"ב ע' ק"ה מר' ירוחם ליוואוויץ

⁸ רש"י שמות י"ט א'

⁹ רמב"ם הל' ס"ת י' י'

¹⁰ מג"א או"ח סי' ס' ס"ק ב'

¹¹ מג"א שם

¹² ב"ח או"ח קמ"א

¹³ טור או"ח מ"ז

¹⁴ כתובות י"ז.

¹⁵ דברים י"ח ט"ז

- When we say, “אשר קדשנו במצותיו...” “Who sanctified us with His *mitzvos*,” we declare that our ability to perform physical acts and imbue them with holiness, which brings us *olam haba*, stems from our designation as a “גוי קדוש,” “A holy nation,” at Har Sinai¹⁶.
- When we fulfill, “ולא תתורו אחרי לבבכם,” “Don’t stray after your hearts,” and avoid false beliefs, we do so by reminding ourselves of *Maamad Har Sinai*, which is the foundation of our *emunah*.¹⁷
- Rebbe Yehoshua kissed the stone that Rebbe Eliezer sat on in yeshiva, equating it with Har Sinai.¹⁸ When we respect *talmidei chachamim*, we recall *Kaballas HaTorah*.¹⁹
- Many recall *Maamad Har Sinai* by mentioning it among the “*sheish zechiros*,” six things which we remember daily, usually found in the *siddur* after *shacharis*.

What *aveirah* could a person *chas v’shalom* commit by not doing *chazara* when he learns?

We are told, “Be very careful not to forget what you saw at Har Sinai.”²⁰ *Chazal* explain that this includes forgetting one’s learning²¹, due to lack of review²². Since most people forget things, one should review a lot, and think about his learning day and night until it is impossible to forget it. Failure to do so will likely cause one to mislead others regarding *halacha*.²³

***Chazal* praise someone who reviews his learning 101 times.²⁴ How can such review prevent one from being someone who “שכח” (forgets) what he learned, and rather become someone who “זכר” (remembers) what he learned?**

The *gematria* of “שכח” is 328. If one reviews 101 times, he will “remove” 101 from “שכח,” and be left with 227 – the *gematria* of “זכר”!²⁵

What *mitzvah* can you do while crossing the street?

“ונשמרתם מאד לנפשותיכם”²⁶ – protecting oneself – by looking both ways and crossing carefully.²⁷

Which famous enemy of Bnei Yisrael strategically confronted them morning and night, in an attempt to prevent them from saying *krias shema*?

Golyas HaPlishiti.²⁸ When we achieve “רוממות קל בגרונו,” “Praises of Hashem in their throats,” by *davening* with *kavana*, we earn, “וחרב פיפיות בידם,” “A double-bladed sword in their hands²⁹,” and are successful in battle. Golyas hoped that his verbal assaults and intimidating stature would distract Bnei Yisrael from having *kavana* while saying *shema*, and thus ensure his success.³⁰

“ואהבת את ה' אלקיך”³¹ – Doesn’t “אהבת” mean, “You USED to love”? The Torah is saying, “You used to love Hashem”?

When said with the “*vuv*” at the beginning of the word, and pronounced by stressing the “*tav*” at the end of the word (as opposed to the middle “*her*”), this past-tense word is transformed into the future/command, “You SHOULD love Hashem.”

¹⁶ שמות י"ט ט"ו

¹⁷ ע"י רמב"ם הל' יסוה"ת ג' ח'

¹⁸ שה"ש רבה א'

¹⁹ ע"י הכל בס' רעה אמונה ע' רכ"ג-ד'

²⁰ ד' ט'

²¹ אבות ג' ח'

²² רבינו יונה שם, רע"ב

²³ רבינו יונה

²⁴ חגיגה ט'

²⁵ כלי יקר ד' ט'

²⁶ ד' ט"ו

²⁷ הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, הובא בס' כאשר צוה ה' ע' קפ"ג

²⁸ שמואל א' י"ז ט"ז, ע"י סוטה מ"ב:

²⁹ תהלים קמ"ט ו'

³⁰ בן יהוידע שם

³¹ ו' ה'

What are you supposed to do when you walk past a *mezuzah*?

Remember that Hashem is One, how much we love Him, and wake up from the silly things on which we waste time, realizing that the only thing that matters is knowing Hashem. This will set us on the right track.³²

How did the future slaves of Bnei Yisrael benefit from *Yetzias Mitzrayim*?

Just like Hashem freed us from slavery and allowed us to rest, we must let our slaves rest on Shabbos. When we do so, it reminds us that we were once slaves, and Hashem took us out of Mitzrayim.³³

This week's *haftarah* begins, "נחמו נחמו."³⁴ Who is speaking to whom, and what does it mean?

Hashem tells the *neviim*, "Comfort Bnei Yisrael after their suffering."³⁵

JUST CURIOUS

Moshe davened to Hashem using a language of "*tachanunim*"³⁶, and we are supposed to *daven* to Hashem this way as well.³⁷ How does one fulfill this?

We should speak slowly like one who is asking for mercy, understand that no one besides Hashem can help, and actually feel that we came to request things that we need.³⁸ One who davens just to fulfill his obligation has not achieved this level of "*tachanunim*," and some hold that he must *daven* again! Practically, one should not repeat his *davening*, and to do so would be a *beracha l'vatala*, a *beracha* made for no reason.³⁹

Hashem tells Moshe to ascend a mountain to see Eretz Yisrael, and look west, north, south, and east.⁴⁰ Hold on! Moshe is standing outside of Eretz Yisrael, on the EASTERN side of the *Yarden*. Why should he look BEHIND himself to the east?!

- Hashem showed Moshe everything that would happen to Bnei Yisrael until the time of *techiyas hameisim*.⁴¹ At that time, we will get additional pieces of land to the EAST of current Eretz Yisrael, and Moshe was supposed to look at those, future, eastern areas.⁴²
- Hashem told him to first look at mainland-Eretz Yisrael and then look eastward, at the land of *Reuvein and Gad*, which would become *kadosh* after the mainland was conquered.⁴³

Hashem gave us 613 *mitzvos*, and we aren't allowed to add more.⁴⁴ Why can't we serve Hashem "extra"?

The Torah is perfect as it is. Tampering with it, even by adding *mitzvos*, would actually be detracting from it.⁴⁵

In the middle of Moshe's speech about how important the *mitzvos* are for all generations, he suddenly stops, declares that there will be 3 *arei miklat* on the eastern side of the *Yarden*, names them, and then continues his speech. Why the interruption?

By mentioning the future generations, Moshe was telling Bnei Yisrael, "You should start important projects, because even if you can't finish them, your children will." He immediately demonstrated this by setting up *arei miklat* which he knew would only be effective after he died.⁴⁶

³² רמב"ם הל' מזוזת ו' י"ג

³³ רמב"ן ה' י"ד

³⁴ ישעיהו מ' א'

³⁵ מפרשים שם

³⁶ ג' כ"ג

³⁷ אבות ב' י"ג, או"ח צ"ח ג'

³⁸ מ"ב שם

³⁹ ביה"ל שם

⁴⁰ ג' כ"ז

⁴¹ רש"י ל"ד ב'

⁴² אזנים לתורה

⁴³ מעין בית השואבה

⁴⁴ ד' ב'

⁴⁵ רבינו בחי", ספר החנוך תנ"ד, ועי' ס' רעה אמונה ע' רי"ט מה שבאר בדעת הרמב"ם בפ' חלק ואכמ"ל

Our *minhag* is to have three people stand at the *bima* during *laining*. Why?

- When recounting *Maamad Har Sinai*, Moshe reminds Bnei Yisrael, “אנכי עמד בין ה' וביניכם” – Moshe served as the intermediary between Hashem and Bnei Yisrael.⁴⁷ Likewise, during *krias hatorah*, the *gabbai* represents Hashem, telling people to read the Torah; the *baal korei* represents Moshe, serving as the intermediary between us and Hashem; the person getting the *aliyah* represents Bnei Yisrael, receiving the Torah.
- The three people are parallel to the three *avos*.⁴⁸

“Hashem took you out of Mitzrayim, so He commanded you to keep Shabbos.”⁴⁹ Is there a specific connection between *Yetzias Mitzrayim* and Shabbos?

- *Brias haolam* and *Yetzias Mitzrayim* both demonstrate that the eternal and all-capable Hashem created and runs the world as He desires.⁵⁰
- As slaves in Mitzrayim, we were unable to rest at will. To recall the *neis* of *Yetzias Mitzrayim*, Hashem commanded us to rest on Shabbos.⁵¹

In the first paragraph of *shema*, we accept Hashem's *malchus*.⁵² With which *mitzvos* mentioned there? Knowing there is one Hashem, loving Him, and learning His Torah.⁵³

IN YOUR OPINION

Name a time that you started something, knowing that you couldn't finish. Name a time that you didn't start something, because you knew that you couldn't finish. Reflecting on the past, what would your approach be next time?

Moshe, who loved *mitzvos*, set up 3 *arei miklat* on the eastern side of the *Yarden*, knowing that they would only become effective upon the establishment of another 3 on the western side after he died, figuring that he might as well do whatever *mitzvos* he could.⁵⁴

Have you ever met anyone who valued his possessions more than his life, or risked his life for his possessions? (No names please.) What would you tell such a person? Is there any other way that a person shows that his stuff is more important than his life?

You would think that after we are told to love Hashem “בכל נפשך,” “With all of your soul,” to the point that we would be willing to give up our lives for Him, it wouldn't be necessary to mention that we must love Him “בכל מאדך,” “With all of your possessions.” Nonetheless, the Torah mentions it explicitly, because some people actually value their belongings more than their lives, and wouldn't find this so obvious.⁵⁵

There are many challenges which could make it difficult to *daven* each of our 3 daily *tefillos*. What challenges do you face regarding each of them?

In the morning, at *shacharis* time, it is so enjoyable to remain in bed, so we are told to serve Hashem, “בכל לבבך” – by overcoming the *yetzer hara* which dwells in our *leiv*, and entices us to pursue physical pleasure.⁵⁶ In the middle of a busy work day, it is difficult to stop for *davening*, so we are told to serve Hashem, “בכל מאדך” – by taking a *mincha*-break amidst our involvement in our possessions. At night, we are exhausted, so we are told to serve Hashem, “בכל נפשך” – by using our very life force to muster up the strength to go *daven maariv*.⁵⁷

⁴⁶ כלי יקר ד' מ"א

⁴⁷ ה' ה'

⁴⁸ מ"ב קמ"א ס"ק ט"ז

⁴⁹ ה' ט"ו

⁵⁰ רמב"ן ה' ט"ו

⁵¹ ספר החנוך ל"ב, רמב"ן שם ממו"נ

⁵² ברכות י"ג.

⁵³ רמב"ם הל' ק"ש א' ב'

⁵⁴ מכות י'. הובא ברש"י ד' מ"א

⁵⁵ רש"י ו' ה'

⁵⁶ עי' רש"י ו' ה'

⁵⁷ מהר"ל נתיב העבודה פ' ג'

A Life of Truth

Stories from our tzadikim on thriving through adversity

בעזרת השם יתברך

Recap: At the beginning of WWII, Reb Shlomo and his wife Devorah Pollak lived with their family in Slovakia. When Polish refugees would seek refuge in their home, the Pollaks took them in with open arms in defiance of the anti-Semitic laws. Throughout the war, they saw great *השגחה* *פְּרִטִית*. When they saw the Nazi invasion coming, they ran to Hungary. From there they returned to their home town in Slovakia, and from there they ran to the tiny, hidden village of Sharfia. When the Nazis arrived in Sharfia, they escaped to the woods.

say (סְנֵהֲדִין ק: יום) *לֵאמֹר*. The Pollak family was now camping out in a forest near the tiny village of Sharfia.¹ They learned to take it one day at a time, and say *בְּרוּךְ הַשֵּׁם יוֹם יוֹם*. They knew that this was the only way they could get by. A family who lived in a castle on the outskirts of the woods supplied them with a little bit of bread and potatoes. Reb Shlomo invited his family to join him on the grass under some trees. "Trees are so nice," he reflected. "The *עוֹלָם שֶׁל* created them. They don't hate anyone. They don't bark at anyone. They don't speak *הָרַע* *לְשׁוֹן*. Let's just sit between the trees and forget about the world, and we'll survive as long as Hashem wants us to survive. That is always how it is." The Pollaks sat down. They ate. They *benched*, sang a *ניגון*, said *הַמְטָה עַל הַמָּטָה*, lit a fire, and went to sleep. Reb Shlomo stayed up a while longer watching the fire. He looked at the stars and said *קְפִיטוּל* after *קְפִיטוּל* of *תְּהִלִּים*.

Winter came. It became very snowy, and extremely cold. It was becoming more and more difficult to keep the fire going, and it became harder and harder to obtain food. They realized that they would not be able to survive without some type of shelter. "Come *kinderlach*," Reb Shlomo said to his worried children, let's start walking back to the village." It was frightening returning to the village, but they had to do something. They reminded themselves again and again that a Yid is never neglected, and that they were in Hashem's loving hands. As they descended into the village, they ran into Mr. Moody. "Oh. You're still alive!" he exclaimed. "Oh. Good! Those Germans! It's so terrible what they did!" Reb Shlomo responded politely, "Mr. Moody, are you okay?" Mr. Moody cackled, "Oh. Me? I'm just fine. But I must tell you; I resigned my position as Mayor. I resigned my position as head of the sanitation department. I resigned my..." He rambled on and on. Reb Shlomo had to yell to get his attention again. When he responded, Devorah asked him, "Why did you resign all of your positions?" Mr. Moody was indignant, "I should work for the Germans? Ha! Let them find their own Mayor, their own district attorney, their own..." "That's enough Mr. Moody." Mrs. Pollak said. "Mr. Moody, you're a good man." He cackled in satisfaction, "Oh, that's true. Yes. Yes. Yes." "You're from the righteous people of the world, the *הַעוֹלָם* *אִיִּדֵי* *אִיִּדֵי*." Mr. Moody smiled, enjoying the compliment, and said, "Oh, thank you! Well. Yes. I guess I am. Yeah." "Mr. Moody," Reb Shlomo asked, "can you hide us in your attic?" "Oh. Sure, sure, sure. My attic is made for people to hide in!"

Getting into Mr. Moody's attic was tricky. Mr. Moody led the Pollak family through a back room, down a trap door into the basement. From there they took the stairs to the attic trying not to bump their heads on the roofing nails as they climbed in. Mr. Moody chuckled, "The Germans will never *chap* that a trap door going to the basement really goes to the attic!" The attic was very hot, but compared to the freezing winter weather outside it was *גֶּדֶן* *גֶּדֶן*! One day, Mr. Moody came running into the attic, "listen," he said urgently, "Reb Shlomo and Devorah... and your kids – run for your lives! The Germans are coming!" Mr. Moody felt terrible, but he had no way of helping them. Reb Shlomo thanked Mr. Moody, and without even taking the time for everyone to put on their boots they ran into the snowy woods. Mrs. Pollak had to stop to catch her breath. They sat down in the snow behind a bunch of trees some distance away to rest. They watched Mr. Moody come out with a shovel to cover up their tracks. When he came back inside, the Germans broke into his house, held a revolver to his nose, and began searching for Jews. Mr. Moody didn't give them an easy time, he made them find the attic on their own. It was like an obstacle course for those *רָשָׁעִים*, and they came out somewhat worse for the wear. Boruch Hashem the Pollaks had gotten out of there just in time, and they ran back to the summer house very high up in the mountains. Their situation seemed hopeless. It seemed like the Germans would get them in no more than a day. Mrs. Pollak was having a hard time mustering up the courage to forge on. Her husband was *מְחַזֵּק* her. "Devorah, if the time *וְשָׁלוֹם* *וְשָׁלוֹם* comes that the Germans catch us, we will accept our *גְּזִירָה* like all of *יִשְׂרָאֵל* *כָּלֵל* accepts their *גְּזִירָה*, but we have to do everything within our power to try to elude them. Only the *עוֹלָם שֶׁל* knows what's going to happen. As long as they don't find us, we will stay here, and just like *הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא* helped us out in the woods, and in Mr. Moody's attic, He will continue to help us. We must have *בִּיטְחוֹן*, it is the only way. Even if we have only one day longer down here on this world together, in *הַבָּיָה* *עוֹלָם* we will be together forever. While we are here, it is our *מִצְוָה* to have *בִּיטְחוֹן*, one day at a time." Freezing and exhausted, they fell into a deep sleep.

They were woken the next morning by the strange sound of something falling on their roof and rolling down. A few minutes later it happened again. The Pollaks wondered what the noise was. Then the tiny house shook from violent pounding at the door, "**Juden! Arous! Arous!**" The Germans were at their door. It seemed like the Pollaks had reached the end of the road. Reb Shlomo passionately addressed his family, "Devorahla, *kinderlach*, we are Yidden. If we have to say *יִשְׂרָאֵל* *שָׁמַע* we will say *יִשְׂרָאֵל* – and remember! Even if *וְשָׁלוֹם* *וְשָׁלוֹם* we are separated, a Yid is never ever alone! The more you are separated from your family, in a sense, the closer you are to *הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא*. Come. Let's walk outside."

¹ Rav Fishel Schachter, *Tales of Tzadikim Shiur #440*, Dial-A-Shiur / Visions of Greatness, Vol. 5 pg. 94 ff.

A German officer and his soldiers stood there with machine guns. “Hand over all your money!” the officer bellowed. Reb Shlomo silently obeyed. “Line up in front of the machine gun!” he commanded. There was nothing else to do, they were ready to die על קידוש השם. Reb Shlomo encouraged his family, “*Kinderlach*, let us all say שמע ישראל, and let us not be frightened.” “Shoot!” the officer yelled. The soldier pulled the trigger. Nothing happened. “I told you to shoot, soldier! What’s the matter?!” “I pulled the trigger,” the confused soldier answered, “the gun must have jammed. I’ll try again.” He tried again but it still didn’t work. “Why don’t you take care of your gun?!” the officer barked. “Can’t you figure out what’s wrong?!” “I have an idea,” the soldier replied, “I will point the gun at your nose. Look inside as I pull the trigger and maybe you can see what is stuck.” For some reason, the officer didn’t like that idea. He ordered another soldier to shoot the prisoners. The soldier began pulling the trigger and suddenly the officer changed his mind, “Don’t shoot!” he called out. The puzzled soldier eased the pressure on the trigger. The Pollaks didn’t understand why he didn’t shoot, but they knew that every moment was a gift from Hashem. “Get away from that house,” the officer shouted. “I’ll throw this grenade at the house and blow it up!” He threw the grenade, and the house went up in flames. Just then, Mrs. Pollak realized something amazing. She exclaimed, “Shlomo, now I know what those knocks on the roof were!” Reb Shlomo knew what she was going to say. “The knocks were two grenades that they threw on the roof which somehow didn’t explode!” “You were lucky,” the commander remarked, as he led the Pollaks to a waiting truck. “I have been in the German army for over twenty-two years. This never happened that two grenades shouldn’t explode and a gun should get stuck!” The Nazis were simply too spooked out to try again. Mrs. Pollak asked her husband, “Where is he taking us, Shlomo?” “Devorah, don’t you realize the ניסים that are happening? It’s not up to him to take us anywhere. Where ever the רבנו של עולם is going to send us, that’s where we’re going. השם מצעדי גבר קוננו. Come *kinderlach*. אמונה and ביטחון! Remember, Hashem is with us. אין עוד מלבדו.

After a long, uncomfortable ride, the Pollaks were put into a prison in Nitra. Hundreds of prisoners filled its cells. Usually, the Germans separated families. השם the Pollaks were all put in the same cell. Drained from their exhausting day, the Pollak family said קריאת שמע על המטה, and soon fell asleep. They were woken by terrible cries and screams. Reb Shlomo asked a fellow Yiddishe prisoner by the name of Modche Chaim what the bloodcurdling cries were about. Reb Modche Chaim explained, “the Nazi guards get drunk in the middle of the night and they come into the cells and beat people.” Mr. Pollak seemed worried, so Modche Chaim reassured him, “why do you have that worried look on your face? I can reassure you, they only beat prisoners of war, not the Jews who are held over here.” Reb Shlomo didn’t want them to beat anyone, but he thanked Hashem that at least for that night hopefully they were safe. The screams were getting closer and closer to them, and then Mrs. Pollak cried, “I hear the jingle of keys at our cell door!” Reb Shlomo lovingly told his family, “*kinderlach*, remember, keep repeating the words again and again, אין עוד מלבדו. There is nothing but the רבנו של עולם. Everything is פְּרִטִּית. With the רבנו של עולם,” he continued in a choked-up voice, “we can do anything.” The door crashed open and in marched eight drunken Nazi soldiers wielding metal rods and lashing out randomly. Reb Shlomo’s son and his wife did not get hit, but the rest of the family were beaten until they fainted. Finally, the soldiers exited their cell and went on to the next one, making their way down the row. It was some time before the screaming completely subsided. Reb Shlomo and his wife spent the rest of the night walking around the cell helping the people who were beaten. They held the crying children closely to themselves. They bandaged their wounds, and soothed their crying hearts. “*Kinderlach*,” Mrs. Pollak said soothingly, “please be מחזק yourselves. I know it hurt, but it’s not as bad as it seems.” One little child who was still bleeding said to his father, “Totti.” “Yes, *sheifeleh*,” his father answered. “Remember you once told me when I was by the dentist and he gave me a shot, that even though the shot hurt, you said that the dentist is doing it to help me so I shouldn’t feel the pain.” “Yes, Tottaleh,” Reb Shlomo said. “Whatever Hashem does is good, and if Hashem made it that the Nazis should hit me it, must be so that I shouldn’t feel pain that is worse.” Reb Shlomo gave his child a hug, “What a beautiful thought! I’m so proud of you. If only we could all think this way. Devorahla, if our children have this level of אמונה and ביטחון, I’m telling you, we’re going to survive. You’ll see, we’re going to survive!”

As the next evening neared, the tension grew in the cells. Who would the guards attack this time? Even though the atmosphere was very tense, and they were afraid to fall asleep, one by one they dozed off. When the prisoners awoke the next morning, they were astonished that the soldiers hadn’t shown up at night. They all looked at the veteran prisoner Reb Modche Chaim for an explanation, but he was more baffled than they were! Reb Shlomo excitedly said, “Reb Modche Chaim, I told you! The ביטחון of our children would carry us through!” Mrs. Pollak later found out that a British paratrooper had been placed in the prison the day before, and the Germans, wanting to create a good impression, had stopped the beatings to show how well their prisoners were being treated. Thankfully, the Pollaks had been spared from further beatings.

Their stay in the prison cell lasted eight weeks, with just a single hour allowed each week for fresh air. When the Germans became concerned that the Russians would come and free the prison, they pushed everyone out and put them into a concentration camp. At first, the family was kept together in a *zamel-lager*, a camp where prisoners were placed temporarily until they were sorted out. Four weeks later they were finally separated, and they were sent to terrible concentration camps. They reminded themselves of what Reb Shlomo would say – *when you’ll be on your own, in a sense you are closer to the רבנו של עולם*. Mrs. Pollak spent much of her time caring for those who were ill. Miraculously, she and her children survived. Just a few weeks later when the Russians liberated the camp, they made their way back home. Reb Shlomo also survived his weeks in the camp and he eventually returned to his home and was reunited with his family. Boruch Hashem they were *zoche* to rebuild their lives, and their children now teach Torah, and ביטחון.

It’s so good to be a Yid! אשְׁרֵינוּ מֵה טוֹב חֲלָקֵנוּ...

Hilchos Shabbos Initiative

Is it permissible to ride a bicycle within an *eruv*?

It is not permissible to ride a bicycle, even within an *eruv*. This prohibition applies to children as well as adults. If a child begins to ride a bicycle, he should be told to stop. Bicycles with training wheels and tricycles, however, may be ridden by children indoors and outdoors within an *eruv*.¹

It is not permissible to inflate tires of a tricycle. If the tricycle's chain fell off, it may not be replaced, and the tricycle is now considered *Muktze*.

Note: Although one may not ride a bicycle on *Shabbos*, it is a *machlokes* among *Poskim* if bicycles are considered *Muktze*.²

Is it permissible to throw water at someone?

It is not permissible to have water fights that entail throwing clean sink water at one's own or another's clothing.

Is it permissible to play with *Purim shtick*?

"*Purim shtick*" that are similar to firecrackers, as well as imitation ink that temporarily dyes clothing, are all prohibited and are considered *Muktze* as well. Similarly, one is prohibited from starting a fire using a magnifying glass.

Is it permissible to shake a rattle?

One may not shake a rattle to amuse a child on *Shabbos*.³ The rattle itself is not *Muktze*, since it is designated for the use of small children who are permitted to shake it. It is permitted to move the rattle even if doing so will cause it to make noise.

¹ Since these are made exclusively for children's play.

² Since the prohibition is not because of a *Melocho*.

³ *Chazal* prohibited the use of a utensil designated for making sound as a *gezeira* since it may lead one to fix instruments.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

WEEK 44

ע' ביאה"ל שי"ח-ד' ד"ה קולייס, וש"ע שכ"א-י"ד

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

On the long שבת afternoons, my kids get very hungry. Can I make them one of those instant soups in a cup?

QUESTION 2

Can I make instant oatmeal for the baby on שבת?

QUESTION 3

I didn't prepare enough for שלש סעודות. Can I mash up some eggs or tuna and make an egg/tuna salad with mayonnaise?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

My occupational/physical therapist gave me some light exercises to do in order to relieve some joint pain I have. Can I do it on שבת?

Answer: The (שכ"ח-מ"ב) writes that one who is sick may not do vigorous exercise in order to heal himself (by sweating). Since he is unwell, the exercise is a form of רפואה and is not allowed. It would follow that if someone has pains and is prescribed light exercises to do in order to relieve the pain, they may not be done. However, the הלכה is that רפואה is not allowed only when it can also come as a pill or something similar. Since a pill is made through doing מלאכות (grinding etc.), חז"ל were concerned that someone trying to heal himself would come to make a pill and be עובר on a מלאכה. (This תקנה holds true even though we no longer make our own pills.) Because of this, the (מ"ג) writes that any healing that cannot be substituted with a medicine may be taken, as there is no concern of doing a מלאכה. Therapy exercises cannot be replaced with any types of medicine. Therefore, there is no problem it will lead to a מלאכה, and one may do the therapy on שבת.

continued....

וקראת לשבת עונג....
אז תתענג
...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

Can I use a hot compress for my back pain?

Answer: There is a מחלוקת ראשונים whether using a hot compress is a problem of רפואה on שבת. The (שכ"ו-י"ט) holds one should be lenient only for a pressing need. Therefore, if one is in pain, he can be lenient. If he is in a large amount of pain that his entire body feels weakened, everyone holds he may use it, as well as take all medicines necessary.

QUESTION 3

I like to do a few push-ups in the morning to get my blood flowing. Can I do it (privately) on שבת?

Answer: While it was mentioned in Answer 1 that exercise for healing could sometimes be a problem, regular exercise does not constitute רפואה. However, there is a discussion amongst the פוסקים if doing rigorous exercise is considered a weekday activity-דחול-עובדין, and would not be allowed. The (שכ"ז-ב) seems to hold it is a problem, but elsewhere (שכ"ח-מ"ב) he seems to hold that it is allowed. The (ד"ה כדי) writes that the הלכה is like the lenient opinion, and is allowed. Therefore, one may do exercise, though it would be prudent to do it privately, as not to take away from the general שבת spirit. Additionally, one should not cause himself pain by exercising on שבת, unless the exercise will make him feel even better after he is done, in which case the שער הציון (ש"א-ט') allows one to do something uncomfortable that ultimately increases his עונג שבת.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelphia Yeshiva*

Saved by Vatrachus

This story is from the Midrash.

There was Taana in the times of the Gemara named Reb Reuven who was blessed with the ability to overturn heavenly decrees with his *tefillos*. His powerful prayers, laced with tears and genuine feeling, carried extraordinary weight in *Shamayim*, and no bitter decree could remain standing in the face of them.

How was it that Reb Reuven's *tefillos* were so powerful?

Reb Reuven was a very likeable man, and all those he came in contact with were immediately

drawn to him. He knew how to make others feel good, and he went out of his way to do so, even when it meant sacrificing his own comforts and desires. And because he was *mevater* on his own desires to please others, Hashem in return would give up His desires to please Reb Reuven.

Young and old, the erudite and the ignorant all appreciated Reb Reuven's personality and wisdom. Even the Angel of Death himself liked Reb Reuven, and the two spent a lot of time together exchanging explanations on *Tanach*.

One day, the *Malach Hamaves* informed Reb Reuven that there was a heavenly decree against his son, a young boy with a very special soul. "I have a mission to take him away," he told the distraught father.

Reb Reuven immediately tried to *daven*, hoping to save his son, but he found himself getting tongue-tied. Apparently, Hashem didn't want the *tzaddik's tefillos* interfering with His plans, and Reb Reuven was unable to *daven*.

The *Malach Hamaves* appeared a while later, an angel on a mission. "I am here to take your son," he explained.

"Please, do me a favor," Reb Reuven pleaded. "Give me thirty days. Push off the decree for another thirty days, so that my young son can first get married."

The Angel of Death agreed, and Reb Reuven hastened to arrange a *shidduch* for the child. He did not tell his wife or son about his conversation with the *Malach Hamaves*, and did not disclose the reason for his sudden decision to marry off his son.

A *kallah* was found, a wedding date was arranged, and a home was built from scratch for the young couple to live in after their marriage. It was a joyous time for the young *chassan* and his family, who were completely unaware of the terrible threat hanging over his head.

On the day of the wedding, Reb Reuven handed his son a basket of fragrant *hadassim*. In those days, people were invited to a wedding with a sweet-smelling *hadas*, which they then used to dance around the *chassan*. "Take this basket of *hadassim* and go invite the people of the city, including the elders," he instructed his son.

The child swung the basket onto his arm and skipped from home to home, inviting all their friends and relatives, along with the city's elders and *tzaddikim*, to participate in the *simchah* they would be celebrating that evening. The pile of *hadassim* in his basket slowly dwindled as more and more people were invited.

As he capered across an empty field in the direction of more homes, he encountered Eliyahu *Hanavi*, who had something important to tell him. "Tonight, you are supposed to die."

The shocked child gaped at the figure before him wordlessly.

"I want to give you some advice," Eliyahu *Hanavi* continued. "At your wedding, you will see a man dressed in torn and tattered garments. Don't be misled; it's no pauper, but the *Malach Hamaves*. Make sure to welcome him kindly and ensure that he has what to eat. Seat him with the distinguished elders at the meal; honor him and respect him. And also, very important- don't eat anything by the wedding."

Reb Reuven's son nodded, still shell-shocked, and Eliyahu *Hanavi* disappeared.

The *chassan* who left his home on the way to his wedding that evening was a different child than the carefree one who'd left his home that morning to deliver the *hadassim*. He was worried and withdrawn, although he tried to hide his anxiety from his parents.

The atmosphere at the *chasunah* was joyous and exciting, and people danced merrily before the *chassan*, but he could not bring himself to join fully in the festivities. He smiled half-heartedly in response to the greetings of his guests as his eyes feverishly scanned the courtyard in search of the beggar whom Eliyahu *Hanavi* had described.

In the middle of the wedding meal, of which the *chassan* was careful not to take a single bite, he saw a pauper standing at the entranceway, looking in. The *chassan* shot out of his seat like a bullet from a cannon, and was at the pauper's side seconds later. "Please, come inside, have a seat."

The pauper shook his head. "No, that's alright."

"Really, please come inside," the *chassan* pleaded. "You are an honored guest, and it would make me so happy if you would grace my *simchah* with your presence."

The beggar continued to decline, but the young *chassan* persisted, knowing that his very life depended on his treatment of the pauper. Eventually, the beggar agreed to come in, and the *chassan* led him to the head table, seating him with the distinguished elders of the city.

For the remainder of the wedding, the *chassan* kept his eye on his dangerous guest, treating him with utmost honor and respect. He didn't taste a

morsel of the food, conscious of Eliyahu *Hanavi*'s warning. Nervously, he waited to see how the night would play out.

The wedding wound down, and the guests began to trickle out. Soon, the large room had mostly emptied of people, leaving a colorful mess behind. The pauper beckoned to the *chassan* to join him outside, and anxiously, the *chassan* obeyed.

"You have cement for your house," the pauper stated. "Where did you get the cement from?"

"I bought it from someone," the *chassan* replied.

"Well, the owner of the cement wants it back," the pauper told him.

"I'll give him other cement," the *chassan* countered.

The beggar looked at him. "Let me level with you and talk to you straight, without any metaphors," he finally said. "I am the Angel of Death, and I have come to take your soul."

The *chassan*, having known this was coming, didn't seem shocked. "If it is my time, then I am ready to go," he said bravely. "But please allow me to go say goodbye to my father and my *kallah*."

"No problem," the *Malach Hamaves* agreed.

The *chassan* ran back inside and headed straight to his father. "Father, a pauper came to me and told me that now is my time to leave this world. What should I do?"

Reb Reuven did not respond. Turning away from his son, he donned his *tallis* and began to sob,

begging Hashem to overturn the decree against his son's life. With tears flowing freely down his beard, he prayed intently, completely oblivious to his surroundings.

"Father, Father!" the *chassan* cried, hugging his father. "Father, *daven* for me! Please pray for the decree to be annulled!"

Reb Reuven, engrossed in his prayers, did not respond, so his son gave him a parting hug and kiss and went to find his *kallah* of just a few hours.

They had not even been married a single night, and already it was time for the *chassan* to part from his *kallah* forever. As her *chassan* approached, the *kallah* saw his face and knew immediately that something was wrong. "What's the matter?" she asked worriedly.

"The *Malach Hamaves* has come for me," the *chassan* explained, as gently as he could. "He is dressed as a pauper, and he told me that my time has come to leave the world."

"And what did you respond?" she asked breathlessly.

The young *chassan* sighed at her pain. "What do you think I told him? Am I greater than Avraham, Yitzchak, and Yaakov? Even our holy *avos* left this world when their time came. I told him that if my time was here, I would go with him."

The *kallah* shook her head. "Where is he? Outside? You stay here; I will go speak to him."

With a courageous look on her face, the *kallah* went outside to meet the Angel of Death. "It says in the Torah that when a couple gets married, the husband is to remain at home for a full year," she

told the pauper. “A wife has the right to demand of her husband to remain home during that year. So although you might have a mission to take my husband, I have a directive from the Torah allowing me to demand that he live with me for a full year. Please go back to Hashem and tell Him my response. I want my husband to be with me for a year.”

The *Malach Hamaves* heard her argument, and he agreed to bring her claim before Hashem. He flew up to *Shamayim* to determine his next course of action. There, he found Hashem sitting on His Throne of Judgment, surrounded by the angels Gavriel, Michoel, and others.

The angels seemed to be pleading with Hashem to save the life of the very *chassan* whom the *Malach Hamaves* had gone to take. “Reb Reuven is always *mevater* on his own desires and feelings to make others feel good,” the angels were saying. “Just as he gave up his desires for others, he is now asking that You give up Your decree.”

Hakadosh Baruch Hu turned to the *Malach Hamaves*, who had been sent on a mission to take the boy’s life. “The *kallah* argued that she has the right to demand he live with her for a year, as it says in the Torah,” the Angel of Death explained.

Hashem got up from His Throne of Judgment and went onto the Throne of Mercy. All of the *malachim*, the *seraphim*, the *chayos hakodesh*, and even the *Malach Hamaves* himself were arguing in favor of allowing Reb Reuven’s son to live.

Indeed, Reb Reuven himself had a firm case in Heaven, an argument that enabled all of his prayers to be answered positively. For as the angels had said, he was *mevater* on his own

desires to do the will of others, and for that he would merit that Hashem would give up His desires to please Reb Reuven.

At that moment, Hakadosh Baruch Hu made an announcement. The son of Reb Reuven would be allowed to live, not just for one year, but for seventy years longer.

And so it was. For the next seventy years, Reb Reuven’s son and his wife had a happy life and marriage, devoted to Torah and the service of Hashem.

Have a Wonderful Shabbos!

This story is taken from tape #A99

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmussen given by **Reb Kalman Krohn zt”l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

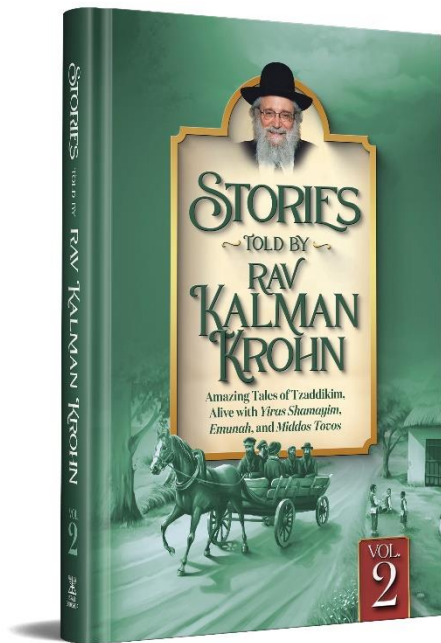
Option 1: Vaadin given in BMG
Option 2: Shmussen given in Adelpia
Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

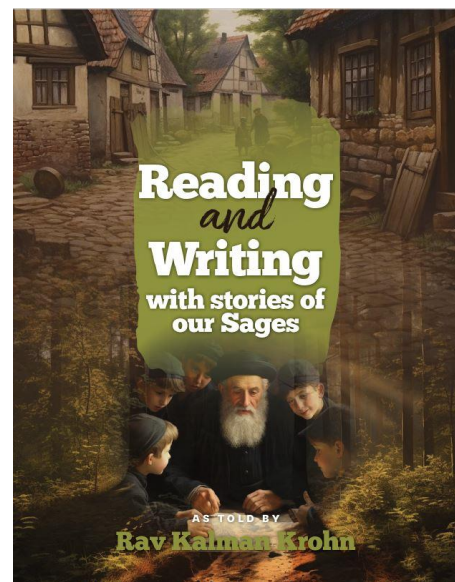
Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

Sponsored by:
The Friedman Family
The Schwab Family

Volume TWO of the
“Stories Told By Rav Kalman Krohn”
Book Series is **NOW** available at your local Judaica
Store.

Volume One of the new curriculum series is
NOW available for Schools to purchase.
Many schools have already placed their orders!
Call/email now to reserve your books while
supplies last.

Call/text 609-807-1783 or
Email torasrebkalman@gmail.com for a sample

*If you have exceptional content about Reb
Kalman that you think should be inserted into
book 3, please let us know.*

IN HIS LATER YEARS, DAYAN YEchezkel ABRAMSKY WAS STILL ACTIVE IN COMMUNITY MATTERS, BUT WAS BARELY ABLE TO WALK.

SHLOMIE, WOULD YOU BE ABLE TO GO TO THE POST OFFICE? I WOULD GREATLY APPRECIATE IF YOU COULD TAKE THIS MONEY AND BUY JUST ONE POSTAGE STAMP.

REBBE, I KNOW THE POST OFFICE WELL AND IT WOULD BE MY HONOR.

SHLOMIE WAITED ON LINE AT THE BAYIT V'GAN POST OFFICE, BUT WAS A LITTLE PUZZLED...

IF REBBE HAD A LETTER TO MAIL WHY DIDN'T HE GIVE IT TO ME NOW? I'M IN THE POST OFFICE ANYWAY!

SHLOMIE RETURNED AND THEN WATCHED AS DAYAN ABRAMSKY CAREFULLY TOOK AN ENVELOPE FROM HIS POCKET AND LICKED THE STAMP...

SHLOMIE, THANK YOU! COULD I TROUBLE YOU AGAIN TO PLEASE MAIL THIS LETTER ON YOUR WAY HOME!

OF COURSE, REBBE, BUT MAY I ASK REBBE AN OBVIOUS QUESTION...

SURE...

DAYAN ABRAMSKY'S FACE RADIATED WITH A SMILE AS SHLOMIE ASKED HIS QUESTION.

WHY DIDN'T REBBE JUST GIVE ME THE ENVELOPE THE FIRST TIME I WENT TO THE POST OFFICE?

SHLOMIE, IN THIS ENVELOPE THERE IS SOME MONEY FOR A POOR TALMID CHOCHOM. AT THIS MOMENT WE ARE PERFORMING THE MITZVOS OF GIVING TZEDOKAH AND SUPPORTING TORAH!

MY REBBAIM TAUGHT ME TO APPRECIATE EACH PART OF EVERY MITZVAH. WHEN WE WILL REACH 120, THEY WILL SHOW US THE VALUE OF EACH CHELEK (PORTION) PERFORMED WITH SIMCHA!

WELL, I'M TOO OLD AND CANNOT WALK... BUT I CAN STILL LICK A STAMP! THAT CHELEK ALSO HAS IMMEASURABLE REWARD AND THAT I CAN STILL DO! HOW COULD I GIVE IT AWAY?

DAYAN YEchezkel ABRAMSKY WAS BORN IN GRODNO, BELARUS TO זלמן AND מרת דבורה (אליס). HE LEARNED IN THE NOVARDOK WHERE HE BECAME CLOSE TO ר' יוסף יוזל הורוביץ זצ"ל. HE ALSO LEARNED IN TELZ, MIR AND SLABODKA AND WAS A CLOSE TLMID OF R' CHAIM SOLOVEITCHIK זצ"ל. HE RECEIVED SMICHAS AT THE AGE OF 17 FROM THE רב OF NOVARDOK, ר' יחיאל מייכל, EPSTEIN זצ"ל (AUTHOR OF השלחן). HE MARRIED THE DAUGHTER OF A GRANDDAUGHTER OF ר' אברהם בן ציון זצ"ל, A WILOVSKY זצ"ל (THE רידב"ז). HE SERVED THE קהלות OF SMOYLAN (1912) AND SMOLEVICH (1914). IN 1924, HE TOOK OVER AS THE רב OF SLUTSK WHEN זלמן MELTZER זצ"ל WAS FORCED TO FLEE FROM THE COMMUNISTS. DAYAN ABRAMSKY FOUGHT THE COMMUNISTS EFFORTS TO DESTROY RELIGION AND WAS EXILED TO SIBERIA IN 1929. HE WAS RESCUED IN 1931 AND WAS LATER INVITED TO SERVE AS רב בית דין OF LONDON. HE AGREED ON THE CONDITION THAT THEY FOLLOW ALL HIS RULINGS. DAYAN ABRAMSKY REVOLUTIONIZED THE UK STANDARDS OF SHULIM AND KIDUSH. IN 1951, HE MOVED TO ירושלים, AND BECAME ראש ישיבה OF SLABODKA IN בני ברק. OF THE 25 ספרים HE WROTE, THE MOST WELL KNOWN IS יחזקאל, A COMMENTARY ON THE ENTIRE תוספתא.

For any inquiries or comments please feel free to call 347-838-0869 • Illustrated by: Yeshaya Suval

כ"ד אלול 1886-1969 5646-5729

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

The Tzaddik and the Freebee

וְאֶתְחַנֵּן אֶל ה' (דברים ג, כג)

I pleaded for Hashem's grace. (Devarim 3:23)

***Chinun* always implies a freewill gift. Although the *tzaddikim* could request from Hashem based on their good deeds, they ask only a freewill gift. (Rashi)**

When a *tzaddik* asks something of Hashem, it is always as a freewill gift, as if he is not worthy of it. And he does this not despite being *tzaddik* but because he is a *tzaddik*.

Here's an example.

Imagine a very wealthy man. He owns a lot of property worth hundreds of millions of dollars. Then something bad happens. The people of a certain city are in grave danger due to the decree of an evil king. The wealthy man sells all his property, and bribes the king with the cash thereby obtained. This saves all the people of the city from sure death!

There is no doubt that this Jew did a tremendous *mitzvah*. But now he is totally

impoverished. He has nothing left for himself. He has no home and not even food to eat. He gave everything for the sake of the *mitzvah* of *chesed* that he did.

There are two ways this man could beseech Hashem. He could say: *Ribono Shel Olam*, I didn't really have to give away everything like that. I could very well have left myself a modest sum to live on. But now that I gave everything, at least give me a slice of bread to eat. Don't I, too, deserve something, after all I did to help and rescue Jewish people from their plight?

Or he could say like this: *Ribono Shel Olam*, You were so kind to me! I know that You could have rescued the people of the city by Yourself. But you gave me the opportunity to rescue them by selling off

my property so I will merit doing such a wonderful *mitzvah*. The truth is I don't deserve anything, but I am asking You for a slice of bread to eat, as a freewill gift.

These are the two ways how to look at any situation in life.

Moshe Rabbeinu said: *Ribono Shel Olam*, I don't deserve anything at all. You gave me the opportunity to bring the Jewish people out of Egypt and receive the Torah for them. You gave me so many amazing *zechuyos*. I don't deserve anything at all, not even to go to the Land with the rest of the people. I am just asking as a mere gift that I should allowed entry to

Eretz Yisrael.

This is indeed a high *madreigah*. But it is the right way to look at life. If we ask things from *Hashem* because we think we deserve it, then *Hashem* tallies things up to see what we did and what we already received for it and what we still have coming to us, if anything. We might think we "deserve" this and that, but can we be sure that *Hashem* sees it that way?

But if we just ask for a gracious gift, knowing that we don't really deserve it, then we are approaching *Hashem* like a son does to a loving father. And this opens the gates of unlimited blessing. ●

Everything is Double

נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם. (הפטרה)

“By consoled, be consoled, My people,” says Your G-d. (*Devarim* 3:23)

They sinned doubly, as it says חָטְאָה יְרוּשָׁלַם, “Yerushalayim sinned a sin.”

And they were punished doubly, as it says, כִּי לָקְחָה מִיַּד ה' כָּפָלִים בְּכָל חַטֹּאתֶיהָ, “She received from Hashem's hand doubly for all her sins.”

And the consolation is double, as it says, נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם, “Be consoled, be consoled, My people,” says Your G-d.” (*Eichah Rabbah* 1:57)

Why is everything double?

It may be compared to two people who are taking leave of one another. One is traveling east, and the other, west. Whatever distance one of

them goes, he is now double that distance from his friend.

This is why the sin was double. *Hashem* says,

“If you leave Me a day, I will leave you two days.”¹ This means that for every day a person distances himself from the Torah, the Torah also distances itself from him a day’s travel. So he is now two days’ distance from the Torah.

This is an important principle in how *Hashem* relates to human beings. When a person commits a sin, the resulting destruction is not just the deed he did. It is much more than that. He also distances himself from *Hakadosh Baruch Hu* when he commits a sin. This distance deprives him of *siyata d’Shmaya*. And when a person doesn’t have *siyata d’Shmaya*, he experiences a lot of troubles.

Yesterday, this sinner was hated by Hashem; he was detested and distanced and abhorred. And today, [now that he did *teshuvah*,] he is loved and cherished and close and befriended.²

It is obvious that the destruction a person causes himself by being distant from *Hashem* is no less than the destruction of the sin itself. So the damage is double.

It’s the same with receiving double punishment. When a person receives a punishment, he naturally suffers doubly from it. For instance, let’s say a person is sick in bed. Besides the suffering of being sick, he also doesn’t go to work, and he loses income. He might lose a large sum due to sickness or through being tied up by some other unpleasant circumstance. It’s all because the sickness was an expression of *Hashem* hiding His face from him, and when that happens, it’s double trouble.

And so it is with the double consolation. When a person does *teshuvah* with all his heart, and *Hashem* turns to him lovingly and affectionately, then besides the consolation he receives for the troubles he went through, he also gains *siyata d’Shmaya* in various areas. Just as sin distances a person from *Hashem*, so *teshuvah* draws him close.³ And when he is close to *Hakadosh Baruch Hu*, he enjoys a lot of *siyata d’Shmaya*.

The Rambam writes:

Teshuvah is such a great and virtuous thing! Yesterday, this person was separated from *Hashem* the G-d of Yisrael. He cried out and was not answered. He did *mitzvos* and they were shredded in front of him.

Today, he is attached to the *Shechinah*. He cries out and is answered immediately. He does *mitzvos* and they are accepted joyfully and graciously. And not only that, but Heaven longs for his *mitzvos*, as it says, “The offering of Yehudah and Yerushalayim will be sweet to *Hashem* like in old times and in former years.”⁴

So when a person wants to change his ways and do *teshuvah* and attach himself to Torah, and then he sizes himself up and realizes that his goal is beyond his abilities, it is not truly so. Because as soon as he starts to draw closer to *Hashem*, he gets *siyata d’Shmaya*. He has double strength. And the closer he draws himself, the more he gets. He will just go up and up. ●

¹ See Rashi on Devarim 11:13.

² Rambam, Mishneh Torah, Hilchos Teshuvah 7:6.

³ Ibid.

⁴ Ibid.

זכרון צבי מרדכי

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

בפרשתנו כתוב לאמור (א, ה) 'הואיל משה באר את התורה הזאת לאמור', ופירש"י בשבעים לשון. ומתבאר בגמ' (סוטה לה:) עם פירש"י שציווי ה' לכתוב את התורה בשבעים לשון הוא כדי שלא יהא פתחון פה לאומות שלא היה יכלו ללמוד. והקשו רבים מהאמור בגמ' (סנהדרין נט.), שעכו"ם העוסק בתורה חייב מיתה, ותיצרו שתורה שבכתב מותר ללמד משא"כ תורה שבע"פ.

יש להביא דבר נאה שכתב היפה ללב (ח"ג יו"ד סי' רמו אות כא), בטעם איסור לימוד תורה לגוי, שמאחר וכל תינוק במעי אמו לומד עם המלאך את כל התורה, נמצא שהמלמד את חבריו ישראל תורה, הרי הוא מחזיר לו תלמודו ובכך משיב לו אבידתו שנאבדה ממנו, ולפי"ז גוי שאסור להשיב לו אבידתו, וכפי שנפסק בשו"ע (חוי"מ סי' רסו סעי' א), אין ללמוד תורה ולהחזיר לו אבידתו.

אבידת גוי

א

טעמי איסור השבת אבידת נכרי

כל המצוות שבין אדם לחבירו, לא נצטוו לנהוג בהם אלא כלפי אחינו היהודים ולא כלפי גויים, כגון מצות צדקה, טעינה ופריקה, גמילות חסדים, ביקור חולים, ניחום אבלים, וכל כיוצא בזה, בכל אלו וכיוצא"ב אין כל מצוה לנהוג בהם כלפי גויים.

מיהו היה מקום לחשוב, שמצוות השבת אבידה תהא קיימת אף כלפי גויים, שאם נאבד לגוי דבר מממונו ומצאו ישראל, שיהא עליו להשיבו לו, וזאת מאחר ובהשבה זו לא ניתן לגוי ממון ישראל, אלא רק שב אליו ממונו שנאבד הימנו. אך זה אינו, דהא מבואר בגמ' (ב"ק יג:), מניין לאבידת הכנעני שהיא מותרת, שנאמר 'לכל אבדת אחיך', לאחיד אתה מחזיר, ואי אתה מחזיר לכנעני וכו'. הרי שמצוות השבת אבידה נידונית ככל שאר מצוות שבין אדם לחבירו שאינן נוהגות כלפי גויים.

ועדיין לא למדנו אלא שאין איסור לישראל להחזיק לעצמו אבידת גוי, אך אם הישראל בוחר מרצונו הטוב להשיב את האבידה לגוי את אבידתו, בידו הדבר. אלא שבגמ' במקום אחר אסרו לנהוג כן, והכי אמרו (סנהדרין עו:), המחזיר אבידה לנכרי עליו הכתוב אומר למען ספות הרוה את הצמאה לא יאבה ה' סלוח לוי. העולה שיש איסור חמור להשיב אבידה לנכרי, והעון בזה כ"כ גדול עד שעליו דרשו חז"ל את הפסוק 'לא יאבה ה' סלוח לוי'.

טעם איסור השבת אבידה לנכרי לא התפרשה בגמ', ומצינו שנחלקו בה הראשונים, דעת רש"י (שם ד"ה והמחזיר), לפי שהמשיב האבידה לגוי, הרי הוא משה ומחבר גויים לישראל, ומראה בעצמו שלא חשוב לו מצות בוראו על השבת אבידה, שהרי הוא משיב אבידה אף לגויים שלא נצטוו עליהם, עכ"ל.

אולם מהרמב"ם (גזילה ואבדה פי"א ה"ג), נראה שנקט טעם אחר בזה, וז"ל אבידת הגוי מותרת שנאמר אבידת אחיך, והמחזירה הרי זה עובר עבירה, מפני שהוא מחזיק ידי רשעי עולם, ואם החזירה לקדש את השם כדי שיפארו את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה הרי זה משובח, ובמקום שיש חילול השם אבידתו אסורה וחייב להחזירה. עכ"ל. הנראה לדעתו, שאיסור ההשבה היא משום החזקת ידי עוברי עבירה, שבכך שמשיב לגוי ממונו, יש באפשרותו לעשות יותר עבירות. דברי הרמב"ם הועתקו להלכה בשלחן ערוך (סי' רסו סעי' א).

ב

היתר השבת אבידת גוי כדי לקדש השם

הבאנו לעיל את דברי הרמב"ם שיש חיוב להחזיר אבידת גוי היכן שיהא חילול השם, וכן שיש היתר השבה באם מחזיר לו כדי לקדש את השם שיפארו הגויים את ישראל וידעו שהם בעלי אמונה, והוסיף עוד שהשבה זו משובחת. דברי הרמב"ם הללו, הובאו להלכה בשו"ע (שם).

הנה יש לבאר הלכה זו, גם כשיש קידוש השם מ"מ איסור השבה לנכרי להיכן הלך. ויש לומר, שלדעת רש"י לעיל שכתב שטעם איסור ההשבה הוא לפי שמראה שאינו חושש למצות השבת אבידה, בכך שמשיב אף לנכרי שלא נצטוו עליו, לפי"ז כתב הב"ח (שם) ליישב, שטעם איסור זה שייך רק כשמשיב סתם מחמת רגש של רחמנות וכיוצא"ב, אך

^א מקור דבריו להחזיר להשיב אבידת נכרי כדי לקדש השם, כתב הכסף משנה (על הרמב"ם שם), שהוא מבואר בירושלמי (ב"מ פ"ב ה"ה), שם איתא, שתלמיד רבי שמעון בן שטח קנו עבורו חמור מגוי אחד, והיה תלוי על החמור אבן טובה שהגוי המוכר שכתו שם, ואמרו תלמידי רבי שמעון בן שטח אליו, מעתה לא תצטרך לעמוד לפרנסתך מאחר וזכית באבן טובה זו ששויה הרבה, אמר להם רבם שישבו את האבן לגוי, שאלוהו תלמידיו הלא אבידת נכרי מותרת, השיב להם שהוא רוצה שישבו אותו לגוי כדי לשמוע שהגוי משבח את אלוהי היהודים ואומר 'ברוך ה' אלוקי שמעון בן שטח שצווה אותו על השבת אבידה', וזה חשוב בעיני יותר מכל שכר שבעולם, ע"כ.

^א ביאור הפסוק על השבת אבידה לנכרי, נתבאר ברש"י שם וז"ל, רוח, נכרים ששבעים ואינן צמאין ליוצרים. צמאה, זו כנסת ישראל שצמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו, עכ"ל.

^ב דברי רש"י הק' צריך לעמוד על עומקם, וכי בכל מצוות שבין אדם לחבירו, באופן שאדם פטור מן המצוה והוא עושה, יהא בכלל האיסור שלא יאבה ה' סלוח לו, מפני שמראה שאינו חושש לעשות המצוה מחמת ציווי ה', וצ"ע.

^ג מה שכתבנו שדברי הרמב"ם הם אחרת מטעמו של רש"י, כן עולה מפשטות לשונו, וכן הוא להדיא בסמ"ע (סי' רסו סק"ב), ובכל המפרשים, אולם ראה ב"ח (שם סעי' א), שהביא בו כפירש"י, עיי"ש.

^ד הלכה זו נוגעת מאוד בזמנינו, שבמקומות רבים ציבוריים מותקנות עיניות המצלמות, ועל ידיהם עתידים לידע מי נטל לעצמו את האבידה, בבחי"ג חייב להשיב את האבידה, מאחר ואחרת עלול להיות בזה חילול השם.

לא בכה"ג שמישיב לנכרי מתוך כוונה שעל ידי זה יתקדש שמו יתברך. ואף לטעם הרמב"ם המובא לעיל שטעם איסור השבה לנכרי היא משום החזקת ידי עוברי עבירה, צריך לומר שאין איסור החזקת ידי עוברי עבירה באופן כזה שיש במעשהו משום קידוש השם.

ג

פרטי היתר השבת אבידה לגוי כדי לקדש את השם

מיהו צריך להשיב אל לב, מה שכתב להבהיר בזה המהרש"ל בספרו ישיש (ב"ק פ"י סי' כ), וז"ל ואם החזירה כדי לקדש השם וכו' הרי זה משובח וכו', ורחמנא לבא בעי אם דעתו לכך, אבל אם דעתו בעבור שישבחו אותו ולא בעבור אמונת ישראל, או משום שהוא אוהב את הגוי ומרחם עליו אסור, עכ"ל. כלומר קידוש השם הוא שיפארו לישראל בכך שהם עובדים את ה', ושהוא צוה אותם על מצות השבת אבידה, וכפי המסופר במדרש (דברים רבה פ"ג ג), שרבי שמעון בן שטח השיב אבידה לגוי, ושיבחו הגוי באומרו ברוך ה' אלוהי שמעון בן שטח. אך אם הגויים יפארו את המשיב כאדם פרטי טוב והגון, אין לזה שייכות כלל לקידוש השם ויהא אסור להשיב בכה"ג.

והנה יש לידע איך יהא הדין באופן המצוי, שמסופק בהשבת האבידה אם יהא קידוש השם, שיש לו ספק אם הגוי יתלה שהשיב מפני שהוא מבני ישראל העובדים את ה', או שמא אדרבא הגוי ברוב סכלותו יבזז על דת ישראל המחייבת אותם להשיב אבידה, או לחילופין יתלה השבתו בו שהוא איש טוב ולא בדת ישראל, האם בכה"ג יהא מותר להשיב האבידה. ויש להבהיר השאלה, שזה פשוט שאין 'חיוב' להחזיר בספק, שחלל גם 'בודאי' קידוש השם אין חיוב להחזיר, אלא רק 'הרי זה משובח', כל שכן בספק שאין חיוב, אך השאלה היא אם בספק קידוש השם 'מותר' להחזיר ואף יהא כדאי להחזיר שיתכן ויתקדש שם שמים על ידיו, או שמא אין היתר אלא בודאי קידוש השם.

תחילה נברר, שנידון זה אינו אלא לדעת הרמב"ם בטעם איסור השבת אבידה לנכרי, שהוא משום החזקת ידי עוברי עבירה, ואיסור זה הותר לצורך קידוש ה', ובהו יש מקום לדון אם איסור ההשבה הותר גם במקום ספק קידוש השם, אך לרש"י שאיסור ההשבה לגוי הוא מחמת שמגלה דעתו שאינו חושש לקיים מצות השבת אבידה, בכך שמישיב גם לגוי שלא נצטוו עליו, לפי"ז כשמישיב מפני ספק קידוש השם, בודאי אין לאסור להשיב, שהרי הוא מקיים את שנצטוו ואינו סתם משיב אבידה לנכרי, אלא רק היכן שיש ציווי ה' או לכה"פ מצוה אחרת כקידוש השם, ואף שזהו ספק מ"מ הוא מקיימו בשביל הצד מצוה שבספק, שיתכן ויצא מזה קידוש השם.

אך שבת וראיתי, שמאחר וגם היכן שיש ודאי קידוש השם, אין היתר ההשבה מחמת שחיוב ההשבה גובר ומדחה איסור החזקת ידי עוברי עבירה מפני קידוש השם, שהרי אין כלל חיוב להשיב כדי לקדש השם אלא כאמור רק 'הרי זה משובח', וא"כ לא שייך לומר שאיסור החזקת ידי עוברי עבירה נדחית מפני חיוב השבה לקידוש השם, אלא ההיתר להשיב לקידוש השם הוא מטעם שכל שמישיב לתועלת אין זה בכלל איסור, שאין המעשה מתייחס כמעשה שבא להחזיק ידי עוברי עבירה מאחר ונעשה לכוונה טובה, השתא דאתינא להכי אפשר לומר שגם ספק קידוש ה' יהא סיבה מספקת שמעשה ההשבה לא תתייחס כמחזיק ידי עוברי עבירה.

אולם בספרי הפוסקים העתיקו בזה את תשובת שדה הארץ לרבינו אברהם מיוחס (ח"ג חו"מ סוף סימן ל), דבריו סובבים על דברי הרמב"ם שכתב שהמשיב לגוי כדי לקדש השם הרי זה משובח, ועל זה כתב הוא בזה הלשון, ונלע"ד דודאי כן האמת, אמנם זה הדבר תלוי לפי העת ולפי טבע הגוים ההם, דהנה שמעתי מספרים כי פעם אחת באחת ערי המלוכה איבד גוי אחד דבר אחד, וימצאוהו איש עברי, ויהי כשומעו קול כרוז האבידה כנהוג, הלך ונתנו ליד בעליו, ואמר לו ראה אמונת תורתנו שצוינו להשיב האבידה לבעליה, והלך הגוי הרשע ההוא ונתן האבידה ההיא לבית טומאתם, וקילס ושיבחו לע"ז שלו שהבדילו מן השוטים העושים כן. והרי כי במקום קידוש ה' היה להיפך ח"ו. וא"כ איפה כל כמה דאינו יודע בודאי גמור שמפארים את ישראל על זה, מוטב שיניח את הספק ויטול את הודאי, דהרי אי לאו הכי היה עבירה, ועליו אמר הכתוב לא יאבה ה' סלוח לו, עכ"ל.

ד

ישוב מנהג העולם להחזיר אבידה לגוי בספק קידוש השם

ברם, מנהג העולם להשיב אבידה לנכרי מחמת ספק קידוש השם, ויש לומר שהם סומכים על כמה צדדים להקל, א', מה שאמרנו לעיל, שלשיטת רש"י בודאי שפיר דמי להשיב על הספק. ב', אף להרמב"ם יתכן שבספק קידוש השם אין מעשה ההשבה מתייחס להחזקת עוברי עבירה וכאמור. ג', עוד יש להוסיף לסניף היתר, שבגויי זמנינו אף על הצד שלא יצא מההשבה קידוש השם מ"מ אין בזה איסור השבה, וזאת ע"פ מה שכתב הבאר הגולה בגליון השו"ע (שם אות ב), שלטעם הרמב"ם שאיסור השבת אבידה הוא משום החזקת ידי עוברי עבירה, זהו רק בגויים של ימי קדם שלא האמינו בבורא, משא"כ עכ"פ בזמן הזה.

העולה ממנו בהבנת הרמב"ם, שאין כל איסור השבה בגויי זמנינו המאמינים בבורא עולם. ולפי"ז מה שכתב השדה הארץ שבהשבה שאין בה קידוש השם יש בה משום איסור השבה, זה נכון רק בגויי זמנו שהיו עובדי עבודה זרה, וכפי שהעיד הוא עצמו במעשה שהביא לצידו הנ"ל, אבל בזמנינו שהגויים אינם עובדים עבודה זרה, לדעת הבאר הגולה ברמב"ם אין כל איסור השבה אף באופן שאין קידוש השם.

אמנם עצם דברי הבאר הגולה אינם מוסכמים כלל להלכה, שהרי הבית יוסף (סי' רסו השייך לסעי א) כתב בזה"ל, ומילתא דפשיטא שכל הגוים שוים בזה, בין עובדי עבודה זרה בין שאינם עובדים, דהא לאו 'אחיך' נינהו, ורבינו [הטור] שכתב 'עובדי עבודה זרה' לאו דוקא, ואפשר דמשום דבארץ אדום היו המינים מבאשים ריחם של ישראל בעיני המלכים מדין זה וכיוצא בו, וחכמי ישראל היו משיבים דלא נאמרו דברים הללו אלא בגוים שבזמן חכמי התלמוד שהיו עובדי הצלמים ולא היו מודים בבורא עולם ולהם קראו עובדי עבודה זרה, אבל גוים שבזמן הזה שמודים בבורא עולם אינם בכלל עובדי עבודה זרה לענין דין זה וכיוצא בו, ועוד יש לומר וכו', עכ"ל. והעתיקהו להלכה הפרישה (סק"א), והלכה למשה (אמריליאו), גזילה ואבידה פ"א ה"ג.

ברם, כאמור כדי ליישב מנהג העולם שנהגו להשיב אבידה לנכרי על ספק קידוש השם, יש לצרף אף את שיטת הבאה"ג שאין איסור השבה לגויי זמנינו שאינם עובדים ע"ז. שוב מצאתי להאגרות משה (נו"ד ח"א סי' קנ ענף א), שדן לגבי השבת אבידה לאיש שהוא ספק נכרי ספק ישראל, וכתב שלשיטת רש"י בודאי אין כל איסור להשיב, מאחר ולדעתו כל האיסור הוא רק היכן שמישיב סתם לגוי, שמראה שאינו משיב מחמת קיום מצות ה', וזה לא שייך בכה"ג שמישיב מחמת ספק קיום מצוה על הצד שהאיש ההוא יהודי. והוסיף האג"מ, שאף לדעת הרמב"ם שטעם איסור השבת אבידה לגוי הוא משום החזקת ידי עוברי עבירה, מ"מ כמו שמותר להשיב מפני קידוש השם, כן יהא מותר להשיב מפני ספק מצוה, עכ"ד. העולה ממנו שהבין שמותר להשיב מפני ספק קידוש השם, ולכן דימה השבה בספק מצוה להשבה בקידוש השם שהיא מותרת מחמת ספק, והרי שדי בספק כדי שלא יהא בהשבה משום איסור מחזיק ידי עוברי עבירה.

פסקי דינים

- א. מצות השבת אבידה אינה נוהגת אלא כלפי ישראל, ולא כלפי גוי, לכן המוצא אבידת גוי אינו חייב להשיבו. ועוד, שאם משיב לגוי מחמת שאוהבו או מרחם עליו וכדו', עובר איסור חמור, ועליו נאמר הכתוב 'לא יאבה ה' סלוח לו'.
- ב. המשיב אבידה כדי לקדש השם, שיפארו הגויים לישראל על כך שהם עובדים את ה', שהוא צוה אותם על מצות השבת אבידה, הרי זה משובח. ומנהג העולם להשיב אף בספק קידוש השם.
- ג. היכן שאם לא ישיב את האבידה לגוי עלול הדבר לבוא לחילול השם, יש חיוב להשיב לו את האבידה.

מוותרת, ורק בדפוסים מאוחרים יותר שהיו לפני הבי"י (טור דפוס שונצינו שנת ר"נ, קושטא שנת רנ"ד), בהם השתנה להיות כתוב 'אבידת עובדי עבודה זרה מותרת'.

י גם הבי"ח (סעי' א), הגיה את הטור שצריך לומר, אבידת גוי מותרת, עכ"ל. וכבר כתבו כמה מספרי זמנינו, שמה ששיער הבי"י שהכתוב בטור להתיר אבידת 'עובדי עבודה זרה' היא לא דעתו האמיתית, ורק נכתב כן מפני חשש מהמינים, ובאמת בנוסח הטור המקורי (דפוס פייב די שאקו שנת רל"ח), היה כתוב בו 'אבידת גוי

גיליון מס' 572 בין הזמנים
תשפ"ד שנה שנים עשרה

לע"נ רבי יעקב ישראל ב"ר חיים פרץ
זצוק"ל קניבסקי
מרן הסטייפלר בעל הקהילות יעקב
נלב"ע כ"ג מנחם אב תשמ"ה
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מדה טובה מרובה חמש מאות

ברכות לראש משביר הוא הגבר שהקים עולה של תורה, בהפצת תורה וירא"ש השקפה טהורה, ידידנו היקר הרה"ג רבי יצחק גולדשטון שליט"א לרגל הוצאת 'קובץ גליונות' החמש מאות לאור עולם, ואחז"ל מדה טובה מרובה חמש מאות (תוספתא סוטה פ"ד ה"א), וזכה להביא אור תורתם של רבותינו זי"ע ויבלחט"א ולהאיר לארץ ולדורים, ואחז"ל מן הארץ עד לרקיע - מהלך חמש מאות שנה, (פסחים צ"ד ב'), וזכה ידידנו לשמח אלקים ואנשים, ושיהיה שפתי רבותינו בגז"מ דובבות בקבר, ואחז"ל כך גדול יש בו חמש מאות חלונות מעלין עשן חוץ לחומה (מגילה ו' ב') שיוצא אור אש התורה באלו חמש מאות מדורי אורה חוץ לחומה לדרי הארץ וחוצה לה, ובסממני הקטורת כתיב, קידה חמש מאות (שמות ל' כ"ד), ואנו באים בקידה והודאה להקב"ה שזיכנו בדור עני לכזה ס"ד, ומגלגלין זכות ע"י זכאי, יזכה בס"ד להמשיך במלאכת הקדש מתוך בריות גופא ונהורא מעליא לאורך ימים ושנים עד ביאת גואל צדק.

בשם כל אלפי רבבות בית ישראל הנהנים מידי שבת בשבת מאור התורה"ק בהלכה ובאגדה במוסר ובהשקפה ובכל מילי דמיטב, ידידו דוש"ת בהכרת הטוב מרובה, שמעון בהגר"מ זצ"ל ויסברג

לשמוח שמוצא דבריו בעוד ספרים

אמר לי רבינו זצ"ל, הרבה פעמים אחרי שטורחים ועמלים בכתיבת חידו"ת, מוצאים שהדברים כבר מפורשים בראשונים או אחרונים, ויש צער שיגעו כביכול לריק, אבל האמת שההולך בדרך ישרה ימצא שם הולכים בדרך ישר, ויש לו לשמוח שכיון לאמת, ואדרבה אם הדברים מחודשים וזה דרך שלא דרך בא איש צריך חקירה ובדיקה שבאמת הדברים נכונים (שר חמישים).

על חידושי תורה אין בעלות

רבינו זצ"ל היה אומר שאחר ששלח מכתב תשובה לאדם זכה הלה בזה, ואינו יכול לבקש ממנו את המכתב, או למנוע ממנו מלהדפיסו, כי אין לו בעלות על זה, ולפיכך היה משתדל רבינו תמיד שיהיה לו העתק מכל מכתב, ורגיל היה רבינו לומר בשם מרן החז"א זצ"ל דאין קזה דבר בעלות על חידושי תורה, וע"כ אם שמע אחד חידושי תורה מרבו מותר לו להדפיס את אותם החידושים, ואין הרב יכול לעכב בעדו, אא"כ הרב בעצמו מתכוין להדפיס בעתיד חידושים אלו, שאז יכול לעכב עליו מדין משיג גבול כיון שחושש שזה יפסיד לו בעתיד, אמנם היה מבקש מהמדפיסים תשובותיו שיכתבו לא לסמוך ע"ז למעשה, (הספרים פ"ג עמוד ק"ה), והביא רבינו בשם החז"א שאין דין ירושה על הדפסת ספרים ומותר להדפיס שלא ברשות היוורשים (קונטרס הזכרונות ס' נ' אות כ).

נזר על כל אחד מתי יל"ל ספרו

היה פעם שאחד מספרי רבנו זצ"ל התעכב מאד מלצאת לאור עולם, ואמר לי רבינו זצ"ל, אי אפשר להוציא בכתב כתוב בס"ח שנגזר על כל א' כמה ספרים יוציא, ומתי יצא כל ספר לאור עולם. (ועי' בס"ח ס' תק"ל שנגזר על כל אדם כמה ספרים יעשה יש שנגזר עליו שיעשה ספר א' ויש ב' או ג').

העיקר ליזכות בזה הרבים

אמר לי רבינו זצ"ל, הספרים שחברתי היו בעיקר על דברים שחשבתי שיהיה מזה תועלת לרבים,

מחבר ספרים מקטנותו

כתב בן רבינו, כל ההנאות והסקרנויות שלו היו סביב התורה הקדושה אהב לברר נושאים ולחבר עליהם ספרים בדברים שעדיין לא נתחברו עליהם ספרים לכן בצעירותו ממש חיבר ספר שלם על עגלה ערופה כמש"כ בהקדמה לנחל איתן, והיה מספר בעידן חדותא שחיבר בילדותו ספר וקראו קדש קדשים, והחז"א כתב בגליון שצ"ל קרש קרשים, גם חיבר בילדותו ספר שמתרץ את כל הקושיות שהרעק"א הניח בצ"ע וא"ל אביו וכי סבור אתה שהגרעק"א לא עלה על דעתו התירוצים שלך ולכן גזר, (הקדמת דעת נוטה במדבר).

אבעלי אסופות - עניני כתיבת חידו"ת

מעלת כתיבת חידו"ת

רבינו זצ"ל, היה מעודד כסדר להעלות חידו"ת על הכתב, ובפרט היה מכה על קדקדם של צעירי הצאן, שלא יזלזלו בכתיבת הערה או הארה קטנה, והיה אומר אם תכתוב הערה, בהמשך יהיה לך 'חבורה', ואם תתרגל בזה בהמשך תוציא 'קונטרס', ואחרי תקופה תזכה להוציא ספר, ואמר לי, צריך שיהיה מצוי אצלך פנקס ועט לכתוב מיד כל הערה, וקובץ על יד ירבה, ופעם אמר לי, דע לך שרשמתי אצלי כל הערה מאז היותי ילד, והכל נמצא אצלי 'שמור בכספת', אמנם לפני שאני מדפיס אני בודק שוב ושוב, ולא כל דבר ראוי להדפיס, בפרט מה שכתבו בגיל צעיר, אבל צריך לייקר כל הערה, [וא"ל דגם בחוה"מ כשהיה לו הערה שחשש שישכח הביא לקטן שיכתוב בקיצור בעפרון], והכלל הוא שאין בתורה דבר שהוא קטן, וכבר כ' ריה"ח בס"ח (ס' תק"ל) כל מי שגילה לו הקב"ה דבר ואינו כותבו ויכול לכותבו הרי הוא גוזל מי שגילה כי לא גילה לו אלא לכתוב, ואמר רבינו זצ"ל שכשכותבים ע"מ להדפיס זה מחייב לעמול ולברר הדברים הדק היטב, וגם יש לו עי"ז ס"ד בזכות הרבים, ועי' בס' מגיד מישרים שהזהירו המלאך הרבה לכתוב חידושי תורה, ובפ' לך לך מביא, שאמר לו שאם יכתוב הדברים בזכות הרבים היה מגלה לו רזים נפלאים, (ספר ראה ישר עמוד ר"צ).

מועיל ללבן הדברים ולזכרם

ואמר לי רבינו זצ"ל, תדע לך שע"י הכתיבה מתבהרים הדברים שלומד, ורואה מה מבין ומה לא, וע"י הכתיבה שמרכז ומצמצם המחשבה במה שלומד, מתחדש לו הרבה חידו"ת, ואמר שמרן החז"א זצ"ל, היה דרך לימודו שמברר הדברים בעצם הכתיבה ולכן היה כותב כדרכו בחוה"מ, והוסיף רבינו זצ"ל, דע לך שעל ידי כתיבה נחקקים הדברים לאורך שנים וסוגיא שכתבת עליה תזכור לאורך ימים ושנים, ועי' מש"כ רבינו בס' הזכרון (אותיות ז' ח') שהסודר תלמודו ומחדש חידושים לא במהרה משכח, (שר חמישים עמוד ט"ו).

דרך כתיבתו של רבינו

דרכו של רבינו זצ"ל היה לכתוב כל חיבור מחיבוריו במחברת נפרדת, ואח"כ להעתיק שוב הכל לדפים ארוכים, ובשעה שהיה מעתיק, היה עובר על הדברים שוב, ולפעמים אף היה משנה או מתקן את הנוסח, בפרט בדברים שכתב בימי חורפו שהיה משמיט הרבה מהדברים, והיה משאיר תואר שליט"א שכתב בשעתו על רבותיו בסגריים עגולות (שליט"א) והוסיף בעת ההוצאה במוסגר (זצ"ל) להראות שנכתב בחייהם כמין ימא לטיגא (הספרים פ"ד עמוד ק').

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

✉ רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתורם גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובחיפוש 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630585 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

תפקידי להרביץ תורה בכתב

היה הרבה פעמים שהציעו לרבינו זצ"ל, להרביץ תורה בישיבות וכוללים חשובים, ורבינו זצ"ל השתמט באומרו, אבא זצ"ל מרן הקה"י זצ"ל אמר לי שתפקידי בעולם הוא להרביץ תורה בכתב ע"י הספרים, וכמו כן מסר עצמו להרבות תורה בענייני רבבות תשובות ומו"מ עם גדולי ת"ח ומחברי ספרים, לפשוט ספיקותיהם ולזרזם לחבר ספרים, ולא נמנע מלענות לילדי תשב"ר ששאלו פשוט ברש"י עה"ת, ואמר לי פעם, אני מצדידי הייתי עונה בשמחה מבקר ועד ערב על מכתבים בלימוד, רק שיש כאלו שסתם מבלבלים את השכל בשאלות של הבלי עוה"ז, כגון איזה צבע לצבוע הבית... וכיו"ב, ולמעשה היה טורח שעות ע"ג שעות לענות במסירות בד"ת ודע"ת צרופה, [ופעמים שראיתי שטורח בחיפוש אחר חיפוש יותר משעה לענות מכתב תשובה קצר, ואמר לשואל א' ששאל למה מתעכב התשובה, מה אתה חושב שאני עונה מהשרוול אני צריך לעיין לפני שאני עונה].

שמחתו הגדולה בהערות על הספר

רבינו זצ"ל היה שמח מאד בהערות על ספריו, ואמר בשם אביו הקה"י אם שולחים הערות סימן שלומדים בספרים, ומאד שמח שכתבתי הערות על מש"כ בעניני חגבים וא"ל אתה השני שכותב לי הערות ע"ז, וכמה שתכתוב ע"ז אשמח לעיין בזה ולענות, והיה ת"ח חריף שהיה משיג בגאון ע"ד רבינו זצ"ל, ולמרות שכתב בצורה חריפה היה רבנו שמח ומשתעשע עמו, ואף הודה לו שמעיין בספרו, וטרח אף לבא לביתו ללבן עמו הדברים, וע"י באגרות וכתבים דרך אמונה (ר"ג ר"ח) כמה אגרות בזה, [ופעם אחת א"ל שהרמב"ן כותב בהקדמת ס' המלחמות שחכמת התורה אינה כחכמת התשובות שרק א' צודק והשני טועה, רק בתורה יתכן שאלו ואלו דא"ח, ואמר שהמשיג הנ"ל תמיד מוצא את הצד השני], ופ"א אחרי שעבר על השגות על ספרו אמר שגם הרמב"ם היו בזמנו הרבה שהשיגו על ספרו וכתב במכתב שכ"ז בחייו אבל אחרי פטירתו יעריכו את חשיבות ספרו כנדפס באגרות הרמב"ם (עמודים ש"א ש"ב) ואמר גם אני מקבל מכל העולם הערות על הספרים ב"ה, אבל אחרי מאה ועשרים יעריכו העולם כמה העשרתי את כלל ישראל, (תא שמע חט"ז עמודים י' צ"ג).

ישיחו בי יושבי שער

כתב רבינו זצ"ל, במכתב על הערות על ספרו, אני מחזיק טובה לכת"ר שמעיין בספרי ישיחו בי יושבי שער ומיני ומיניה יתקלס עלאה, (אגרות וכתבים דרך אמונה סי' ר"ג), אחדשה"ט יקרת קונטרסו הגיעני מגילה עפה מלאה על כל גדותיה מנופך ספיר ויהלום הערות והארות יקרות בהלכות עירובין בענינים עמוקים ובתוכו הרבה הערות על מש"כ בהלכות מזוזה ומחזקנא ל' מלא חפנאי טיבותא על אשר שם לבו לעיין בדברי אשר ע"ז מתפלל כל מחבר ישיחו בי יושבי שער ומיני ומיני תסתיים שמעתתא הש"ת יזכה להפיץ חידושי ג"כ, (שם סי' ר"ז), למדתי את ההערות בעיון והנני מכיר טובה שהואיל לעיין בספרי שזו תפלת כל מחבר שהספר יבא לידי ת"ח שיעיינו בו, (שם סי' ר"ח).

ספרים שחיבר בילדותו

רבנו זצ"ל מקטנותו יצא לבגר, וגדל בבית אביו מרן הקה"י זצ"ל ודודו מרן החזו"א זצ"ל, וראה חיבת הקדש איך שערכו ספרים ושדדו מערכות של חידו"ת, וירא כי טוב ואת הארץ כי נעמה, וילך בדרכיהם, וכתב מחברת ב'הלכות סוכה' שכלל בתוכה 'דברים פשוטים' ששאל את דודו מרן החזו"א זצ"ל, ובא עם המחברת למרן החזו"א לבקש הסכמה, וכתב לו החזו"א כתב יפה מאד, ועוד כתב רבינו בילדותו חיבור וקרא לו 'שיח השדה', וכשראה זאת מרן החזו"א זצ"ל, אמר ע"ז המשך הפסוק 'טרם יצמח', עוד סיפר רבינו בילדותי כתבתי מחברת חידו"ת וקראתי את שמה 'קדש קדשים' ואבי מרן הקה"י זצ"ל ראה את זה וגער בי מדוע קראתי למחברת בשם זה, שאינו מן הראוי לקרוא שם זה, והפך את אות ד' לאות ר' כך שנקרא 'קרש קדשים', עוד אמר רבינו זצ"ל שכתב בילדותו מחברת ובה ליקוט שמות התנאים והאמוראים.

הגעתו לחצי הרשימה

ואמר רבינו זצ"ל, שמילדותו נתן בליבו לחבר ספרים לזכוי הרבים בעינים שלא חיברו חיבורים והענינים לא ברורים כ"כ, כמו עניני זרעים וטהרות, עגלה ערופה וחגבים קידוה"ו וכיו"ב, ובזקנותו אמר שכבר עומד בחצי הרשימה, ורואה שלא יספיק הכל, ועודד אחרים מנכדיו או תלמידיו שיכתבו על ענינים שחשב לחבר ספר כמו עניני גילוי וזוגות, ועניני אדני השדה

וכיו"ב, וא' מהדברים שהתחיל לערוך רשימה [בסוף הסידור שלו] הוא בענין דברים הצריכים עמידה או ישיבה שלא נאספו כראוי לפונדק אחד [ורשם רבנו נ"ג דברים, ונדפס תצלו"ם כת"י זה בס' 'אלא ד' אמות של הלכה' עמוד ס"ב וכן בספר "הספרים" עמוד שכ"ד, ומקצת מהדברים הביא רבנו בארחות יושר תפילה אותיות י' ל"ז], ונו"נ בענינים אלו עם רבנו בס' 'דולה ומשקה' [עמודים תכ"א תכ"ז].

לא יודעים בזכות מה חיים

רבינו זצ"ל מלבד מה שיגע כל שנותיו בהוצאת ספריו הגדולים בכל חלקי התורה, ובפרט בשנה מעוברת שהיה לו חודש נוסף על סדריו הקבועים שבד"כ היה יותר פנוי לסדר עוד ספר, היה טורח לענות על מכתבים ששלחו לו מכל קצוי תבל, וגם בזקנותו, היה עונה בכל יום קרוב למאה מכתבים, כשיש בהם כאלו ששאלו בעשרה מקצועות חמורים במכתב אחד, וכן היה טורח לענות בע"פ, והיה עליו לנדד שינה מעיניו להשלים סדרי חובותיו המרובים, והיה חוזר ואומר בשם אביו הקה"י זצ"ל, מי יודע בזכות מה חיים, כי לפעמים כבר נגמר ימים שנקצבו לאדם וחי בזכות הרבים, ואמר לי שבאמת יש לו הכרת הטוב להרבה ת"ח ששלחו לו מכתבי הערות נכונות על ספריו, ועמלו במה שכתב, וגם אמר שבזכות השאלות בכל חלקי התורה זוכה לחזור וללבוש כל חלקי התורה, ולזרז הרבה ת"ח לחבר ספרים, ורבנו מרן הגרא"ל שטינמן זצ"ל אמר לי מגיעים אלי כל יום ת"ח צעירים עם חיבורים גדולים שעמלו בהם, ואני רואה בהקדמה שכותבים שזה בזכות רבנו זצ"ל שעודדם לכתוב וענה להם על ספיקותיהם, ואין סוף לזיכוי הרבים שיש בזה לרבינו זצ"ל.

אבעלי אסופות - עניני בין הזמנים

לימוד בבין הזמנים

אמר רבינו זצ"ל כל א' צריך ללמוד בבין הזמנים כמה שיכול, וכל ההבדל הוא שבבין הזמנים יכול כל א' ללמוד מה שליבו חפץ (ע"י י"ט א'), שאינו משועבד לסדרי הישיבה, ואמר רבינו אני למדתי בבין הזמנים יותר טוב מבזמן, וכבר אמר אבא הקה"י זצ"ל שהרבה גדולי ישראל צמחו ע"י שניצלו את הזמן בימי בין הזמנים שזה כמו מת מצוה.

ואמר הקה"י, אין זמן שמופקע מחיוב לימוד התורה, כשיכולים ללמוד חייבים ללמוד וגם בבין הזמנים, והיה אומר והוסיף יודע אני מכמה וכמה שנעשו גדולי תורה דוקא בזכות זהירותם להקפיד על הלימוד גם בבין הזמנים ויש בזה כמה טעמים א' כי בזמן שרבים אין לומדים והוא לומד יש הרבה סייעתא דשמיא ב' כי בבין הזמנים אינו משועבד ללימודי הישיבה ויכול ללמוד מה שלבו חפץ ובמקום שלבו חפץ וכדאי' בגמ' ע"ז (י"ט א') ויוכל ללמוד בבין הזמנים בכל מקום שיחפוץ בכל התורה כולה ולחדש חידושים ולהעלותם על הכתב ולגדול בתורה, (תולדות יעקב עמוד ק"ג).

בין הזמנים' אצל רבינו זצ"ל

בשנים עברו היה הולך רבינו זצ"ל בימי בין הזמנים ללמוד ולכתוב כל היום בבית מחותנו הגר"ד מלינובסקי זצ"ל ברחוב נחמיה הסמוך (ששם לא יטרדוהו), ובשנים מאוחרות יותר היה נוסע לצפת לכמה ימים והיה יושב שם ימים שלמים ומעתיק הספר להוציאו לאור, והרבה שנים היה יושב בבית חתנו הגאון רבי דוד אפשטיין שליט"א (שהיה בביתו מזגן והיה שקט מהפרעות), ופעם אחת התבטא שכבר כמה שעות יושב על ביאורו"ל אחד כדי להבין מה היתה כוונתו בשעה שכתב את הדברים ובזמן שהיה רבינו שם כתב כל היום את ספרו דרך אמונה, ופעם התבטא שמספיק לכתוב שם בשבועיים מה שכותב כאן בשלשה חודשים וסיפרה הרבנית ע"ה, שפעם בסוף היום היו לרבינו זצ"ל כאבי עינים מרוב שאימץ אותם כל היום בכתביה, (ע"י בס' הספרים פ"ג עמוד ק"ה).

איך גרמו לרבינו לרצות ליקח הבן לים

סיפר בן רבינו, בהיותו ילד חפצתי ליסע לים אך לרבינו זצ"ל לא היה ניח"ל לעזוב הגמרא לכך, וגם לא רצה ליתן שישעו לבד או עם משהו אחר, ואמרה לו אמו הרבנית ע"ה עיצה כיצד לגרום שירצה ליסע עמו, תשאל את אבא איזה מסכת ללמוד, וכמה דפים ללמוד בכל יום, ועבור זה יסכים לקחת אותך לים, וכך היה שאמר לי תלמד כל יום דף במסכת ר"ה ואקח אותך לים וכך הוה, (חנוך לנער פט"ו עמוד רמ"ט מעדות בנו הגר"ש שליט"א), וסיפר בנו הגרא"ש שליט"א שפעם בילדותו רצו הילדים ליסוע עם אביו לים, והפצירו בו ולא כ"כ שש ליסע, אבל נענה ואמר שאם נלמד כמה פרקי משניות הוא יקח אותנו

לים, ולאחר שלמדנו, אמר, בסדר נסע, אבל צריך לבדוק אם החברותא רבי בערל וינטרויב ג"כ נוסע, שבלעדיו לא היה נוסע לים, ובאנו אליו ולא היה לו תוכנית ליסע, והרבנית ע"ה שראתה כמה אנו מאוכזבים אחר שטרחנו בלימוד המשינות בקשה ממנו שיסכים ליסע, ונעתר לבקשה ונסענו לים במשאית גדולה וישנה (ית"נ גליון תפ"ז י"ז מנ"א תשפ"ג עמוד ל"ד).

הנהגות החזו"א בים

סיפר רבינו על מרן החזו"א, היה בים לצורך בריאות במים, ונסע גם בג' השבועות, שהה בים כרבע שעה, אח"כ היה מתלבש ושוהה בחוף כשעה, ואמר שהאוויר של הים בריא יותר מהמים, היה הולך בים עם הכיפה, ותמיד היה נוסע לים עם אחרים, ואמרו בשמו שאמר שהים נברא לעמלי תורה שהוא בריא לעיון התורה, והיה אומר שזה רפואה למח, הייתי נוסע עמו לים כל ע"ש בקיץ, וגם באלול נסענו, אבא ז"ל היה מצטרף עמנו הרבה פעמים, אבא ז"ל הראה לי כיצד שוחין אף שלא קי"ל שחיב אדם ללמוד בנו לשחות, אבא ז"ל היה טובל ראשו במים כשהיה בים, אבל הלך עם כיפה, פעמים שהיה הולך בלא גרביים משום רפואה, (דרך שיחה ח"ב עמוד תמ"ט).

שמירת הגוף והנפש

אמר רבינו צריך להזהר בים מסכנת הגוף ושמירת העינים, ונשמרתם לנפשותיכם תרתי משמע, הציע לבחור שהיו לו כאבי ראש גדולים, שיתפלל ויסע לים, אבל שידע שהעצה הראשונה זה תפילה והשניה זה הים, ומספיק רבע שעה במים וחצי שעה על החוף, יותר מזה לא מוסיף לרפואה, וגם בחור שמרגיש טוב יכול ליסוע לים אם רוצה, ואין חשש ביטול תורה, ואדרבה מי שלומד הרבה הוא הצריך ליסוע לים, אבא ז"ל היה לוקח אוי לים וזה היה אחרי הבר מצוה, זה בריא, הרופאים אמרו למרן החזו"א שישע לים, ומי שצריך יכול ליסע גם בתשעת הימים, ואם האבא אומר ליסע יש ליסע, אחר החתונה יעשה כרצונו אבל לפני החתונה צריך לשמוע להורים. (כל משאלותיך עמוד תקל"ה)

שאלו שרבים אסרו חוף שרתון, מה יעשה מי שצריך ללכת לבריאות, והשיב רבינו שילך בבקר מוקדם לפני שבאים אנשים, ודי בפעמיים בשבוע, אמר רבנו לבחור עם כאבי ראש, הים הוא טוב מאד לזה אבל עתה בחורף שאי אפשר ים יש דבר שמועיל לזה טוש קר בבוקר על הראש, וכן יעץ הסטיפלער ואמר שהראש מכוסה עצם וממילא מים קרים לא מצננים ושיניח רק הראש תחת המים ויוטב לו. (שם עמוד תקל"ו).

אנו רצים והם רצים

היה תקופה שבהוראת הרופאים מיד אחר התפלה היה רבינו יוצא להליכה באויר ליד הים להקל על נשימתו הקשה, כיון שהמקום הוא גם מסלול של הליכה נראו אנשים רצים שם להתעמלות, לפתע רבנו אמר: אנו רצים והם רצים, (שם).

ירוקה שעל פני המים

ראה רבינו בהליכתו על שפת הים את הגלים מתנפצים על הסלעים ויש שם ירוק על הסלעים, אמר רבנו הנה זה הוא 'ירוקה שעל פני המים' הנזכר בגמרא שבת בפ' במה מדליקין (שם).

ברוך שפטרני

בהליכה בחזרה שאלו את רבנו, הרופא אומר כי ההליכה מאד חשובה לרבנו, האם יש שכר על כל פסיעה ופסיעה או מצוה אחת של ונשמרתם, הגיב רבנו, למאי נפק"מ, הרי אין ברכה שנחשוב האם כל פסיעה ברכה בפני עצמה, וכאשר אני גומר הרי י"ל ברוך שפטרני, שאלו נאמן ביתו ר' ישעי' אפשטיין שליט"א, וכי על מצוה אומרים ברכה שפטרני, הגיב רבינו, על מצוה כזו כן אומרים, בפעם אחרת שאלו את רבנו מה חושב בעת ההליכה, והשיב, מתי כבר אתפטר מהעול הזה (שם).

דעת החזו"א בגדר בחורי ישיבה בבין הזמנים

מרן החזו"א צווק"ל הורה לחלק את הכסף מהקערה של מחצית השקל בין התלמידים של הישיבה קטנה תפארת ציון (ארחות רבינו ח"ג עמוד קס"ה אות ד), וכתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות ממרן החזו"א (סימן ל"ג אות י) שמעתי בשמו שנסתפק בבחורי ישיבה שאביהם עשיר ונותן להם צרכיהם אם הבן מיקרי עני ויכול לקבל מתנות לאביונים, והביא רבינו מהרמ"א (יו"ד סי' רנ"ג ס"א) דאין ליתן צדקה לבניו של עשיר כשסמוכים על שולחנו, וציין לדברי אביו הקה"י (סוכה סי' כ"ט) דמ"מ אפשר ליתן להם מתנות לאביונים כי אין לבחור עצמו ממון, והניח בצ"ע, ועי' בארחות רבינו (ח"ג עמוד קע"ח) דבחורי ישיבה אף שנותנים להם ההורים צרכיהם עדיין יש דברים שחסרים להם.

וכתב רבינו זצ"ל בקונטרס הזכרונות (שם), ששמע ממרן רה"י הגר"ד לנדו שליט"א, שאמר בשם מרן החזו"א זצ"ל, דבחור ישיבה בזמן היותו בישיבה יש לדון אם דינו כעני, אבל בבין הזמנים שהוא בבית ודאי דינו כעשיר, וכתב על זה רה"י מרן הגר"ד לנדו שליט"א זצ"ל: כך שאלתי, ואמר שיש לחלק בין זמן היותו בישיבה לזמן הימצאו בבית בבין הזמנים, וככתוב, אך תשובתו היתה על מציאות אחת, ועל השניה אמר דיש לדון, ואיני זוכר בודאות אם התשובה היתה על זמן היותו בישיבה, ועל זמן הימצאו בבית נסתפק, או איפכא, וקרוב לודאי שעל זמן היותו בבית ענה דמספקא, [ענין מעשר עני היה במחשבתו, אך לא שאלתי אודות זאת רק באופן כללי] עכ"ל.

קביעות מקום בתפילה בבין הזמנים

נשאל רבינו זצ"ל בדעת נוטה (ח"א תפילה תשובה פ"ה) האם יש מעלת קובע מקום לתפלתו גם כשמתפלל בקביעות במקום אחד שחרית ובמקום שני מנחה וכמו שעושים רוב אברכי הכוללים בזמניו שמתפללין בבוקר בבהכ"נ ובמנחה בכולל, והביא השואל מהמבואר בפמ"ג שיכול להיות מקום אחד קבוע בקיץ ומקום אחר קבוע בחורף ומשמע שבדאי כל יום מיהת צריך להיות תפלתו באותו מקום ומה שלא נוהגים אברכי הכוללים להקפיד להתפלל כל התפלות באותו מקום נראה משום שיגרם ביטול תורה גדול אם יצטרך כל יום לחזור לבהכ"נ שבשכונתו, והשיב רבינו, דבריהם נכונים, ואמר דמ"מ אפשר שיש בזה קצת מעלת קביעות מקום אבל אינו מקיימה בשלימות, ולמעשה גם רבינו נהג כן שנים רבות ששחרית ומעריב התפלל בביהכנ"ס חזו"א לדרמן, ומנחה בכולל חזון איש.

וראיתי כעת בקו' מעשה שיח בסופו (עובדות והנהגות תפילה) ששאל מרבינו זצ"ל האם קובע מקום הוא בכל תפילה בפ"ע או דוקא בכל הג' תפילות יחד והביא ראייה ממה שרבינו עצמו התפלל מנחה בכולל ושחרית ומעריב בלדרמן, וענה רבינו אם אפשר בקל עדיף. ע"כ.

ועיין בספר הליכות שלמה (פ"ה הערה ב) בשם הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דגם אם בכל אחת מג' התפילות קובע עצמו בביהכ"נ אחר או ביהכ"נ אחד לשבת ואחד ליום חול נחשב כקובע מקום לתפילתו. וע"ש (הערה ח) שהורה לבחורים שקביעותם להתפלל בישיבה שאם אירע שאיחרו לתפלה יתפללו ביחידות בישיבה ולא ילכו להתפלל במנין אחר כדי שלא יתרגלו להחסי מלהתפלל בישיבה שהתפלה בה מעלתה מרובה וגם בישיבה היה מזוז על קביעות מקום, והצביע פעם בפני התלמידים על בחור מסוים באמרו הוא ירא שמים אמיתי כי יש לו מקום קבוע אפילו במנחה.

ועי' בשיח תפילה (עמוד יז) שמעלות מעלות יש והמעלה הגדולה ביותר היא להתפלל תמיד באותו מקום אבל יש גם מעלה אם מתפלל לדוגמא תפילה אחת במקום זה ותפילה שניה במקום אחר כל עוד שיש לו איזו שהיא קביעות אבל מי שמתפלל איך שמזדמן לו בלי שום קביעות מפסיד לגמרי מעלה זו. ועיין א"א לבעל הדע"ק מבוטשאטש (סי' צ' ס"ט) דאין צריך שכל חייו יתפלל במקום אחד דגם אברהם אבינו הלך למסעותיו ממקום למקום.

ובס' שאלת רב (ח"ב פ"ו אות פ"ה) שאל מרבינו זצ"ל בענין שטיבלאך שבו כמה חדרי תפילה האם מקיים דין קובע מקום לתפילתו אפילו אם אינו מתפלל תמיד באותו חדר ודי שבאותו בנין או שצריך באותו חדר מסוים, והשיב רבינו זצ"ל לכאן צריך באותו חדר.

ועי' בס' שמענו כן ראינו (ח"א פ"ו סי' י"ט) ששאל מרבינו זצ"ל, כתב השו"ע (סי' צ' ס"ט) יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו שלא לצורך ואין די במה שיקבע לו בית הכנסת להתפלל אלא גם בבית הכנסת שקבוע בה צריך שיהיה לו מקום קבוע עכ"ל, מה הדין אם מתפלל לפעמים בבית הכנסת זה ולפעמים בזה האם יש ענין לקבוע מקום בכל אחד, והשיב רבינו, אין ענין.

ובהערות שם מובא מספר נקיות וכבוד בתפילה (תשובה ר"א) שנשאל רבינו האם במקום שמתפלל רק לפעמים ג"כ צריך לקבוע מקום או שכל הדין הזה רק במקום שמתפלל בקביעות, והשיב "א שא"צ.

מדור זה נכתב לעילוי נשמת

אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסבורג זצ"ל ואמי מורתי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל תנצב"ה

שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל

מזכור שָׁנִים קְדָמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

הג"ר עקיבא טננבוים זצ"ל (גלב"ע ערב ט"ב) | בת רבינו הרבנית הצדקנית מרת חנה שטיינמן ע"ה (ג) ("ג אלו"ל תשע"ד)

הגאון רבי שלמה נח קרול (ג' תשרי תשנ"ט)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הצדיק רבי נתנן לייכטנאג זצ"ל (ז"ז אב תשנ"ה)

ומכיון שרבי נתנן הסכים לו רבינו ומאז החלו להקפיד בבית הכנסת על חצאי דקות.

נהרה של שמחה שפוכה על פניו של רבי נתנן בסיום מצוות אפיית המצות. לצידו ואחוריו נראים רבי אברהם יצחק ורבי יחזקאל בני הרמ"ד ליפקוביץ

השלך על השם יהבך

בטחונו של רבי נתנן בהקב"ה היה לשם דבר. הוא חי באמונה ובכך ש'עצת השם היא תקום' וכי ההשתדלות והחריצות שקר. כאשר נתיישר בתקופתו האחרונה

ביסורים נוראיים לא אבה ללכת לבית חולים או לדרוש ברופאים, וכאשר מצבו הרפואי החמיר ניסו ידידיו ומכריו לשכנע אותו מאוד אך הוא היה איתן באמונתו. בימיו האחרונים - ימי בין המצרים - נחלש ולאחר כמה ימים כבר לא היה בכוח לצאת מביתו, וביום שמחולשנו לא יכול היה לבוא לבית הכנסת, רבינו הגיע לבקר, ואף שוחח עמו על כך שמצוה להשתדל ברפואה ולנסות לשמוע מה אומרים הרופאים.

ורבי נתנן טען לפניו את דבריו של ה'אבן עזרא' פרשת משפטים על הפסוק "ורפא ירפא" מכאן שנתנה הרשות לרופא לרפא המכות והפצעים שיראו בחוץ, רק כל חולי שהוא בפנים - בגוף, ביד ה' לרפואתו".

ורבינו לא קיבל את דבריו ואמר לו שלפי מצבו זה כבר נחשב חולי הנראה בחוץ, ועוד שזה כבר בגדר פיקוח נפש.

ורבי נתנן נענה לרבינו שמסכים שרופא יבדוק אותו, אך הרופא לא הצליח לעמוד על טיב מחלתו, ולאחר כשבוע ביום השב"ק גברו מכאוביו מאוד ועם זאת עסק ביסורים בתורה ולא ויתר על תפילה כהלכה, ועם גמר הבדלה החמיר מצבו מאוד ובשעה קלה השיב נשמתו הטהורה לבוורא בליל י"ז מנחם אב.

הפטירה וימי השבעה

רבי נתנן לא השאיר אחריו זש"ק, אך תמיד היה מלא באמונה ושמחת חיים עם רוגע פנימי שהשרה שלוהו על הסובבים.

אחרי הסתלקותו לא היה מי שישב שבעה אחריו, ועשרה מידידיו הגיעו כל יום והתפללו בימי ה'שבעה' בביתו, ורבינו נשאל אז על ידי הגר"א מן אם מתפללי המנין פטורים מאמירת התחנון בבית זה, כדן בית האבל או שחייבים וצייד שפטורים.

בתוך השלושים יום לפטירתו נערך מספד תמורורים בבית הכנסת 'לדרמן' בהשתתפות רבינו.

ת"ח שלא נספד כהלכה

בהגיעו של רבי נתנן להתגורר בבני ברק, משפחות תלמידי חכמים רבים החלו להתקרב אליו כשרבים קובעים לימוד בחברותות עמו, וביניהם היה הגאון רבי משה דוד ליפקוביץ שליט"א, רב בית הכנסת 'היכל משה' בבני ברק, ובניו שליט"א. ואחר פטירתו של רבי נתנן התבטא רבינו כי רבי נתנן הוא 'חכם שלא נספד כהלכה', וביקש שיכתבו באחד העיתונים מתולדותיו ושבחיו, ואכן כדבריו עשו (מפי ר"פ ליפקוביץ, ויוזכר לשבח האחים רבי יוסף שלמה ורבי יצחק קורלנסקי שהשתדלו אז בכתיבת ופרסום הדברים).

ואחרי כן כתב בנו של רבי משה דוד שליט"א קונטרס בשם 'אתהלך לפני ה' בו כתב מעט משבחי וצדקותיו וחסדיו בין הבריות, ועל עמלו ויגיעתו הרבה בתורה ודקדוק הלכה.

ושכשיצא הקונטרס הניחו למכירה ערימת חוברות בחצר בית הכנסת 'לדרמן', ורבינו הבחין בזה ולאחר שעיין בזה, אמר לבנו הגאון רבי יצחק שאול, שיקנה חוברת עבורו, ורבינו עבר על זה מרישא ועד גמירא. והעיד רמ"ד ליפקוביץ שליט"א כי רבינו התבטא בפניו בהתפעלות על תוכנה ש'הדברים נכונים'.

רבי משה דוד ליפקוביץ עם רבינו

רבי נתנן זצ"ל נולד בפתח תקוה בשנת תרע"ז, ובה התגורר רוב ימיו. את משנת תלמודו קנה מפי רבותיו הגאונים ביישיבת 'לומז'א' בפתח תקוה, ובראשם הגר"ח גורדון. כל שנותיו של ר"נ הצטיין בהתמדתו ושקידתו בתורה, ועשה מלאכתו טפל ותורתו עיקר, ולעת זקנותו הניח מלאכתו והתמסר לתורה בכל חלקיה ומקצועותיה, בניצול הזמן ובחברותות רבים מילדים ועד אנשי שיבה, ביישיבת 'אור ישראל' ובתי מדרש נוספים בפתח תקוה, והצליח להסתיר מעין הציבור את צדקותו הרבה, כשהוא מקפיד בכל דקדוקי הלכה קלה כבחמורה, וכל הליכותיו היו קודש לעבודת הבורא בלבד, והיה מרבה במעשי צדקה וחסד לשם שמים, ומוזכה נערי ישראל רבים בציצית ותפילין מהודרות חנים. קשר מיוחד ועמוק היה לו עם גדולי ישראל כדוגמת מרן החזון איש, ה'סנדלר' הצדיק ר"מ רביקוב, הגה"צ רבי ראובן יוסף גרשונוביץ זכר צדיקים לברכה. נלב"ע לאחר יסורים בתאריך י"ז אב תשנ"ה ומנו"כ בבית החיים פונבין' בבני ברק.

במחיצת רבי אליהו דושניצר

רבינו הכיר את רבי נתנן כשהיה מגיע אל מרן החזון איש לשאול ממנו כיצד לנהוג בהלכות שונות, בעיקר בעניני מצוות התלויות בארץ. את התשובות היה מעביר לאנשי 'כפר חסידים' שם התגורר רבי נתנן תקופה מסוימת. ובהמשך

הצדיק רבי נתנן לייכטנאג

חזר ר' נתנן להתגורר בפתח תקוה, והיה דבוק וקשור לרבו המשגיח הגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר, וזכה לקרבה גדולה ממנו. ולימים, כאשר ערך רבינו את כתבי רבו הגאון הצדיק רבי אליהו דושניצר בספר 'נחלת אליהו', הוא ביקש מכמה תלמידים לכתוב זכרונות מרבים הגדול, ביניהם גם מרבי נתנן.

במנין 'ותיקין' בבית הכנסת לדרמן

בשנת תש"מ נפתח כביש חדש לתנועה בסביבה בה התגורר רבי נתנן ומחמת זו החלו לעבור מכוניות בשבת קודש. רבי נתנן לא היה מסוגל לסבול את המראה וכבר באותו שבוע מיהר לעקור לבני ברק, ועבר להתגורר בביתו שברחוב אמרי ברוך בעיר, כשהוא קובע את מקום תפילת שחרית במנין ותיקין, עליה הקפיד כל חייו, מגיל שבע ועד יומו האחרון ממש. ועד מהרה עבר להימנות על מתפללי בית הכנסת 'לדרמן' ובראשם רבינו.

דמותו הרצינית של רבי נתנן כשהוא מגיע מידי בוקר זמן רב טרם התחלת התפילה, לאחר שעות של לימוד מאמצע הלילה, בדרכו להתפלל במתינות מילה במילה, אינה נשכחת מבאי המנין אפילו לאחר שנים רבות.

להתחשב בדעתו

סיפר גבאי בית הכנסת 'לדרמן' הגאון רבי מרדכי אריאל שליט"א:

פעם אחת נעדר רבי נתנן לייכטנאג מבית הכנסת מספר ימים. ורבינו הגר"ח קניבסביץ זצ"ל הבחין בזה, ושלח אותו לראות מה קרה. הלכתי לביתו של ר' נתנן, והתברר שהוא הלך להתפלל במקום אחר, היות ולפי חשבוננו מתפללים מהר מידי... הוא רצה שיוסיפו עוד כמה רגעים בין אמירת 'ישתבח' לבין 'יוצר אור' כדי לאומרם במתינות יותר, ומפני שלא הסכימו איתו הוא עבר להתפלל במקום אחד. חזרתי עם דבריו לרבינו, ואמר 'צריכים להתחשב ברבי נתנן, מהיום יוסיפו בשבילו עוד דקה'. ואכן הוא חזר להתפלל איתנו.

כאשר רבי נתנן חזר להתפלל, הוא הכין דף מסודר לשליח ציבור, בו רשם בדקדוק כמה דקות לפני נץ החמה צריכים לומר את הקדיש, ואימתי מתחילים 'ברוך שאמר', ואחרי כמה דקות מגיעים לישתבח וכו' כדי שיוכלו לכון את השמונה עשרה עם הנץ החמה מבלי להיחפז מתחילת התפילה. (ואמנם למעשה, חלק מבעלי התפילה לא הסתדרו עם הדקדוק של הזמנים ומיהרו יותר אבל מ"מ רבי נתנן היה מרוצה שמי שרוצה יודע איך להתפלל)

חצאי דקות

סיפר רבינו, שפעם הגיע אליו רבי נתנן ושאל מדוע לא מקפידים לדקדק בזמן נץ החמה על חצאי דקות.

ורבינו השיב לו שבמנין שהיה אצל החזון איש לא הקפידו על זה, וגם בלוח ארץ ישראל של רבי מיכל אין חצאי דקות.

ושלח אותו רבינו אל הגאון רבי בניש פינקל, לימים ראש ישיבת מיר זצ"ל, שהוא היה מהקבועים במנין של החזון איש וגם עסק הרבה בזמני הנץ החמה, וענה שהכל נכון, אכן יש לוח נוסף של רבי מיכל ששם כן מקפידים על חצאי דקות.

דבר דבר

בין הזמנים

תשפ"ד

גליון מס' 27

מרבנו הגדול מרן גאון ישראל הגר"ד לגדו שליט"א

פשר דבר | בין הזמנים

רבינו מספר שלפני בין הזמנים הוא הלך לחזון איש כדי להיפרד ממנו ולהתברך החזו"א אמר לו בהלצה נו בבין הזמנים הרי אסור ללמוד, אבל לי יש לזה היתר בשעת הדחק אתה יכול לסמוך על ההיתר שלי.

וסיפר רבינו שהחזו"א אמר את זה בנעימות הקול ובחביבות מיוחדת עם כל הניגון כך שהדברים חדרו ללב עם כל הרגש המיוחד ובאותו בין הזמנים זה נכנס לו חזק מאוד לעצמות ולמד בזכות ההיתר הזה בכפל כפליים.

ללמוד מנחת חינוך

בחור אחד ניגש לבקש ברכה לחשק בלימוד לפני בין הזמנים, ושאל איך מקבלים חשק בלימוד, ואמר לו שילמד במנחת חינוך וזה פסיק רישא שיבוא לו החשק.

אהבת תורה

בסוף שיעור אמר כמה מילות חיזוק וזה תוכנו, התאספו כאן כולם תלמידי חכמים ותלמידיהם ללמוד בבין הזמנים כידוע הלימוד בבין הזמנים הוא חשוב מאוד וזה מוכיח גם דביקות בתורה ועל אהבת תורה שמשוקעים בתורה.

מנחת רבינו

שח ראש ישיבת משכן ישראל הגר"ש שורץ שליט"א זכה בבחרותו למוד בחברותא בכל יום ו' עם רבינו שעות ארוכות, ובאמצע היה יוצא רבינו לטבול במקוה לכבוד שבת, ולשם כך היה יורד בזריזות את כל הירידה מההר עד המקוה וחזר. ואח"כ היה צריך לנוח מעט, היה נשען על הכסא ואומר לו קטעים וחדושים מעניינים שראה בספרי תשובות השבוע, ולדוג' שבוע אחד סיפר לו שעבר על שו"ת רב פעלים לבן איש חי, יציטט משם דברים, ואחרי זמן חזר ללימודו עד כמעט זמן הדלקת נרות.

יכולים ללמוד מה שרוצים

בחודש ניסן האחרון מסר רבינו שיעור בענין אכילת פסח בקטן ואיסור ספיה, בקהילת חניכי הישיבות רמב"ם בב"ב בהשתתפות אלפים לאחר השיעור אמר דברי חיזוק והדרכה לאברכים ובני הישיבות היקרים בדרכי הלימוד לימי ביה"ז ולקראת פתיחת זמן קיץ הבעל"ט:

מואד יפה שרבים מובני הישיבות והכוללים מנצלים את ימי בין הזמנים לרכוש קנינים להצלחה בתורה, ידוע הסיפור בשם הגאון רבי רפאל שפירא מוולוז'ין חתנו של הנצי"ב וחותנו של רבי חיים בריסקער שבני הישיבות מאושרים שהם יכולים ללמוד בבין הזמנים מה שרוצים, מאד מאושרים, יש פה משהו שלא מאושר? הרבה מומם מאושרים, מקווה, אפשר לעשות כל אחד שיהיה מאושר, יכול ללמוד מה שהוא רוצה, לא כמו שבישיבה שאומרת תלמד דוקא את זה... דוקא את זה... יכול ללמוד מה שהוא רוצה, ללמוד גמרא גמרא ותוס', זה העיקר, זה דוקא בין הזמנים, מה עושים באמצע הזמן, צריך ללמוד מה שלומדים בישיבה, לא ללמוד ככה להגיד וורטים ווערטלעך... ללמוד בעיון עמוק, לנתח את הסוגיא, לחשב את השיטות, להבין טוב את דברי הראשונים, הכל יהיה בהתלהבות, תורה לא לומדים כלאחר יד, אחד שאומר קושיא טובה של הרבי עקיבא אייגר ולא נדלק לו החשמל בעיניים זה קצת בעיה, לומד סוגיא ויודע את זה היטב עם כל הדברים, אז הראש מונח בתורה והוא האדם המאושר ביותר שיש בעולם, מונח בתורה בלימוד התורה ביגיעת התורה בהתעמקות בתורה בהתאהבות בתורה, בוהערב נא של התורה, הוא המאושר, אין לך בן חורין, בן חורין האמיתי אלא מי שעוסק בתורה.

הקב"ה הבטיח לנו שלא תמוש התורה מפנינו ומפי זרעינו, אנחנו מצויים ללמוד יומם ולילה, ומיזיחלים ומבקשים מהקב"ה שיתן לנו את הכוחות ואת האפשרויות לעמוד בתורה, ויסלק מאיתנו את כל המזיקים והעומדים הקמים עלינו שרוצים להפריע לנו,

אנחנו לומדים! זה מה שאנחנו עושים, זה התפקיד זה החיים שלנו, ורק ע"י לימוד התורה ניוושע בתשועת עולמים במהרה.

מכתב עוז מרבתינו זיע"א

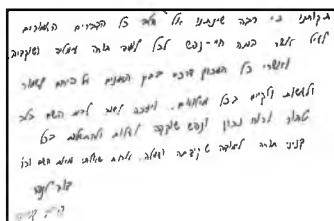
מוצש"ק דברים ימי אבלות על חורבן בית מקדשנו

אל בני הישיבות היקרים המתאספים בראשות גדולי התורה שליט"א הנה ימי בין הזמנים אשר נועדו להחליף כח על מנת לשוב ביתר שאת ללימוד התורה ולעבודת ה' נדרשת בהם שמירה רבה על המעלות הרוחניות שנקנו בעמל וביגיעה ומוטלת חובה על כל אחד להעמיד זמנים קבועים ללימוד התורה ולשמור על קנייניו הרוחניים על ידי עת ללימוד המוסר ויש להתרחק ממקום הנסיון ולהיזהר מלשהות במקומות שיש בהם מכשירים טמאים אשר מורידים את האדם לבאר שחת. ובכל מקום שנמצאים יקדשו שם שמים בהליכותם בהנהגות הראויות לבני התורה ובזכות זה יזכו כולם לשוב לבית ה' בכוחות מיוחדים ולעלות בתורה מתוך שמחה והרחבת הדעת. באנו על החתום.

א. ל. שטינמן - גרשון אדלשטיין

וע"ז הוסיף רבינו

תקוטנו כי רבה, שיתנו את הלב כל הדברים האמורים לעיל, אשר המה חיי נפש לכל לומדי תורה עמליה ושוקדיה. ואשרי כל המכוון דרכיו בבין הזמנים על פיהם לשמור

ולעשות ולקיים בכל מילואם ויזכה לשוב לבית השם בלב טהור ורוח נכון ונפש שוקקה לעלות ולהתעלות בכל קניי תורה לימודה שקידתה ועמלה אחת שאלתי מאת השם וכו'.

דוב לגדו - חיים קניבסקי

שיחה מוצש"ק עקב תשע"ח איחוד בני הישיבות

והבדילנו מן התועים צריך לחיות כל השנה לפי זה ורק כך זוכים לונתן לנו תורת אמת.

בכל דור ודור יש את הנסיונות שלו בעבר היצרא דע"ז היה הציונות וההשכלה, היום היצר הוא יצר של אפס ושקר שמגיעים השפעות מאנשים רחוקים וצריך לזהר שלא להגרר ולהיות מושפע מכל הדברים הפסולים שמגיעים מהם - וצריך כל אחד לדעת להיזהר להתרחק מהדברים האלו שהם רק שקר ואפס וכולם ואין בהם שום תוכן ושח"ו שלא יהיה שום שייכות לזה

דבר גדול ומכובד מאד מעמד כזה של בני ישיבות שמתאספים יחד ומתעלים ברוחניות, וידידי הגה"צ רבי דוב יפה זצ"ל פעל רבות בזה, מה אפשר לומר לבני ישיבות כולנו היינו בני ישיבות תמיד משתדלים להיות מחוברים לישיבות ולא להגרר אחרי הדברים שבחזון.

אבל בכל זאת צריך לעורר קצת, בכל דור ודור ישנו את היצרא דע"ז של אותו דור ואף לאחר שנתבטל כבר היצרא דע"ז אין זה מפני מעלותינו וכבר כתב החזו"ן כן במכתב שמה שאין לנו את היצרא דע"ז אין זה מעלה אלא אדרבה להיפך זה מראה על דרגתנו הנמוכה שאנו במצב כזה שאיננו יכולים לשלוט על יצרא דע"ז, כי כשהתבטלה הנבואה אז התבטל היצרא דע"ז.

ואף שאין יצרא דע"ז ממש בכל זאת תמיד ישנם את הדיבורים של האנשים החיצוניים הרחוקים מתורה ומצוות וצריך מאד להתרחק מהם ולא להיות בקרבתם כלל ולא להיות מושפע מהם, ובכל דור ודור יש את הנסיונות שלו, ואם כי בדורות הקודמים היה צריך להוכיח נגד מה שאנשים רחוקים יכולים לשכנע בטענות שכביכול הם עם תוכן ומשמעות כגון השכלה וציונות וכדומה, דבר שהיום ברור לכולם השקר שהיה בזה, הנה היצרא של הדור האחרון אלו הם דברים שאין בהם שום משמעות, יצר של כלום ואפס

ושקר, והאמת היא שזה דברים שהשתיקה יפה להם אבל מאידך אי אפשר שלא לעודר עליהם, וצריך כל אחד לדעת להיזהר להתרחק מהדברים האלו שהם רק שקר ואפס וכולם ואין בהם שום תוכן.

ונתאר לעצמנו יהודי שהיה חי כמה עשרות שנים אחרי שנתבטל היצרא דע"ז, הוא לא מסוגל להבין למה כמה שנים קודם היה פיתוי כזה גדול לעבוד ע"ז, וק"ו יצר של שקר ואפס א"א להבין שאיתו צריך להילחם אבל זה היצר של הדור האחרון ואיתו צריך להילחם.

ומאד נוגע לנו לדעת ולהכיר כי האנשים הרחוקים שכל מגמתם ומטרתם הם דברים של שקר ופסול גורמים שכביכול יתפשטו מהם חידקים שמגיעים מהם לכל מקום עם המושגים והדברים הפסולים שלהם, וצריך לזהר מאד שלא להיות מושפע מהדברים הפסולים האלו, ונחזיר לעצמנו שהם מסכנים וצריך לרחם עליהם אבל לא להיות בשום אופן בשום קשר איתם ובשום קירבה איתם ובעיקר לא להיות בשום שייכות איתם.

ואמנם יש כאלו שצריכים לדבר עם רחוקים, אבל אם לא בשביל קירוב או בשביל דברים אחרים הכרחיים אין לבני ישיבות שום קשר ושייכות עם שיגם ושיחם, ומשל למה הדבר דומה למעשה שהיה שרב אחד היה צריך לפגוש כומר ולשוחח איתו וכשהם ישבו יחד בחדר אחד ושוחחו הרב ישב כל הזמן עם המטרייה ביד בכדי להרגיש ולהראות שאין לו שום שייכות עם הכומר ורק במקרה הוא יושב איתו ולכן אם ישנו מקרה שצריך ומוכרחים לצאת מכותלי בית המדרש צריך להיות כל הזמן עם המטרייה ביד, ועוד צריך מאד להיזהר שכשמוכרחים לצאת מבית המדרש להתאמן מאד שיתקיימו דברי הגמרא ביומא ראו פלוני שלמד תורה מה נאים דרכיו ומה מתוקנים מעשיו וח"ו שלא לגרום לחילול ד'.

והבדילנו מן התועים זה לא רק שיר ששרים בשמחת תורה, צריך להיות כל השנה בהרגשה שהבדילנו מן התועים ולהתנהג לפי זה, ורק על ידי זה אפשר לזכות לונתן לנו תורת אמת.

דברי חיזוק לביה"א אב תש"פ (קדושה).

דברי חיזוק לקראת ימי בין הזמנים ממרן גאון ישראל הגדול רבי דוב לנדו שליט"א ראש ישיבת סלבודקא (מכת"י)

הננו נמצאים, כולנו, בתוך מצב קשה, שלא זכור דוגמתו, בעיצומה של מכת מגפה קשה שפקדה את כל מדינות תבל, מבלי מצוא לה עד כה שום מרפא, ותפילתנו לשוכן מרומים, אבינו מלכנו הסר מגפה זו מעלינו, והגן בעדנו, ושלח במהרה רפואה שלמה לחולי עמך.

קשה המצב לכולם, אך במיוחד קשה הוא ללומדי התורה, שבעקבותיה של מגיפה זו נשתבשו ונפגעו סדרי מערכת עולמם התקין, והם מתאמצים בכל כוחם לנווט את חיי עולמם, לימוד התורה, הישקעות בעמלה, וקיומה, וכל אחרות מישרים, בתוך מצב כה קשה ומבין, מצב המסבך ומפריע ניהול חיים תקינים לכל משמעותם.

וקשה שבעתים המצב לבני הישיבות יחיו, עמק הקשיים שנקלעתם בני הישיבות היקרים לתוכם, כל המיבנה המיוחד הלימודי והרוחני המשותף שחיתם בו עד עכשיו, עובר זעזוע קשה, מכל הבחינות, ולא פלא כי רבים רבים ביניכם נבוכים, ונפשכם מתחננת להצלה, לעידוד, לניווט, בדרך מישרים, בתהפוכות המצב, עם כל השלכותיו, שנכפה עליכם.

קשה מאד מצבכם.

וקריאתנו לכם, לכם בני הישיבות היקרים, עמוד הלז של עמנו עם קדוש להשם, חזקו ואמצו, חזקו ואמצו והמשיכו, למרות כל הקשיים והמפריעים בתפקידכם הקדוש להיות הלאה בני ישיבות לומדי תורה ובניה, בניה היקרים מפז, אתם הבסיס לכל עולמנו, המשיכו, למרות כל הקשיים, ועמם, להיות שקועים ומסורים ללימודה של תורה, מתעלים במעלותיה ודבקים בכל ליבכם בה ובלמודה, המשיכו, המשיכו, לימדו והתעלו, וכל עולמנו יתעלה ויתרומם עמכם.

המשיכו במהלך חייכם,

חיי בני תורה לכל משמעותם, תוך שמירה מושלמת, מדויקת וקפדנית על הוראות הרופאים,

וכאשר יורכם רבותיכם שליט"א באהלי לימודיכם, הישיבות הקדושות,

אל תסורו, ואל תסטו, ימין ושמאל.

ובזכות לומדי התורה, המסורים ללימודה וקיומה, גם, ולמרות, קושי המצב הזה שאנו שקועים בו, תקותנו וחילולנו שיושיעונו מן השמים במהרה ותוסר מעלינו מגפה רעה זו, וכל פגע רע, וכל מוחלה, וכל מיני פורענויות, מעלינו ומעל כל בני ברית, ונזכה לשבת שוב במהרה באהלי תורה להתמסר ולהגות בלימודה בשקט ושלוה, כמאז ומקדם. אמן.

דברי רבינו שליט"א במעמד סיום הזמן בישיבת 'תפארת ציון' – כ"ט אדר ב' תשפ"ד

הישיבה כאן ישיבת 'תפארת ציון' אשר יסודה גדולי התורה כאן בבני ברק, וגם רבינו החזון איש סמך ידיו על הישיבה.

ב"ה, מסיימים כאן את הזמן, ומסתמא שמעו היטב את אשר לימודם רבותיהם שליט"א והתעלו בלימוד התורה וביראת שמים.

צריך לדעת שגם בבין הזמנים צריך ללמוד. אמנם יש צורך במנוחה, וגם צריך לעזור בבית לקראת פסח שזה בוודאי מצווה, אבל ברור שצריך להמשיך וללמוד בזמן הפנוי שלא יהיה רפיון מלימוד התורה.

מספרים שהגאון ר' רפאל שפירא ראש ישיבת וולאזין שהיה חתנו של הנצי"ב וחותנו של ר' חיים בריסקער שידוע שהיה מתמיד מופלג באופן מיוחד הוא אמר מה טוב בין הזמנים שכן ישיבה יכול ללמוד מה שהוא רוצה שאפשר ללמוד מסכתות אחרות, כך אמר ר' רפאל שפירא.

במיוחד בעת הזאת שיש מקטרגים נגד אלו שיושבים כל הזמן ולומדים, צריכים כולם לדעת שאנחנו מאמינים ויודעים שזכות התורה היא זו שמגינה על יושבי הארץ, ולא שום דבר אחר, ללמוד תורה שזה מה שאנחנו עושים זה הדבר החשוב היחידי בעולם ובזכות למודו העולם קיים, לדעת את זה היטב.

צריכים להיזהר בימי בין הזמנים שלא יהיה חילול השם חלילה, וחלילה לא לקיים טיולים וכיו"ב, חלילה חלילה.

הקב"ה יעזור שנזכה בקרוב לאכול מן הזבחים ומן הפסחים, אשר יגיע דמם על קיר מזבחך לרצון ומלאה הארץ דעה את השם כמים לים מכסים.

דברי חיזוק בית השם

רשכבה"ג מרן שליט"א פתח את דבריו בנידון קצר בענין קרבן פסח ולאחמ"כ נשא משא חיזוק מיוחד:

המקום הזה כאן הוא מקום גדול להשם ולתורתו, מי שמעמיד כאן את המקום בסיעתא דשמיא, מעמיד הרבה תורה, ומאות של אברכים ובחורים עסקין באורייטא בכל ימות השנה, וגם עכשיו בימי בין הזמנים בזכות המעמיד הנעלה של המקום הזה.

עכשיו מתחילים ימי בין הזמנים, ומטבע הדברים ישנה התרופפות בלימוד התורה, ועם ישראל הרי נמצא בצרה ובפרט בני התורה שמשנאו נשאו ראש, וצריך להרבות בתורה, גם אברכים וגם בחורים, וגם תינוקות של בית רבן שאין העולם מתקיים אלא בזכות הבל פיהם, יכולים וצריכים להרבות תורה, ובמצב שאנו נמצאים בו צריך להימנע מלקיים טיולים וכיו"ב.

ויחד עם זה בקשו פניו תמיד, והאופן הנעלה ביותר לבקש את השם יתברך זה על ידי דקדוק הלכה, קריאת שמע בזמנה ובברכותיה, ח"ו אם מתפללים מאוחר עוברים על דאורייתא, תפילה בציבור, שמירת שבת כל הפרטים, והמצווה הגדולה מעשרת הדברות כיבוד אב ואם שאפשר לקיים בהידור בעריב פסחים לעזור.

ומאד מאד חשוב להתנהל באוירה נעימה ובשמחה, האבא גם יכול לעזור בזה, מותר להגיד בדיחה בבית, זה לא נורא, אצל החזון איש אמרו שתמיד היה אוירה נעימה ושמחה, תמיד היה שמח.

הקדוש ברוך הוא יעזור שכל שנלך בדרכיו ונקיים מצוותיו, זה ישפיע על כולם, ונזכה לכל טוב סלה. חג שמח וכשר, אפרילעכן כשרן פסח.

רגיל אצל רבינו לספר עובדות על מרן הגר"ח זצ"ל ונביא כאן בחלקם.

עמל התורה

גדולי ישראל עם כל הכישרונות הגדולים שלהם עמלו בתורה, וכמו שהגר"י אברמסקי סיפר על הגר"ח מבריסק, איך שעמל בתורה וכאבו לו הידיים. עמל התורה, הוא ללמוד בכל הכוחות שיש לו, כל אחד לפי כוחותיו, לא ללמוד בשטחיות, אלא להבין כפי שיכול, ושהלימוד יהיה ברצינות לא כלאחר יד, עמל התורה זה לא להגיד סברות, אלא לעמול במה שלומד, וקודם לכל דבר הוא לימוד גמרא רש"י תוס', ולעמול אפילו בלי להבין כלום, ואולי להבין בפעם השנייה, וזה הלימוד יותר חשוב מהכל, זה העיקר ללמוד גמרא עם רש"י ותוס', ויש שלומדים גמרא עם קובץ שעורים, שמעדיפים ללמוד דברים יותר קלים, במקום ללמוד תוס' בעיון, שזה יותר חשוב מהכל, יש כאלה כשלומדים תוס' קשה קוראים מהר, ומחפשים איפה הצימוק ואת זה קוראים, לא כולם כך חלילה, ואמנם ללמוד תוס' בעיון זה קשה. אבל אחרי שלומדים בשיא העיון, מגיעים לדרגת רוח הקודש, כשיש חכמה ועוד חכמה מגיעים לשיא ההבנה, ואז מקבלים הבנה יותר עמוקה, והלימוד בעמל ועיון עמוק, זהו דרגת רוח הקודש.

הוא יודע לעצור

שמעתי מהגר"י סולוביצקי, שהגר"ח מבריסק ראה את בנו הגר"ז, מרבה להסתכל בספר צפנת פענח, שאל אותו הגר"ח, מה אתה רואה שם, והשיב "הוא נעצר טוב", שהוא יודע היכן לעצור, ולעמוד על הנקודה, אמר לו הגר"ח את זה הוא למד אצל האבא הבית הלוי, וזה דבר שלא תמיד זוכים לזה, ולא התכוון הגר"ח לשאול על הבקאות הנוראה והמבילה של הרגצ'בר שידע את כל התורה, לא זה מה שהפעים את הגר"ז, את זה כל אחד רואה, הוא רצה לראות את שיטת הלימוד שלו.

הבית הלוי והגר"ח מבריסק

מספרים שכשהגר"ח מבריסק נעשה בר מצוה, אמר לו אביו הבית הלוי, אני רוצה שתגיד שטיקל תורה על הרמב"ם, כמו שאני רוצה, וחשב וחשב, ואמר דרשה כמו שאביו רצה, והיה לו את הכישרון לזה, לדבר עם השני כמו שהשני חושב, ואביו ידע שיש לו הכישרון הזה.

עוד מסופר על הבית הלוי, ששלח את בנו הגר"ח להביא לו מצות, ושלח לשאול אותו עם עשה במצות חומרות מסוימות לשומרם, וענה הגר"ח עד אחד נאמן באיסורים, ולא השיב לו פרטים כמה נזהר במצות, ובאמצע החג ראה הבית הלוי שידו של הגר"ח נפוחה, כי קשר את ידו חזק למצות לשומרם, ולא רצה לספר זאת לאביו, שלא לעצור אותו לכן ענה כך בקצרה, זהו זהירות בכיבוד אב.

אגב, מסופר ששנה אחת הגר"ח מבריסק אמר לרבנית בשמחה, השנה היה פסח בלי שאלות.

עוד אומרים בשם הגר"ח מבריסק שאמר מה ההבדל בין אביו הבית הלוי, לבין האור שמח, שהאבא חשב שצריך לזכור את כל התוס' שבש"ס, ולעומת זאת האור שמח החליט לעצמו, איזה תוס' צריך לזכור, ומסופר שאחד בא להגר"ח מבריסק, והחל לדבר עמו דברים על הבית הלוי, ולא היה נעים להגר"ח מה שמדבר, החל הגר"ח לומר לו חקירה בעניין מעשר שני, ואמר שהחקירה הזו, זה הפשט בגמ'.
על הקראים

הגר"ח מבריסק אמר באסיפת רבנים על הקראים, שיש עליהם אחד מג' אפשרויות, או שהם ספק יהודים, או ספק גויים, או ספק ממזרים, ולפי"ז גירות לחומרא לא יעזור, כי אולי הם ממזרים.

ומסופר שבזמנו של הגר"ח מבריסק, היה אחד שהתקלקל מאוד, ולפני שנפטר אמר על עצמו, שהנשמה שלו טריפה, ואמר ע"ז הגר"ח, ראיתי בעל תשובה אמיתי. הגר"ח מבריסק נפטר בגיל ששים וחמש, ובתמונה נראה כמו ישיש מופלג, כי הוא ניצל את כל הכוחות שלו. בפ"א אמר: אומרים בשם הגר"ח מבריסק, שפועל גוי הוא פועל עצלן, והראיה שהוא רואה יהודי, ולא הורג אותו.

הגר"ח חיים מבריסק, אע"פ שהיה מבקר אנשים, מ"מ כיבד כל אחד שבא אליו, ומסופר שפעם בא אליו, אחד מהמזרחי, ואמר לו למה אתה כ"כ נגד המזרחי, הרי כ"כ קשה לך לפסוק שאלות, ובדבר כזה גדול שפוסל כ"כ הרבה אנשים, אתה פוסק, וענה לו, הרי אתה רואה שאני פוסק, ומה הפשט שאני פוסק, כי זה פשוט.

התגובות של הגר"ח מבריסק, היו עמוקות, ושמעתי מהגר"ר יוסף דינקלס, שבמלחמה הראשונה היה מוכרח ללכת לדבר עם הגר"ח מבריסק על איזה ענין, וכשבא לשם ישב הגר"ח עם רבנים ודיבר בלימוד, ור' יוסף לחש לחבירו, מה שמדברים כאן בלימוד זה תשובת הרא"ש מפורש, הגר"ח שהיה בעל שמיעה חדה הסתובב לעברו, ואמר בלשון שאלה, כך כתוב בתשובת הרא"ש, אתה אומר שכן כתוב ברא"ש!

עוד מסופר שפעם הגר"ח מבריסק והאור שמח דיברו בלימוד בעניין שומר אבידה, וחקר הגר"ח חקירה בעניין, ושאל האור שמח, למה נפק"מ, והשיב הגר"ח, שאם לא לומדים לא יודעים.

עוד מסופר שהגר"ח מבריסק בצעירותו הגיע לביקור אצל אחד מגאוני הדור הגר"ר לייב, ואמר הגר"ר לייב להגר"ח שיגיד איזה ד"ת, והתחיל הגר"ח לומר רש"י מסוים, ואמר לו הגר"ל זה רש"י קשה שאפשר ליישבו, רק בדרך הפלפול ואני נגד דרך זו, לכן אל תזכיר לי את הרש"י הזה, ולכן אמר לו רש"י במקום אחר, אותו גאון היה דרכו ללמוד בדרך הפשטות, ולכן הגר"ח פירש לו ע"פ דרכו של הגר"ל, ולא על דרך הפלפול.

עוד אומרים בשם הגר"ח, שאם חסר בהסברה, חסר בהבנה. סיפרו להחפץ חיים, שאחד שאל להגר"ח מבריסק, מה יש יותר בש"ס, איבעיות שנפשטו או לא נפשטו, והגר"ח שמע את השאלה וענה, אמר הח"ח שהגר"ח יודע ש"ס, אח"כ אמרו זאת להגר"ז והתרגש, זה סיפור בשביל מלאכים.

ומסופר על הגר"ח שלא היה מברך בורא נפשות בשנים האחרונות, כי יש שיטות שצריך לחתום בשם. אומרים החסיד רבי חיים בריסקר. רבינו חיים מבריסק, היה בכל דבר כה אמר ד', וכל עניני החסד שלו היה, כי ד' ציווה אותי.

שמעתי שהתואר הראשון על מצבת הגר"ח מבריסק כתוב ורב חסד.

מספרים, שבאו להגר"ח מבריסק משפחה, בטענה שמת להם בן משפחתם, וכבר הגיע הצהרים, ואנשי הח"ק עוסקים בקבורת עשיר שנפטר, פתח הגר"ח את הרמב"ם ודפדף ודפדף, אח"כ סגר ואמר זה לא עניינכם, אין כאן שאלה של קדימה, ושאלו להגר"ח מה כ"כ דפדף, ואמר חפשתי בהל' אבילות, האם מוזכר דין בקדימה במת ולא מצאתי, א"כ אי"ז עניין של כבוד מתים, אלא של אין מעבירין על המצוות, אם כן זה לא עניין של בני המשפחה, אבל לא ברור שהמעשה היה.

לדעת איך לסגור את הגמרא

הגר"ר יהושע אהרן קונשטט שליט"א סיפר שבאחד הפעמים שהיה עם הגר"א גינחובסקי זצ"ל אצל הגר"ד לנדו שיבידל לחיים טובים אמר להם הגר"ד את דברי הגר"ח מבריסק שאמר שמי שלא יודע לסגור את הגמ' לעשיית חסד גם כשגמרתו פתוחה הרי היא סגורה ומי שידע לסגור גם כשסוגר נחשבת גמרתו פתוחה. והוסיף רבינו בשעתו דגם כאשר סוגרים את הגמ' לעשיית החסד עדיין המוח צריך להמשיך במחשבת התורה והרי זה באמת נחשב שלא סגר כלום. (אגן הסהר)

מעלת ברכה של כל אחד

יש מעשה עם ר' חיים בריסקער, שברכה כל יהודי יכול לתת, זה סיפור שהבריסקערס לא מכחישים את זה. היה מעשה שבא יהודי אחד בערב שבת לר' חיים, והתיישב על כסא והתחיל לבכות, שאל אותו ר' חיים על מה אתה בוכה, וענה, שהאשה שלו חולה, והרופאים לא מוצאים עצה, הלב של ר' חיים היה עם היהודי הזה, אמר לו ר' חיים כעת יום ישישי בצהרים, יהודים הולכים לבית מרחץ, תיגש לבית מרחץ, תספר את הסיפור שלך, ותבקש ברכה, ותענה אמן על כל ברכה, ואם יהיה באמצע אחד שיתן לך ברכה מעומקא דליבא וענית אמן, לא צריך יותר. מספיק עומקא דליבא. (אמתחת בנימין)

איצטלא דרבנן

היו מגדולי ישראל, שנזהרו יותר בלבושם, והיו בזה שני דרכים, הנה הגר"ח מבריסק לא נזהר בלבושו, ומסופר שהיה מקמט את כובעו, ולעומת זאת בנו הגר"ז, כן היה נזהר שיהיה לבוש טוב, כי אמר שאחרת לא ישמעו לו, ויש שאומרים, שצריך ללבוש בגד יפה משום "כבוד התורה", אבל מתכוון לכבוד של עצמו, הרי יש כאלה שאכפת להם רק הישיבה שלהם, ולא אכפת להם מהישיבה של אחרים, וה"ה בכבוד התורה, לא אכפת להם כבוד התורה של אחרים, ומה שכתוב שת"ח אסור שיהיה רבב על בגדו, היינו לכלול שמנונית.

חידות אלו נתפרסמו ע"י מרן שליט"א לפני כארבעים שנה בחוברות "מסורת" [בעילום שם]. והיו חביבים בשעתם על הת"ח, וכן ידוע שמרן הסטייפלער זצוק"ל הי' כותב על גיליון החוברת תשובות לפרפראות אלו.

יש בזה תועלת לנסות לענות שבזה עושה חזרה ועיון בתלמודו לבקש התשובה הראוי'. למשיבים תערך הגרלה על ספרי קודש. כל 3 תשובות מכניסות להגרלה. את התשובות ניתן לשלוח למייל המערכת: k.gilyonot@gmail.com עד יום ב' כ"ט מנחם אב תשפ"ד.

ניתן להשיג חוברת פרפראות לתורה מכל השאלות והתשובות בטל 055-6739139

אורח חיים

- א. היכי תימצי דאם יש ציצית בבגד עובר על עשה דציצית ואם אין בו ציצית אינו עובר?
- ב. היכי תימצי שאדם לא ישאל טל ומטר בתפילה בזמן שחייבים לשאול ואעפ"כ יצא בדיעבד?
- ג. ב' מאכלים אם יאכל אדם שניהם יברך ברכה אחרונה אחרת מאשר אם יאכל אחד מהם בלבד?
- ד. אדם ששתה משקה כשיעור ואעפ"כ דינו שלא יברך ברכה אחרונה?
- ה. בישול האוסר את האוכל רק אם היה מבושל מקודם?
- ו. מצינו פעולה שאסורה מבעוד יום ומותרת בשבת [לחד מ"ד]?
- ז. פעולה שמותר לעשותה בע"ש ואסור לעשותה בעיו"ט?
- ח. אכילה שתחייב תפילה?
- ט. היכי תימצי דע"י עירוב בבין השמשות [לשיטות דמהני] יוכל ללכת פחות מערב מבעוד יום?
- י. מצינו שהפרש בין כרמלית למקום פטור יהא שיעור של בית סאתיים?
- יא. בישול האוסר את האוכל רק אם הי' בחול ולא בשבת?
- יב. דבר שחייב על עשייתו בשבת בביתו ופטור בבית חבירו?
- יג. מעשה מסוים שחייבין עליו משום מלאכה בשבת רק אחר החורבן ולא בזמן שבית המקדש קיים?
- יד. היכי תימצי, דיהא מותר לאדם לזרוק חפץ בשבת ברשות מסוימת יותר מד' אמות, אף דלטלטל החפץ שם יותר מד"א אסור לו?
- טו. אדם שאסור לו לזוז ממקומו אפילו לא בתוך ד' אמות בשבת אע"פ שלא עשה שום עירוב מערב שבת?
- טז. איך יתכן שאדם יתחייב למנוע את בנו מלעשות פעולה בשבת ולו בעצמו מותר לעשותו?
- יז. דבר שמותר לעשותו בשבת ויו"ט ואסור בחוה"מ?
- יח. אדם שחיובו במצוות עשה שלא הזמן גרמן קודם בזמן לחיובו במצוות עשה שהזמן גרמן?
- יט. היכן מצינו חיובי כפרה על עבירות שעברו קטנים?
- כ. היכי תימצי שאדם יתחייב בליל א' דפסח לאכול כזית מאחת מב' המצות העומדות לפניו, אע"פ שכשאחת (מסוימת) מהם בלבד נמצאת לפניו הי' פטור מלאכול ממנה (לחדא שיטה)?

מכירת הדב

ממרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגרב"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | דברי חיזוק לבין הזמנים

מלוטט משיחות רבינו שליט"א בישיבה הקדושה

היחס לעניין בין הזמנים הנהוג בישיבות צריך להיות שלאחר זמן לימוד תורה רצוף בעמל וביגיעה, צורך התורה הוא לתקופת חיזוק הגוף והנפש, וכשמקיים מנוחתו באופן כזה נחשבת לו גם תקופה זו כלומד תורה.

אלא שמנוחה זו מתחלקת לשניים: האחת מנוחת הגוף, שהיא ענין גשמי ובאכילה ושינה. והשנייה מנוחת המוח. אשר הוא מתייגע ומוותש מרוב העיון, וזקוק למנוחה. לפני שנים רבות שמעתי מרופא גדול, כי מנוחת המוח תיתכן גם כאשר הוא מחליף את הסוגיא אשר בה הוא עוסק. כי במוחו של אדם נמצאים מספר רב מאוד של תאים אשר כל אחד מהם תופס את העניין אשר הוא משתמש בו, ולכן כשלומד סוגיא אחרת מתחלפים התאים, ותאי המוח אשר עסק בהם ונשתמש בהם הם במצב של מנוחה, וממילא עצם הדבר שעוסקים בענין חדש שלא עסקו בו במשך הזמן כבר יש בזה מנוחה למוח.

ולמדנו דרך מיוחדת מחז"ל במנוחה מיונה, שאמנם מטבע הדברים כל הברואים זקוקים למנוחה, אך בחז"ל מבואר כי היונה שונה מכל בעלי החיים, ודרך מנוחתה היא באחד מכנפיה בלבד, וממשיכה לפרוח בשנייה, והיא משום שכנפיה מוגינות עליה, וחייה תלויים בהם. ולכן לא יתכן להפסיק את צורך החיים אפילו לשעה אחת. ועל זה נאמר, מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה כאחד, ומשום שישאל נמשלו ליונה. וקיום התורה והמצוות לישראל הם צורך החיים ואין להם הפסק, והם הם הדברים הנ"ל שלמנוחת המוח די בזה שמניח את הסוגיות שהיה שקוע בהן במשך הזמן. ועוסק בעניינים אחרים, או מסכתות אחרות. וכן גם הדבר פשוט כי אף לצורך מנוחת הגוף וגם בשעת מנוחה אין להפסיק מעסק התורה כלל. ודי לזאת במספר שעות ביום אבל אין לעשות התורה עראי אלא קבע, ויהיה עסקו בתורה בכל עת פנוי.

ודבר פשוט הוא שימי המנוחה לחיים ניתנו ולא חלילה להיפך. וגם מוכיב הוא בזה עיקר צורתו ומעלת הדבקות וההידמות לקב"ה שזכה, חבל מאוד כי יתכן להפסיד בבין הזמנים את כל מעלתו, וכל השם לבו יזהר מאוד בזה.

לא לעזוב את התורה

כתב הרמב"ם (פ"ג מהל" ת"ת ה"ד), היה לפניו עשיית מצוה ותלמוד תורה, אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסיק תלמודו, ואם לאו יעשה המצוה ויחזור לתלמודו; וכ"ה בשו"ע (יו"ד סימן רמ"ו י"ח) יעו"ש. וצ"ב והרי פשוט שלאחר קיום המצוה צריך לחזור לתלמודו כעיקר דינו מעיקרא, ומה החידוש בזה?

ונראה ביאור הדברים דהנה ברש"י דברים (י"א י"ג) עה"כ והיה אם שמוע תשמעו, איתא כתיב במגלה אם תעזבני יום יומיים אעזבך, ובירושלמי (ברכות פ"ט ה"ה, ובספרי פרשת עקב (א"א כ"ב) הביאו משל לב' בני אדם שנפטרים זה מזה, זה הולך דרך יום לצד מזרח וזה הולך דרך יום לצד מערב, נמצא שרחוקים זה מזה מהלך ב' ימים, כן המשל בתורה.

והנה, כל זה מי שעוזב את התורה, אבל המפסיק לצורך קיום מצוה על פי דין, ודאי אין התורה מתרחקת ממנו. אמנם בזמן קיום המצוה חסר הוא את עסק התורה, ובמגילה (ט"ז ב') אמר רב יוסף גדול ת"ת יותר מהצלת נפשות שמעיקרא חשיב ליה למרדכי בתר ד' ולבסוף בתר חמשה יעו"ש, וביאור הדברים, דאף שצריך להפסיק בשביל הצלת נפשות, מכל מקום אין זה נחשב לו כעוסק בתורה, ומפסיד מעלת עסק התורה בזמן הזה, אך מ"מ אין התורה עוזבתו כנגד, שאינו נקרא עוזב תורה כל שפסק למצוה ולצורך, ולכן אף שהיה מרדכי צריך להפסיק תלמודו הקדימוהו חבריו במדריגתם.

ומעתה נראה לבאר דברי הרמב"ם דאף שהמפסיק למצוה לא נאמר בו ענין זה של אם תעזבני יום יומיים אעזבך, כל זה רק אם כשסיים המצוה חוזר מיד לתלמודו, אבל אם יש כבר שהיה נוספת, שוב נחשבת הפסקתו כמפסיק מתורה, וכבר נידון בו ענין המפסיק מתורתו, וכבר יתכן שתהא נוהגת בו מדת אם תעזבני יום יומיים וגו' מתחילת זמן הפסקתו.

וכך הוא הענין גם במנוחת בין הזמנים שכל זמן שהיא כפי הצורך וכהלכה, הרי אין התורה מתרחקת ממנו, ואינו יורד ממדרגתו, אבל אם מוסיף להתרפות יותר מהנצרך כבר מתרחקת ממנו כשיעור כל הזמן, ובחודש ימים של בין הזמנים יכול חלילה להפסיק כפול, וצריך זהירות גדולה בזה. נתחזק בזה ונזכה לסייעתא דשמיא כל בני התורה לעבור את ימי בין הזמנים בשלום ונזכה במהרה לביאת משיח צדקנו.

מנוחת בין הזמנים

עומדים אנו ימים ספורים טרם ימי 'בין הזמנים' שהם ימי מנוחה לעמלי תורה

בהתקרב ימי סוף הזמן מורגש כבר רפיון בישיבה בלימוד התורה ובשמירת הסדרים, והיה מרגל בפומיה דאמו"ר מן ראש הישיבה צ"ל להמשיל זאת לאדם שבערב יום הכפורים יחשוב, הרי מחר יהיה יום צום וכבר עתה אפסיק לאכול, והרי זה שטות, ואדרבה מצוה יתירה לאכול ולשתות בערב יוה"כ, להיות מוכן לתענית של מחר, כן הוא הדבר במי שמרפה בלימודו בשלהי הזמן, ימים אשר הדעת והתבונה להתחזק יותר בלימוד התורה לקדם את פני ימי בין הזמנים ולצמצם הפסדם.

ימי סיום הזמן ימי מבחן על כל מהות תורתו ועבודתו

סיום זמן בישיבה הוא שעת מבחן אשר כל אחד יכול לבדוק ולבחון מצבו ודרך חייו, ובדרך משל, הנה לפנינו שני בני אדם, האחד נמצא במכרה של אבנים טובות ומרגליות למשך זמן מסוים, ובזמן זה יכול לכרות וליטול לעצמו כרצונו וכפי יכולתו, בהתקרב קץ זמנו, הרי הוא משתדל בשעות האחרונות ביתר שאת למלא כליו ככל הניתן, ואדם אחר נפל בגורלו להיות משועבד לעבודת המלך או שגלה מביתו למשך זמן קצוב, אדם זה בהתקרב קץ זמנו כבר יושב ומצפה ולבו מתרונן לקראת הסיום, ובאנחת רוחה מסיים הוא את זמנו.

וזו היא בחינה מדוקדקת לבן ישיבה לדעת את מעלתו,

והיא תכונת הרגשתו בסוף הזמן, ומי שזכה להכיר את ערך דברי התורה ולימודו, ויודע מה זכה במשך הזמן זה לדלות אוצרות יקרים מפנינים, הוא משתדל בסוף הזמן להתחזק יותר וכל רגע יקר לו, ומוצטער על הסיום, אבל מי שלא עלינו לימודו היה לו לעול ולמשא, הרגשתו טובה בסוף הזמן, ומאחר שכל בן ישיבה יודע ומבין מה היא הדרך הנכונה, הרי זו בחינה בשבילו וישתדל לתקן עצמו ולבחור בחיים ובברכה.

לימוד דברים נוספים

בשיחה בפני בני הישיבה סיפר פעם רבינו שליט"א כי לפני כל בין הזמנים היה ניגש לאביו הגדול רבינו מרן ראש הישיבה זצ"ל ושואל בעצתו והכוונתו מה ללמוד בימי בין הזמנים, שנה אחת הורה לו אביו זצ"ל שילמוד בימי בין הזמנים מסכתא 'נגעים' והסביר - אינני רוצה שיהיה חלק בתורה בו לא יהיה לך ידיעה, שח"ו לא תהיה עם הארץ באיזה מקצוע בתורה. עד עתה לא למדת כדבעי מסכת זו, ואם כן מן הראוי שתעמול בה בימי בין הזמנים.

לפני שנים אחדות נאות רבינו שליט"א להשיב על שאלות שעלו על שולחנו במהותם של ימי בין הזמנים ונתפרסמו במוסף שב"ק

מהו 'בין הזמנים'?

רבינו: רבנו יונה (בפירושו על אבות פ"ד מ"ג) אומר חידוש. למלוכות ולכהונה מצינו שייחד הכתוב בתים, בית למלוכות, כמו שנאמר בית דוד וגו', בית לכהונה, כמו שנאמר בית אהרן בית הלוי, אבל ליראת שמים שהיא כתר התורה אין בית מיוחד שנאמר יראי ד' ברכו את ד', בכל המקום אשר אזכיר את שמי.

אנחנו לומדים מה זה תורה. מלוכות צריכה בית לקיום ענינה וכן כהונה, אבל התורה ומי שזוכה לכתרה של תורה שהוא יראת שמים הרי הוא בחפצא בית, ועומד בפני עצמו ולא צריך בכלל בית, בכל מקום שהוא נמצא ביתו עמו.

על יעקב אבינו כתוב שהוא עמוד התורה "יושב אהלים". מה זה "יושב אהלים", בכל מקום שהוא הרי הוא יושב אהלים, הסבא, מרן המשגיח רבי ירוחם זצוק"ל, הסביר שיושב אהלים זה לא סיפור מעשיו של יעקב אבינו סתם שלמד בבית המדרש, אלא זה שם תואר כמו איש תם שהוא שם תואר, הרי זה תואר "יושב אהלים".

ממילא, בן ישיבה גם שהוא יוצא מכתלי הישיבה, הוא לא עוזב את תוארו ומעלתו כבן ישיבה ובכל מקום שהולך בן ישיבה הוא. זה מדויק בפסוק: "יושב אהלים" לא יושב אהל, לכאורה יותר מתאים היה לכתוב יושב אהל, כמו שאומרים על בחור 'בן ישיבה' ולא בן ישיבות, אלא זה בא לרמוז שגם בהיותו באוהלו בביתו שם יושב אהלים עליו.

מה זה מחייב את בן הישיבה?

רבינו: זה מחייב מאד. בגמרא בחולין נאמר על יעקב אבינו: 'עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה, ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה, בעו לסכנייה, מיד והנה ד' נצב עליו (לשמרו)' מה כתוב כאן?

המלאכים ראו את דמותו של יעקב אבינו חקוקה בכסא הכבוד, וקבלו את הדבר כי הם יודעים שביד האדם להתעלות ולהתקדש יותר ממלאכי השרת, אבל, הם חשבו שלדרגת שלימות זו שייך שיזכה כשהוא יושב ועוסק בתורה, כשהם ירדו בסולם וראו שגם כשהוא ישן נשמרת דמותו במלוא הדרה כמות שהיא נראית בכסא הכבוד, מיד התקנאו בו, כי לראות דרגה נשגבה כל כך שזכה לה בן תמותה שגם כשהוא ישן דמותו נשמרת בכל שלימותה, זה סימן שהוא מיוחד מאד והשתנה כל מהותו וכבר מצד הטבע שלו הוא שלם. זה גרם להם קנאה עד שרצו לסכנו.

ובאמת, השינה של יעקב אבינו היתה בעצמה תורה. תראו מה כתוב שם: 'ויקץ יעקב משנתו' כתוב הבעל הטורים שם: 'ממשנתו, מתוך שהוא הוגה בתורה ביום גם בלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו', אבל באמת אפשר לפרש שהשינה של יעקב הרי היתה לצורך התורה ולימודה וזה עצמו נחשב כלימוד התורה.

אמר לי פעם מרן הגאב"ד הגר"נ קרליץ זצ"ל שדודו מרן החזון איש זצוק"ל אמר לו ששינה של תלמיד חכם מקיימת את העולם כמו בעת לימודו.

מה ההסבר בזה ששינה של ת"ח היא תורה?

רבינו: המדרש מספר על הלל הזקן שאחר שגמר את שיעורו אמר לתלמידיו שהוא ממהר לביתו כי צריכים להגיע אליו אורחים. הלכו אחריו התלמידים ונשארו סמוך לביתו ועמדו לראות מחלון הבית מי הם האורחים והם לא רואים אף אחד מלבד הלל עצמו שמתיישב לסעודה, שאלוהו היכן האורחים? אמר להם הלל: 'גומל נפשו איש חסד', שיש לו נשמה שצריך הוא לקיימה בקרבו שלא תפרח ממנו ומוכרח הוא לאכול בשביל זה.

זה הדרך שחז"ל לימדו אותנו על הצורך הגשמי באכילה ושינה. ממילא תבינו איך הנהגת בן תורה צריכה להיות. שינה של תלמיד חכם היא תורה בעצמה. ואכילה של תלמיד חכם היא חסד עם נפשו. ככה צריך להתייחס גם לימי המנוחה של 'בין הזמנים', מי שנח בהם לצורך גבוה, המנוחה בעצמה יש בה צורך תורה וחשיבות של תורה.

ממה צריך להיזהר בבין הזמנים?

רבינו: 'אורח חיים למעלה למשכיל למען סור משאול מטה'. צריך להבין הרי הענין להתעלות הוא לא רק בשביל שלא יפול מטה, הרי גם אדם בר מעלה שוודאי לא יפול צריך להתעלות, ולמה הפסוק אומר שחובת העלייה כדי שלא יפול מטה?

רגילים להסביר שזו האמת, כל אדם שאינו במצב של עליה תמידית בהכרח הוא נופל ממדרגתו. אין אפשרות שיעמוד האדם במנוחה בדרגתו שהשיג כבר, אלא או שהוא מומשיך להתעלות, או שחלילה ירד למטה ממדרגתו.

אבל הרלב"ג שם מפרש, שכשאדם מתעלה ומתרומם דרגה נוספת, הוא מסתכל על מצבו ודרגתו שאחז בה קודם כשאו. מה ההסבר בזה?

דרגות רוחניות שאדם מתעלה בהם זה לא תוספת מעלה ודרגה, אלא כל מדרגה ומדרגה היא דרגת חיים מיוחדת. כשזוכה אדם לעליה, הדרגה הקודמת שאחז בה לא נחשבת עבורו לדרגה בכלל.

בילקוט כתוב: 'עשרה דברים נקראו חיים, ישראל נקראו חיים שנאמר 'ואתם הדברים ב-ד' אלוקים חיים כולכם היום'. חכמים נקראו חיים שנאמר 'תורת חכם מקור חיים'. צדיקים נקראו חיים שנאמר 'פרי צדיק עץ חיים'. צריך להבין בהתחלה אומר המדרש שישאל נקראים חיים, והחכמים וצדיקים בכלל ישראל הם, והרי כבר קרויים חיים בגלל שהם חלק מכלל ישראל, איזה תוספת חיים יש במה שהם צדיקים וחכמים?!

הפשט הוא, שכל דרגה ברוחניות נחשבת היא לחיים בפני עצמם. יש חיים של יהודי סתם, ויש חיים של צדיקים וחכמים וזה שני סוגי חיים.

אתם מכירים את המשל שרבי עקיבא נתן לפפוס על השועל והדגים. רבי עקיבא ראה בדגים שהמים הם החיים שלהם, כך ממש התורה היא חיי האדם, שמעתם פעם על דג שהחליט לעלות קצת ליבשה לנוח קצת? זה לא שייך כי ברגע שיעלה ליבשה הוא ימות, אז איך עולה על דעת האדם להפסיק ללמוד? שמעתם פעם על אדם שהפסיק לנשום?

נכון צריך לנוח בבין הזמנים, אבל להפסיק ללמוד זה לא שייך, אפשר ללמוד מסכת אחרת קלה יותר או לחזור על מה שלמד, אבל להפסיק לא שייך.

עד כמה באמת חשובה קביעות ללימוד בימי הזמנים?

רבינו: בט"ז מביא את דברי הרמב"ם - 'בכל דרכיך דעה' שמי שאוכל ושותה ומועדן נפשו כדי שיהיה בריא וחזק לעבודת ד' יש לו שכר כמו שמתענה, ודברים אלו יש להם מקור בפסוק: 'שוא לכם משכמי קום אכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה', יש ת"ח מנודין שינה מעיניהם ועוסקים בתורה הרבה, ויש ת"ח שישנים הרבה כדי שיהיה להם כוח החזק וזריזות לב לעסוק בתורה, ויכול ללמוד בשעה אחת מה שזה מצטער ועוסק בשתי שעות, ובוודאי שניהם יש להם שכר בשווה, על כן אמר שוא לכם והקב"ה נותן לו חלקו בתורה.

ביטולה של תורה זהו קיומה. כך צריך להתייחס לימי בין הזמנים אחרי זמן לימוד תורה רצוף בעמל וביגיעה, צורך התורה הוא בתקופת מנוחה לחיזוק הגוף והנפש, ובאופן זה נחשבת לו גם התקופה הזו כאילו למד בה תורה כמו באמצע הזמן.

אבל חשוב לדעת, כי גם אם הותרה המנוחה עדיין לא הותר לו לאדם לבזבז את כל יומו במנוחה, וכל אחד יברר בעצמו לכמה זמן מנוחה הוא צריך, אבל אין שום היתר לעשות את התורה עראי, ובן תורה מחויב לעסוק בתורה בכל זמן פנוי.

מי שמקיים את זה כמו שצריך וקובע סדר יום ללימוד בבין הזמנים, זה לא נחשב לו כמי שמפסיק מתורתו, אלא אדרבה בזה הוא זוכה לשמור על מדרגתו שהשיג במשך הזמן שהוא שהה בין כותלי הישיבה, אבל אם חלילה הוא מוסיף לבטל גם בזמן שלא נחוץ והוא לא חושש על ביטול התורה הרי הוא בכלל 'אם תעזבני יום יומיים אעזבך' חלילה, והתורה מתרחקת ממנו, והוא מפסיד את דרגת חייו שזכה בה, ודבר זה נחשב לו כמיתת רח"ל.

ימי המנוחה של בין הזמנים לחיים ניתנו ולא חלילה להיפך, חבל מאד כי יתכן לפעמים להפסיד בבין הזמנים את כל מעלתו, וצריך מאד להיזהר בזה.

לפעמים רואים בבין הזמנים הנהגה שרחוקה מקידוש ד', עד כמה חשוב לבני תורה להיזהר בהנהגותיהם בבין הזמנים?

רבינו: בגמרא בכתובות (ק"ו א') מסופר דבר נפלא. 'כי הוו קיימי רבנן ממתיתבתא דרב הונא ונפצי גלימיהו הוה סליק אבאקא וכסי ליה ליומא, ואמרי במערבא קמו ליה ממתיתבתא דרב הונא' היו יוצאים מהישיבה בסוף הזמן מסביר רש"י, שהיה העם רב והיה אבק בגדיהם

מאפיל את החמה והיה ניכר הדבר בארץ ישראל. לכאורה זה דברי מליצה וחידות.

המהרש"א שם מפרש דברים שיש לנו מה ללמוד מהם, אחרי שהם קמו מלימודם, הם לא עסקו בחיי שעה, רק במידות הטובות שנמשלו לבגדים כמו שנאמר 'בכל עת יהיו בגדיך לבנים' וכי נפצי גלימיהו היינו אבק המידות הטובות היו מכסים את החמה שהוא כח העכו"ם שהיא מזלם.

למדנו מדבריו שהזמן הנכון לבדק בית והתבוננות בקניי המידות הטובות הוא בזמן של סיום הלימוד בישיבה.

צריך שימת לב מיוחדת ודקדוק רב לזכות לקדש שם שמים בהליכותיו והנהגתו עם הבריות, כמו שכתוב בגמרא (יומא פ"ו א'): 'ואהבת את ד' אלוהיך' שיהא שם שמים מתאהב על ידך שיהא קורא ושונה ומשמש ת"ח ויהא משאו ומתנו באמונה ודבורו בנחת עם הבריות מה הבריות אומרות עליו אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה. ואם חלילה זה לא כך, הרי זה ח"ו להיפך ועוון חילול השם חמור בידו.

העניינים האלו של קידוש ד' מצד אחד, ולהיפך חלילה חילול ד', זה דברים שתלויים כחוט השערה ודעת הבריות מודקדקת, צריך מאד להישמר ולהיזהר שלא להיכשל.

בן תורה שלומד תורה כמו שצריך וזוכה לכתרה של תורה הרי המידות שלו מעודנות, וכמו שנאמר בגמרא על תלמידי רב הונא שהיו מתישים את כוח החמה, וחזקה שלא תצא תקלה מתחת ידו, ואדרבה יתקדש ויתאהב שם שמים על ידו, ושכרו רב מאד, בפרט בני תורה שמגיעים למקומות ישוב שלא דווקא גרים בהם רק שומרי תורה ומצוות, הדברים צריכים חיזוק בכל זמן.

בני הישיבות נפרדים כעת מהיכלי הישיבות שהיא ביתם הגדול וכל אחד שב לביתו ולמקומו, בדרך הטבע זה סכנה גדולה היציאה מהיכל הישיבה, אבל מי שזוכה שהתורה שלו כמו שצריך וכתר יראת שמים על ראשו שהוא כתר התורה הרי תמיד הוא בבית ד', והוא שמור ומוגן מרוחות רעות, וכל זה הוא כמו שאמרנו כשהוא לא מסיח דעתו מהתורה, ויתנהג בימי בין הזמנים כמו שהתורה מצווה להתנהג, בשמירת סדרי לימוד תורה ומוסר בכל יום, ותפילה כהלכתה ובזמנה, אז הוא באמת יחליף כח ויתחזק לקראת הזמן הבעל"ט ביתר שאת וביתר עז.

כבוד מר'נים

מרחן הגאון רבי אריה פינקל זצ"ל ראש ישיבת מיר – ברכפלד גלב"ע ו' מנחם אב תשע"ו

הצגנו את בקשתנו, לקראת יום השנה הראשון לפטירת מרחן רבי אריה זצוק"ל, שהיה אבי 'קרן החסד': מבקשים אנו לשמוע על ההיכרות רבת השנים של ראש הישיבה שליט"א עם להבחל"ח רבי אריה זצוק"ל.

על פניו של מרחן ראש הישיבה ניכר רגש געגועים, ובהתרגשות גדולה התחיל הוא לשחזר דברים מלפני יותר משבעים שנה.

מתי התחילה ההיכרות שלכם עם רבי אריה?

ראש הישיבה שליט"א: "האמת היא, שהיינו כתאוים כמעט. אנחנו בני אותו גיל (שניבדל לחיים טובים), בהפרש של כמה שבועות. מעת בואנו לארץ בשנת תש"א הגענו לתל אביב, שם הכרתי את רבי אריה, וגדלנו יחדיו ב'היכל התלמוד'. אביו הגה"צ רבי חיים זאב הקים את ביתו עם הרבנית לאה ע"ה, שהייתה נכדה חורגת של מרחן הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל וגדלה אצלו בבית, ואחרי נישואיהם עברו לגור בת"א, ליד 'היכל התלמוד'.

ידידות עצומה היתה בין מרחן הגר"א פינקל זצ"ל ליבדלח"ט מרחן רה"י שליט"א, היכרותם החלה בשנות ילדותם בתל אביב והמשיך בחברותא בישיבה הקדושה וממנה יתד ופינה לאהבת רעים אמיתית, דיינו אם נציין כי את הספדו בהיכל ישיבת מיר בלווייתו של מרחן רבי אריה זצ"ל פתח רבינו שליט"א בבכי בפסוק 'ויאכל חצי בשרו' נביא כאן תמלול של מעמד חיזוק שנערך במעונו של רבינו שליט"א לרבני ומונהלי 'קרן החסד' אחוזת ברכפלד שעמדה תחת נשיאותו של מרחן הגר"א פינקל זצ"ל וכפי שפורסמה על ידם לקראת יום השנה הראשון להסתלקותו.

כמעט תאומים

במוצאי שבת קדש לסדר "זאת חוקת התורה... אדם כי ימות באהל", ניצבו רבני 'קרן החסד' על מפתן ביתו של מרחן הגאון האדיר הגרב"ד פוברסקי שליט"א. ראש הישיבה דפוניבז' קיבל במאוור פנים את הבאים, ושמוח לפגוש בראשם את תלמידו חביבו משכבר הימים, הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א, רב 'קהל פרושים' באחוזת ברכפלד.

אני, כילד צעיר, למדתי בישיבה קטנה 'אור התלמוד'. זה היה סניף של הישיבה גדולה היכל התלמוד. את הישיבה הקימו תלמידי הסבא מסלבודקא, ה"ה הגאון ר' חיים זאב פינקל זצ"ל, הגאון ר' טוביה לסיצין זצ"ל והגאון ר' יוסף פרבר זצ"ל. בראש הישיבה הקטנה עמד הגאון רבי שמחה פינס זצ"ל. שם למדתי עם להבחל"ח רבי אריה.

היינו אז ילדים כבני תשע, ואבי מרן ראש הישיבה רבי דוד זצ"ל למד שם בהיכל התלמוד כאברך. בין לומדי הישיבה היה הגה"צ ר' משה טורק שליט"א, ולבקשת אבי הוא למד איתי, וכן למד עם ר' אריה לבקשת אביו.

השיחה עם ראש הישיבה רונית ערגה לימים ההם. הוא מתאר כיצד היו נראים זמני הנופש בימים ההם, כיצד היו יוצאים בבין הזמנים לחורשה ברמות גן וחוזרים שם על לימודיהם; "אני עוד זוכר איך שכבנו על הדשא וסיכמנו יחד את התוס' בגיטין"...

איך הייתה האווירה באותם ימים בתל אביב?

"רבי אריה ואחיו רבי משה היו ילדים יחידים בתל אביב עם פאות ארוכות, עד הכתפיים; פשוט לא ייאמן... אביהם הצדיק רצה שהם לא יושפעו מהסביבה, ולכן גידלם כך בתל אביב של אז. אנשים הלכו ברחוב בתל אביב, ולא האמינו למראה עיניהם..."

מרן שליט"א מספר על מרן הגר"א פינקל, והגעגוע ניכר בקולו: "כילדים, היינו גם משחקים יחד. הייתי מוגיע הרבה לביתם, והוא היה מוגיע לביתנו שהיה בסמוך. בשבתות הייתי מוגיע לביתם ברחוב מיכאל אחרי הסעודה; היה זה מחזה נפלא: אביו הצדיק

רבי חיים זאב הוציא מהארון 'מדרש רבה' ולמד עם אשתו הרבנית הצדקנית. חלק מילדי המשפחה שיחקו בחוץ, אבל אני אבלחט"א ורבי אריה, שהיינו עדיין ילדים קטנים, ישבנו בכל שבת והקשבנו לשיעור הזה..."

"בתש"ה עברנו לבני ברק, כשאבי מרן צצוק"ל התמנה לכהן כראש ישיבת פוניבז'. נכנסתי ללמוד בפוניבז', והוא המשיך בישיבה הקטנה בתל אביב. בתש"ו הגיע רבי אריה ללמוד בישיבת פוניבז', וכמוכן למדנו יחדיו. הוא שמע שיעורים מאבא צצוק"ל."

הגר"א טורק מציין, שרבי אריה היה מספר לו הרבה על מרן הגר"ד צצוק"ל, והיה מזכיר דברים ששמע ממונו.

"אחרי שנתיים הוא עבר ללמוד בישיבת מיר בירושלים. אמו נפטרה צעירה, והוא עבר למיר להיות אצל הסבא והדודים" (רבי חיים שמואלביץ, רבי בייניש). באותה תקופה הוא דבק ברבי נחום פרצוביץ'.

מה היה סוד גדלותו של רבי אריה?

רה"י שליט"א: "כל מי שנפגש איתו, ראה את הקדושה שלו. זה פרץ ממונו. שלמה המלך אומר: 'טוב שם משמן טוב'. שמן הכוונה לריח; ריח הולך ונעלם, ואילו שם טוב הולך מסוף העולם עד סופו. מה הכוונה? בעיתונים? כבוד? פרסום?

שם טוב זה ריח של השפעת קדושה, של השפעת יראת שמים. כשנכנסו אל מרן ה'חזון איש' צצוק"ל בזמנו, הרגישו השפעת יראת שמים, 'הריחו ביראת ד'; כך היה רבי אריה. תמיד שנפגשתי איתו, הרגשתי את הקדושה שלו, את היראת שמים שלו. זה השפיע על קריית ספר כולה, ועל ברכפלד כולה שזכתה בגלל הקדושה שלו להיות מקום תורה. והדרגה הגבוהה הזו נעלמה לנו לפני שנה."

"אתם", פונה אלינו מרן הגר"ד שליט"א, "זכיתם. זכיתם שהוא הגיע אליכם לברכפלד והאיר עליכם מצדקותו ומקדושתו. הוא היה בדרגה

גבוהה מאוד. זכיתם לראות אדם גדול. פלא שאתם ב'קרן החסד' הרגשתם קרובים אליו? הוא עשה הרבה כדי לעזור לאנשים, ותמיד בחיך."

החיך שלו, מאור הפנים – היו באמת משהו מיוחד...

"הפסוק במשלי אומר: 'וטוב לב משתה תמיד'. נו, צריך באמת להבין, איך מוגיעים לכך? הרי יש לאדם בחייו תקופות שבהן קשה לו להיות בדרגה כזו, לא תמיד האדם מסוגל להיות במצב של 'משתה'?"

ביאור הדבר הוא: אם אדם חי לעצמו, וכל מחשבותיו סובבות סביב עצמו, ודאי שלא שייך שיהיה ליבו תמיד טוב עליו. אבל אדם שחי את הזולת - גם אם הוא עצמו נמצא בתקופה לא טובה - הוא שמו בשמחה של הזולת, טוב לו כי לחברו טוב!

זה היה רבי אריה צצוק"ל. היו לו תקופות שונות בחיים, הוא עבר דברים, אבל תמיד ייחד אותו מאור הפנים."

כמי שהכיר אותו לפני ולפנים, בוודאי יש לכם מה לספר על המידות הטובות שאפיינו אותו.

ראש הישיבה מתרגש: "לא ראיתי אותו פעם אחת בכעס, או בפנים של כעס, תמיד היה חיוך על פניו. אביו ואמו היו צדיקים ומופלאים במידות, והוא ירש מהם את המידות הנאצלות."

"קשה לי לדבר עליו... הקשר בינינו היה אישי וידידותי מאוד. נשארו כל השנים בידידות אמיצה, עד יומו האחרון. בכל שנה ושנה היו בינינו טלפונים של איחולים לכל מיני אירועים אצל שנינו, עד השנה האחרונה. אי אפשר לתאר את הזעזוע הכבד שהיה אצלנו בבית

כששמענו על הסתלקותו."

אחד הנוכחים (הרה"ג נחמיה בצלאל) מזכיר, כי כשלמד בחברותא עם רבי אריה, כמעט בכל סוגיה שסיימו, היה רבי אריה מבקש את ה'בד קודש' (ספרו של מרן הגר"ד שליט"א), לראות מה אמר רבי בערל בסוגיה.

מרן רה"י הגר"ד שליט"א מוסיף ואומר: "נו, זה רבי אריה... תמיד הרגיש עצמו בטל לחבריו. הוא היה עניו שלא ראיתי כמוהו."

איך מוגיעים למדרגה כזו של ענווה?

ראש הישיבה מרחיב: "יש מדרגות שונות בענווה: דוד המלך אמר - 'ואנכי תולעת ולא איש'; אברהם אבינו אמר - 'ואנכי עפר ואפר'; אבל משה רבנו אמר 'ונחננו מוה'. ביטל את עצמו לגמרי. מה הכוונה 'ונחננו מוה'?"

נביא על כך עובדה מדהימה מהגמרא (מס' שבת): אחרי קבלת התורה, בא השטן וראה ש-אין תורה... החליט ללכת לחפש אותה. פנה אל שרו של ים, ולא מצאה. המשיך לחפש, והגיע אל משה רבנו - ומה אמר לו 'בן עמרם'? (כן, ככה, 'בן עמרם', בלי שם...) התורה לא אצלי... אמר לו הקב"ה למשה: בדאי אתה, התורה לא אצלך??

נו, איך מסבירים גמרא כזו??

אלא, משה רבנו הרגיש עצמו שהוא בסך הכול צינור שמעביר את התורה לכלל ישראל; אני 'בן עמרם', אין משה בעולם; 'ונחננו מוה' - מסרתי את התורה לישראל, ואני לא קיים.

זה היה רבי אריה. יחיד. 'ונחננו מוה', הוא לא קיים. כמו משה רבנו, 'בן עמרם', הוא 'בן חיים זאב'.

לא הכרתי עניו כמוהו. ככה היה מילדותו כשהכרתי, עד יומו האחרון, מסיים מרן ראש ישיבת פוניבז' שליט"א.

אי"ה בשבועות הקרובים נכתוב על קשרי מרן רה"י שליט"א. פרשת שופטים – מרן הגר"י סרנא זצ"ל. פרשת כי תצא – תלמידו המשגיח הגה"צ רבי אליעזר גינזבורג זצ"ל. פרשת כי תבוא – הרב ספניבז'. ר"ה ויו"כ – מרן הגר"י. סוכות – מרן הגר"נ קרליץ זצ"ל. נשמח לקבל חומרים.

הדרכה לסיכום סוגיות

רבינו מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

הכתיבה - מחייבת להגיע לבהירות

ישנה תועלת מרובה בכתיבת חידושים והיא מחמת כמה סיבות שונות. ראשית, שצריך לדעת שהיסוד של העלייה בלימוד התורה היא בהירות מלאה במה שלומדים. שאדם יכול ללמוד סוגיא או להגיד איזו סברא בצורה שהוא מבין מה שהוא אומר אבל לא במאת האחוזים, אפילו שהוא מבין את זה ב 89% אבל זה לא גמור אצלו, ולמעשה בצורה הזאת זה כמעט שלא נחשב לכלום.

שכאשר הסברא לא ברורה אצל האדם זה גורם שלבסוף הוא ישכח אותה, וכן שכן בוודאי שהוא לא יוכל להשתמש אתה במקום אחר בצורה טובה. נמצא, שבלי בהירות בצורה מושלמת ממש חסר הכל. כך שצריכים בהירות, וזה ממש יסוד מרכזי בלימוד, ולעניין הזה עוזרת הכתיבה.

הרבה פעמים שאדם מגיע לסברא שהיא מובנת אצלו כמעט עד הסוף, אבל ללמוד ולהגדיר אותה עד הסוף ולחשבן בדיוק מה הנפק"מ כאן ושם, האם זה מתאים לומר אותה פה וכו', לעשות את הגמר - אדם כבר מתעצל ברוב הפעמים. ובאמת שהרבינו יונה אומר שעצלות המחשבה קיימת אצל כל אחד ואחד, כך שממילא אדם אומר לעצמו 'אני עוד יחשוב על זה אח"כ' וכך הוא דוחה את זה, ובינתיים משאיר את זה לא גמור, ולמעשה ה'אח"כ' הזה אף פעם לא באמת מגיע, וזה נשאר בלי גמר.

אמנם, כשכותבים את הדברים זה מחייב לגמור את דברים ולהגיע עד הסוף, שאי אפשר לכתוב בצורה לא ברורה, שכאשר כותבים זה מחייב שזה יהיה נכתב ברור. ונמצא שע"י הכתיבה באה הבהירות, שזה מביא את האדם לסכם את הסברא עד הסוף, לגמור את החשבון, לא להשאיר דברים במקצת לא גמורים, וזו אחת מהמעלות הגדולות של הכתיבה.

למען יעמדו ימים רבים

וכן שהכתיבה עוזרת לזכור את הדברים. עד כדי כך שיש לשון של המהרש"א בפירוש דברי חז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו (ב"ב י:) - 'יש לפרש כי עיקר הלימוד ושנעשה בו רושם הוא הלימוד הבא מכתובת יד אשר על כן נקראו החכמים סופרים', עיקר הלימוד שנשאר ועושה רושם הוא הלימוד הבא מהכתיבה. כך שהדבר השני שיש בכתיבה, חוץ מהתועלת שיש בזה שהדברים מסוכמים ומסודרים בראש במאת האחוזים, כל דבר על מקומו, זה גם עוזר מאד לזיכרון. ועוד שלאחר זמן, כאשר לומדים את הסוגיא פעם נוספת, אפשר לפתוח את המחברת ולראות מה כתבתי על זה ומה כתבתי על זה, האם כתבתי בצורה נכונה, זה מאד עוזר בשעת מעשה, כי הדברים מסודרים לנגד עיניך. וגם שזה נותן סיפוק והרגשה טובה, כי כאשר בחור כותב ובסוף הזמן מגיע עם מחברות על כל סוגיא וסוגיא, הכל מסוכם ומסודר, זה נותן לו הרגשה שהוא עשה משהו בזמן הזה, וזה נותן לו את הכוח והסיפוק להמשיך הלאה. אלו המעלות הגדולות של הכתיבה.

הדרך לכתיבת סיכום סוגיא

ועתה, כדי להגיע בסוף הסוגיא ובאמת לסכם אותה בצורה נכונה, סיכום שתהיה ממנו תועלת, צריך קודם כל להתבונן מה המטרה בעצם של הסיכום. הדבר הראשון הוא לחלק את הסוגיא לנושאים, שכל אחד מבין שכל סוגיא מחולקת לכמה וכמה נושאים, לדוגמא בסוגיא של "מעכשיו ולאחר ל", יש נושא מה זה 'מעכשיו', איך בעצם מועיל 'מעכשיו', יש נושא נוסף של 'בא לעולם', נושא שלישי הוא העניין של קדושת דמים וקדושת גוף לגבי פקע או לא פקע קדושה בכדי, וכן לגבי מפקיעים מידי שעבוד או לא מפקיעים מידי שעבוד, מה הגדר של קנין לזמן, מה הגדר של קדושת בזמן וכו', כמה וכמה נושאים ועניינים שונים בסוגיא. א"כ המטרה היא להבין ולהגדיר מה הנושאים בסוגיא, ואז לעלות על הכתב את כל נושאי הסוגיא בצורה מסודרת.

ולמעשה העצה נכונה להצליח בזה היא, שבשעת הסדר כאשר בחור יושב ולומד את הדברים, אז הוא אומר איזה פשט ברשב"א או איזה הבנה באחד הנושאים, נגיד בנושא הראשון שהזכרנו, והוא למד את החזון איש של 'מעכשיו' בתוך הסדר, והיו כמה שאלות או כמה הערות, כמה חידושים. כל בחור צריך להחזיק איזה פנקס קטן, ואז בסוף הסדר לכתוב בו באופן כללי וראשי תיבות, על מה דברתי היום, 'דיברנו היום על הבנת החזון איש במעכשיו ואמרנו כך וכך...'. כותבים בפנקס נושאים, 'דעת חזון איש מעכשיו' ואז ברמז את הפרטים שבתוך הנושא - 'יש ב' גדרי קנינים וכו', וכך בכל יום ויום לסכם את הנושאים שדוברו או ששמעו באותו היום, שהכל יהיה כתוב בפנקס.

ואז כאשר נגמרת הסוגיא, מסתכלים ברשימות בפנקס ואוספים את כל הנושאים שכתובים שם, ובדרך כלל יהיו בערך שש או שבע נושאים שונים, והרבה פעמים יהיו דברים שחוזרים על עצמם, שביום השלישי דיברו על אותו נושא שדיברו ביום ראשון, אבל סה"כ יהיו כמה נושאים. ואז רואים מה כתבתי על כל נושא. מן הסתם שחלק מהדברים מתגלה שלא היו נכונים בכלל ומוחקים אותם, אבל את שאר הדברים אוספים ומסדרים ומזה עושים את הסיכום.

כך שהסיכום הוא לפי נושאים, נושא א' ונושא ב' וכו', ומתחת כל נושא כותבים את מה שלמדתי, איך ומה הפשט, ויש כך וכך שיטות באותו נושא, לדוגמא בעניין 'תרנגולת שמרדה' בחולין, אז כותבים שיטת רמב"ן וריטב"א במחלוקת רב ושמואל, כותבים את השיטות ומה שאומרים עליהם, ראיות לכאן ולכאן, קושיות לכאן ולכאן, כך כל נושא ונושא. כך שלבסוף הנושאים מחולקים בצורה טובה וזה נקרא הסיכום של הסוגיא - סוגיא שמחולקת לפי נושאים ובכל נושא השטות והראיות והחידושים.

והמראי מקומות יעזרו מאד בזה, כי הם מחולקים לפי נושאים, והרבה פעמים הנושאים של המ"מ יכולים גם כן להגיע לעיקר הנושאים שכל אחד למד, וגם כמובן השיעורים, וככה בסוף יהיה לכם כמה נושאים, ותחת כל נושא עיקר השיטות - מה הם אומרים, מה קשה להם, ומה שאתם אמרתם. ולפעמים יוצא איזה חשבון בין דבר לדבר, או איזה חידוש, אז כותבים את החידוש בכל נושא ונושא.

גם יש לפעמים שיש כמה קושיות קטנות והערות קטנות או סברות קטנות, אז יהיה עוד נושא "הערות קטנות בסוגיא" וכותבים א' ב' ג' וכו' וזה עוד נושא בפני עצמו. אז יוצא מזה שבכל סוגיא יש כמה וכמה דפים, כל אחד לפי כמה שהוא כותב, וככה בכל סוגיא וסוגיא. ויש בחורים שאחרי הזמן מוציאים קונטרס, מדפיסים את כל זה, וזה דבר מאד שימושי, גם בשעת מעשה, וגם לאחר זמן. זה העניין של כתיבת הסיכומים.

אמנם ישנה איזו בעיה שלפעמים עולה, שכאשר מתחילים לכתוב איזו חקירה, ואז פתאום בשעת הכתיבה, אתה רואה שיש חקירה ואיזה תליה, ואתה כותב את זה, ואז אתה רואה שאפשר לחלק, ויש עוד צד בחקירה הזאת או שזה לא מוכרח כי אפשר לומר אחרת, כל מיני תוספות, ואז אתה כבר לא יכול להמשיך. אז יש לזה עצה, שבמחברת שכותבים יהיו שני צדדים, יש צד שבו כותבים כפשוטו, מה שהיה לך לכתוב בצורה הרגילה, ואם יש לך איזה הרגשה שיש כאן עוד איזה דבר לומר או להוסיף, איזה פשט קטן, אז בשביל זה יש את הצד השני של הדף, עמוד ב', שם כותבים את כל הדברים הללו, 'יש כאן גם להעיר עוד על זה...', כותבים בעמוד ב' ברמז מה שהיה עוד מקום להעיר ואז ממשיכים.

זה נותן לך את האפשרות לכתוב את הדברים בצורה בטוחה, שאחרת זה גורם הרבה פעמים שהבחור לא יכול להמשיך, מכיוון שיש עוד דרך, והוא לא יכול להמשיך מבלי להתייחס לזה, אז העצה הזאת היא בעצם לכתוב את עיקר הדבר שהוא חושב, ובצד את ההערות, שאח"כ שאתה עובר על זה אתה תזכור שכאן היה עוד משהו שאפשר להגיד. זה משקיט את המצפון שיהיה אפשר להמשיך לכתוב.

ואני רוצה להדגיש, שהמשיבים שהיו עוסקים בלקבל ולעין בסיכומים, אומרים שבזכות הכתיבה משתנה רמת הלימוד של הבחורים לגמרי, שזה שהם מוכרחים לכתוב את הסוגיא בצורה ברורה ובהירה מביא אותם למדרגה אחרת לגמרי בסוגיא. זה עיקר הדבר שרציתי לומר, לחזק את העניין של הכתיבה, שכל אחד יכתוב כל סוגיא וסוגיא. והנה עכשיו נגמרה הסוגיא הראשונה, אז כאשר מתחילים סוגיא חדשה, צריך למצוא זמן לכתוב את הסוגיא הקודמת, וכן בכל סוגיא. ומזה לבסוף תרגישו מאוד מאוד עשירים, שיש לכם את ה"תלמודו בידו" שעליו דיבר המהרש"א, התלמוד שלך בידך, כל מה שחידשתם ומה שכתבתם יהיה "בידו", וה' יעזור שתראו בזה הצלחה גדולה.

מתוך שו"ת

מאיזה גיל כדאי לבחורים להתחיל לכתוב את החידו"ת שלהם

שאלה: האם כדאי לעודד בחורים צעירים לכתוב חידושי תורה שחידשו בעצמם או שכדאי לכוון אותם להמתין עם זה כשיגדלו קצת יותר? ואם זו התשובה, מאיזה גיל כדאי להמליץ להם?

תשובה: האמת היא שהח"ח אחז שלא צריך לכתוב בכלל, אבל למעשה מקובל היום שבדור שלנו צריכים את כל הדרכים שיש כדי לעודד את הבחורים, לכן אוחדים שמותר לכתוב, ואדרבא, מעודדים אותם לכתוב, ואפילו להקליד להם את מה שהם כותבים, וכל הכותב הרי זה משובח.

שאלה: האם הדברים נכונים גם לגבי בחורים בישיבה קטנה?

תשובה: המציאות היא שרואים שגם בישיבה קטנה הבחורים כבר כותבים, זו המציאות. והאמת היא שזה נותן לבחור את הגישמאק, והוא לא מפסיד מזה, וגם אם הוא כותב דברים שאפילו לא מתחילים להיות נכונים, מ"מ אני לא חושב שיש בזה היזק.

ממרן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א

בין הזמנים אב תשפ"ד

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

מה להרפים קודם ספר על התורה או שו"ת בהלכה

שאלה. הנני מבקש לקבל את דעת תורתו בדבר הוצאת ספר לאור עולם, אם יש להעדיף הוצאת שו"ת בהלכה לפני ספר חידושים על התורה.

צדדי השאלה, זה כמה שנים שכתבתי ופרסמתי דברים ערבים על פרשת השבוע, וגם קושיות ותירוצים על סדר הפרשיות, ורבים וביניהם גם תלמידי חכמים מופלגים, נהנו מאוד מהדברים, וזה היה זיכוי הרבים גדול, וב"ה הכל נערם לספר שלם, בן כמה מאות עמודים.

אך הנה, יש באמתחתי גם חיבור של עשרות תשובות ובירורי הלכה שכתבתי בס"ד. ושאלתי היא, האם יש חיוב להעדיף הוצאת השו"ת בהלכה על פני הספר עה"ת, שהרי כבר אמרו חז"ל (ברכות דף ח ע"א) מיום שחרב בית המקדש, אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, וזהו עיקר הלימוד, וללמוד וללמד לשמור ולעשות.

אבל מצד שני בהוצאת החיבור על התורה, יהיה לכאורה זיכוי הרבים גדול יותר, שממנו יוכלו בני התורה ותופסיה בכל אתר, לישא וליתן בכל שבת, ולדלות ולהשקות ולפלפל בתירוצים הרבים המוכאים על כל קושיא וקושיא. מה להעדיף?

תשובה. להעדיף להרפים את הספר הדין בהלכה למעשה, משום שזה עיקר הלימוד, וגם שעל ידי זה, בעל המחבר יתקן ל'מתנו הלכה', דהיינו מלמד הלכה לרבים, שמעלתו גדולה.

מקורות ונימוקים

איתא בסוטה (דף מ ע"א), ר' אבהו ור' חייא בר אבא איקלעו לההוא אתרא, רבי אבהו דרש באגדתא, רבי חייא בר אבא דרש בשמעתא [הלכות דינין ואיסור וטהרות, רש"י]. שבקוה כולי עלמא לרבי חייא בר אבא ואזול לגביה דר' אבהו, חלש דעתיה, אמר ליה אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם אחד מוכר אבנים טובות, ואחד מוכר מיני סידקית.

כלומר, שר' אבהו ור' חייא הגיעו למקום, ר' אבהו דרש באגדה, ור' חייא בהלכה, והציבור הלך לשמוע את האגדה, ורבי חייא חלש דעתו, השיב לו רבי אבהו, אתה מכרת להם מרגליות, אבל לא כל אחד יש לו כסף לזה, אבל אני מכרתי להם מיני סדקית [כלי מלאכות נשים ועניים, כגון פלכים מחטין וצינורות], ומתוך שדברים אלו כל אחד יכול לקנותו, כולם מתאספים סביב המוכר, ויעו"ש בגמרא שר' חייא לא התפייס.

ולכאורה מדברי ר' אבהו משמע, שהלכה חשובה יותר, והיא משולה לאבנים טובות, אלא שלא כל אחד יכול לקנותו, ומיני סידקית כל אחד יכול לקנותו. ואם כן אולי גם בהוצאת ספרים, למרות שהספרים בענייני הלכה הם משולים לאבנים טובות, מכל מקום כיון שספרי אגדה יקנו יותר, אולי זה עדיף.

אלא שרבינו הכתב סופר בדרישתו לשבת שובה שנת תר"ב הקשה, דצריך ביאור הלא ר' אבהו פייס את ר' חייא במשל, בדברי אגדה כולם מבינים לכן יש עליהם קופצים הרבה, משא"כ שמעתתא, ולמה לא נתפייס בזה, וגם איזה קפידא היה לר' חייא על ר' אבהו, וכי היה יכול ר' אבהו לדחותם.

ותירץ, שהנסימן ללימוד פירוש של סוגיא זו, כי באותו מעמד שר' אבהו דרש באגדה, היו לומדים מופלגים אשר להם יד בפלפול וסברא, והיו עצלים ללמוד בעיון, ולכן הלכו אצל אגדה שהיא קלה, אבל העיקר הוא פלפול הלכה, דהקב"ה שמח בזה, וזה היה עצבונו של ר' חייא על ביטול פלפול התורה, לכן לא נתפייס, והיה לו לר' אבהו להמנע מלדרוש אגדתא באותו זמן אשר הוא דורש שמעתתא, וממילא היו מחוייבים לילך לר' חייא, וגם אלו אשר אין מבינים גם כן יבואו לשמוע, וממילא ר' אבהו גרם כל זה, לכן כעס גם על ר' אבהו.

נמצא שבשאלה דידן, נחלקו ר' חייא ור' אבהו, ר' חייא סבר שצריך לבטל את השיעור באגדה, ולומר שיעור רק בהלכה, כדי שהלומדים שמבינים הלכה יבואו וישמעו, והקב"ה

שמח בזה, אף שעל ידי זה הרבה מאוד אנשים לא יבינו את השיעור. ור' אבהו סבר שעדיף שלפחות ישמעו שיעור אגדה, מאשר שילכו לשיעור ולא יבינו, אף שעל ידי השיעור, הלומדים לא יעסקו בפלפול הלכה.

אמנם בענינו נראה שלכו"ע יוציא את הספר בהלכה, כי שניהם מודים שהלכה היא חשובה, ובוה שמח הקב"ה, אלא שהמחלוקת היה כאשר חלק יתבטלו מלימוד, ובעניינו אין חשש כזה, כי ברוך השם יש עוד הרבה ספרים, גם לאלו שמבינים אגדה, ולכן עדיף לעסוק בפלפול הלכה, שבוה שמח הקב"ה, ואין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

עוד טעם נראה שעדיף להוציא לאור את הספר בהלכה, דאיתא בנדרים (דף ח ע"א) נידוהו בחלום, צריך עשרה בני אדם להתיר לו, והוא דתנו הלכתא. ופירש הר"ן כלומר דמתנו לאחרים, אבל תנו בלחוד לא, דלא חשיב כולי האי.

והנה אם ירפס את ספרו באגדה, יהיה מזכה את הרבים, אבל עדיין לא יהיה לו את המעלה המיוחדת של מתנו לאחרים, שיש להם עדיפות להתיר לאדם נידוי שנידוהו מהשמים, אבל אם יוציא את ספרו בהלכה, הרי הוא נכנס לאנשים המיוחדים שמלמדים אחרים הלכה "מתנו לאחרים", ויכול להתיר נידוי בחלום, ולכן נראה שזה עדיף.

טעם נוסף, שעל ידי הספר בהלכה, מסתמא נתחדשו שם שאלות חדשות ודברים נפלאים, וגם אם זה יגרום לאדם אחד להימנע מאיסור אחד, כבר היה כדאי כל הספר.

אמנם הגאון רבי יוסף ענגל בספרו לקח טוב (כלל טו) דן מה עדיף ריבוי הכמות או מיעוט איכות, והביא שם עשרים ושש ראיות שלכאורה ריבוי הכמות עדיף על האיכות, ולכאורה גם בענייננו, דאמנם ספר הלכה היא איכות יותר, אבל ספר אגדה יהיה יותר כמות שילמדו, ואולי זה עדיף.

ושאלתי שאלה זו את גיסי מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, ואמר לי שבוודאי ספר הלכה עדיף, ואין כאן ריבוי כמות מול איכות, כי עיקר לימוד התורה, הוא הלימוד הלכה למעשה, וכמו שאנו מכרכים בכל יום לעסוק בדברי תורה, והכוונה לעסוק בדברי תורה, והעסק הוא לימוד הלכה למעשה, ולא באגדה.

[והנה שמעתי שסיפר הגאון רבי שלמה שמשון קרליץ זצ"ל, שכשלמד בכולל חזו"א (בחיי החזו"א, שעדיין לא נקרא כך), עמדה הנחלת הכולל להוציא לאור קונטרס חידושי תורה מאת אברכי הכולל, ונתבקש גם הוא לפרסם שם מחידושי. וכאשר נתגלגלו הדברים לשולחננו של החזו"א, שאל אותו החזו"א על איזה ענין הוא חושב לפרסם חידו"ת. והשיב לו הגרש"ש, כי בדעתו להדפיס חידושי תורה על ענין במסכת ברכות. ויעץ לו החזו"א ואמר, מסכת ברכות נחשבת כציבור למסכתא קלה, לכן כדאי לפרסם תחילה על ענין במסכת אחרת. וכן עשה, כשבחבורת הראשונה פרסם חידו"ת על מסכת זבחים, ורק בחבורת השניה הדפיס את חידושי במסכת ברכות.

עוד סיפר הגרש"ש, שבשעה שרבינו הגאון רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק זצ"ל כתב את חיבורו 'משך חכמה' על התורה, עדיין לא כתב את חיבורו 'אור שמח' על הרמב"ם, וכשסיים את כתיבת המשך חכמה הורה לו אביו שימתין מלהדפיס את המשך חכמה עד אשר יוציא תחילה לאור את החיבור על הרמב"ם, שאם לא כן לא יעריכו כראוי את החיבור המופלא הזה 'משך חכמה'. ורק לאחר שיצא שמעך וטיבך על ידי החיבור על הרמב"ם, אז תהיה השעה כשירה לפרסם את החיבור על התורה. וכעוראתו של אביו כן עשה רבי מאיר שמחה, ובכך זכה שספרו משך חכמה התקבל בכבוד הראוי לו בכל תפוצות ישראל].

בס"ד עומד לצאת ממכש הדפוס הספר החדש

'לשוה בשדה'

אוצר שו"ת ופסקי הלכה שקיבל מרן רבינו שליט"א מגיסו מרן הגר"ח קניבסקי זללה"ה הספר יופץ אי"ה במהלך ביה"ז בדוכני י. בלי, ובהמשך בחניות הספרים המובחרות

לפרטים בפלאפון 0533126877

ההקפדה על כשרות מהודדת בימי בין הזמנים

נשאל רבינו, במשפחה שהאבא אברך ת"ח ויר"ש ורעייתו עובדת לפרנסתם כדי שבעלה יוכל לשקוד על דלתות התורה, וכיון שבמשך השנה הם שרויים במאמץ רב, לכן רצו לצאת קצת לנפוש בבין הזמנים. וחפשו מקומות נופש שונים, ולאחר בירורים מעמיקים התברר להם **שכל הכשרויות השונות במקומות הנופש, אינם ברמת הכשרות בה הם רגילים בבית**, ואילו, האם לצורך גדול של יציאה משגרה לנופש, מותר קצת להקל בהקפדות הכשרות בהם הם מחמירים בבית, או שמא אפשר לסמוך על שיטות מקילות יותר בהלכה, מאחר ולא הצליחו למצוא נופש ברמת הכשרות שמקפידים תמיד בביתם.

והשיב רבינו, שמטרת הנופש היא להתאוויר ולצבור כח ביתר שאת וביתר עוז לקראת הזמן החדש, וכדכתיב 'וקווי ה' יחליפו כח', ואם יקילו ח"ו בכשרות המאכלים, הרי שלא רק שהאיר לא יזכים אותם ולא יצליחו להחליף כח לקראת הזמן החדש, אלא האוכל יטמאם אותם, ותחת לחזור עם כוחות מחודשים לזמן החדש, הם יחזרו לאחור וידרגם רח"ל.

והוסיף שכבר דרשו על כך בעלי המוסר, שאילו היו חכמינו הקדמונים בזמננו, הם היו מתקנים תענית בה"ב בחודש אלול, על כל הפרצות הנגרמות מבין הזמנים בחודש אב. וצריך לזכור שהקב"ה והתורה של חודש אלול, הוא אותו הקב"ה, והתורה היא אותה תורה של חודש אב, וכמו שלא יעלה על הדעת להקל בכשרות בחודש אלול ובימים הנוראים, כך גם צריך להחמיר בחודש אב.

לימוד לשם שמים או בישיבת ביה"ז ולקבל מילגה

נשאל רבינו, האם ראוי לאברך ללמוד בישיבת בין הזמנים ולקבל מילגה על הלימוד, או שמא עדיף ללמוד לש"ש בלי כסף, דאולי קבלת הכסף מורידה משכר הלימוד. והשיב רבינו, שאכן מעיקר הדין צריך ללמוד ללא קבלת תמורה, אך כבר כתב הרמ"א (י"ד סימן רמז ס"א) שמוותר לחכם ולתלמידיו לקבל כסף מהנותנים כדי להחזיק ידי לומדי תורה, שעי"ז יכולים לעסוק בתורה ברווח. והאגרות משה (י"ד ח"ב סימן קטז) כתב שבדורינו זה עצת היצר לומר שיש בקבלת פרס איזה טמא ותסרו, כי אם לא יקבל הפרס וילמד מתוך הדחק, הרי עלול לפרוש מן התורה. ואמר רבינו שבוודאי אם האברך דחוק ויש לו הוצאות מרובות, ה"ז מצוה גדולה לפרנס את אשתו ולדור ומותר לו ללמוד בשביל שטר, ואף שיתכן וזה מוריד לו מהשכר של הלימוד, מ"מ השכר שיקבל ע"כ שהביא פרנסה לביתו, יהיה לו כנגד זה, אך אה"נ אם יש לו פרנסה לפי צרכו, וגם ילמוד היטב בלי קבלת המילגה, בוודאי שעדיף ללמוד בלי מילגה, כמו שמעיקר הדין צריך ללמוד.

האם להכניס ילד למצב של פחד

נשאל רבינו, שלעיתים קורה בעת טיול, שבני משפחה מכריחים אחד מבניהם שישע ברכבת כבלים על פני תהום, למרות שהבן פוחד, האם ראוי לעשות כך. והשיב שאין לעשות כך, וכמבואר במאירי במסכת שבת (דף קנא ע"ב): 'אסור לישון בבית יחיד, וכן בכל מקום שהוא מביא עצמו לידי נסיון או פחד דאסור, והכל לפי טבעו'. ומכל מקום אם אידע לו כן יחזק את עצמו בבטחון בהש"ת, ויתעסק בתוך לבו בדברי תורה וכו'...'. עכ"ל. והוסיף רבינו ואמר, שלכן אותם האנשים המפחדים מפחד גבהים והטיסה במטוס גורמת להם פחד, ימנעו מנסיעה אם יוכלו להמנע ממנו, וכמו כן אין להשאיר ילד קטן לבדו בבית נעול (כמבואר ביומא דף פד ע"ב ובמשנ"ב סימן שכח ס"ק לח), שהחששים שמא יבהל ויסתכן.

האם צריך להימנע בימים אלו לנסוע לירושלים

נשאל רבינו, ממשפחות שרוצות לנסוע לעיר"ק לירושלים תובנ"א בימי ביה"ז וכדומה, אך חוששים עקב הפיגועים המתרחשים שם, ושאלו האם יירושלים נחשבת למקום סכנה, וצריך למנוע לנסוע לשם, משום שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, או שמא זה עדיין לא נחשב לאיתחזק סכנתו, ומותר לנסוע לשם ללא חשש. והשיב רבינו, שירושלים אינה מקום סכנה, ומותר לנסוע ולהיות בירושלים. משי"ת סיבות: א. אחוזי הסכנה הם מונעים, ואינם אפילו אחד לאלף [ראה במשנ"ב (סימן של סק"ה), ובמג"א (סימן שטז ס"ק ג)]. וכוהים דרים ומסתובבים ברחובות ירושלים ב"ה מאות אלפי ב"א, ואפילו אם ח"ו היינו שומעים על אירוע פיגועי, לא היה המצב כ"מצב סכנה", ק"ו שב"ה מספר הפיגועים הוא מועט מאוד. ב. גדר מצב סכנה נקבע ע"פ תחושות בני אדם, וכמו שייסד מרן הגר"ש איערבאב זצ"ל שההגדרה של מצב של פיקוח נפש תלוי בתחושות בני האדם, דכל שדורך רוב בנ"א לברוח מזה כבורח מפני הסכנה, ה"ז חשיב כספק פיקוח נפש, אבל אם אין רוב בנ"א נבהלים ומפחדים מזה, א"ז חשיב סכנה. [ראה בשו"ת מנחת שלמה (תנינא, סימן לו ד"ה ולענין)]. ולכן מכיון שכיום המציאות היא שאנשי ירושלים מסתובבים ברחובותיה כרגיל, והציבור רובו ככולו עולה לירושלים לצרכיו כמקדמת דנא, ובפרט אלו שיש להם צורך מיוחד להיות בירושלים עולים לשם ולא נמנעים, הרי זו הוכחה שתחושות הציבור שאין זה נחשב כמקום סכנה.

[והוסיף רבינו ואמר, שאם היה מקום לחוש לסכנה היא בנסיעה עצמה, דאמרי אינשי שיש יותר לחוש להפיגע בתאונות דרכים, מאשר סכנת הפיגועים, אמנם הכריע שגם לנסוע אין צריך לחשוש, כי אין בזה איתחזק איסורא, אלא צריך לומר תפילת הדרך בכוננו, וכשם שתפילת הדרך יועיל להנצל מתאונות דרכים, כך תעזור לו, להנצל מן כל איוב ואורב].

אחורה נא חידה

מה המשותף ל - אריה, פיל, עקרב, נשר, ולווייתן? וכן להר, נחש, וחזיר? * בע"ה אינו מקבל טומאה כ"ז שהוא חי, היכן מצינו בע"ה שטמא ומטמא אע"פ שהוא חי? * באיזה מין ממיני בע"ה אין לא זקן ולא חיגר? * לצורך איזה דין ניתן לדעת מה לעשות ע"פ התנהגות התרגומים או העורכים?

(התשובה לחידה, א"ה בשבוע הבא, תחילה באדיבות ידידינו הרב אורי חזני שליט"א)

תשובה לחידה משבוע שעבר: הגביה קולו בתפילה או בלימוד התורה וחילול שבת, הכיצד?

תשובה. כתב המשנ"ב (סימן רסו סק"י) בשם הפמ"ג, שיש להיזהר כשעומדת בשבת ביה"ר עגלה ריקנית עם סוסים, שלא להגביה קול, ויהיה כמחמור, אפילו בהמת אחרים. ועוד כתב שם (סק"ט) שאם הבהמה מושכת בעגלה, וכשיגיעו עליה בקול להתחיל לילך אחר שעמדה, הוא עובר על איסור מחמור, ואין לו שום עצה להמלט מאיסור זה, דאפילו אם יפקידנה ולא יעבור על שביתת בהמתו, מ"מ יעבור על איסור מחמור. ונראה שישוד הדבר הוא מהשו"ע (י"ד סימן רצו ס"א) שגוי המנהיג בכלאים מותר לישראל לפרוס לו שלום... אם אינו פסוק רישיה, ובנ"ד אם הוא פסוק רישיה או קרוב לפסוק רישיה אסור.

א. שאלתי לרבינו, האם באכילה על שפת הים יש משום האוכל בשוק [שכן מביאים בשם כמה מגדולי ישראל שהזהירו ע"ז], ואמר שאפשר להקל ולאכול שם, דאין זה שוק ממש, והים מיועד גם לאכילה, שהרי נוהגים רבים לאכול שם. והוסיף ואמר **שמאחר והרחיצה בים מחלישה, הרי שנוצר צורך ומקובל לאכול שם, ולכן לא נפסל לעדות בזה, אך מכל מקום אין ראוי לת"ח לאכול שם.**

ב. שאלתי לרבינו, בקבוצת אנשים או בחורי ישיבות שמטיילים יחדיו (ביערות או מסלולי הליכה), האם מותר להם לאכול ממותקים ומיני מתיקה תוך כדי הטיול כשעוברים במסלולי הליכה שרבים המטיילים בהם [מלבד הדין שאין לאכול בעמידה, גיטין ע, א]. והשיבני רבינו **שאסור לאכול בכה"ג.**

ג. שאלתי לרבינו, האם מותר לאכול בפארק או בגינה, והשיבני שאם יש שם פינות של **שולחנות וכסאות** מסודרות לאכילה, ודרכם של בני אדם לאכול שם באופן שאין זה לזול לאכול שם, א"כ אין זה שוק ממש אלא זה עשוי לאכילה, ולכן אפשר להקל לאכול שם. [אך לקטנים, דבשבים זה ענין לא לאכול בגינה או פארק, יש להקל בכל גוונין].

ד. שאלתי לרבינו בהא דאמרו (קידושין מ, ב) האוכל בשוק דומה לכלב ופסול לעדות, האם **שתיה** בכלל זה, דפעמים בימות הקיץ והשרב אדם רוצה לשתות מים ברחוב. ואמר שמוותר לשתות מים בשוק, שהרי זה צורך גדול וחשש סכנה שיתייבש גופו [וציין לירושלמי ביומא (פ"ו ה"ה), יעו"ש]. וגם הבריות ידונוהו לכך זכות ששוטה בלית ברירה משום **החום הגדול**, וכבר פסק הרמב"ם (פ"ה מהלכות דעות ה"ב) דגם חכם מותר לאכול בשוק לצורך גדול.

ושאלתי, האם גם בחורף מותר לשתות או דלא מצוי כ"כ שיבוא לידי סכנה. והשיבני דלא פלוג, וט"ס גם בחורף אפשר להתייבש. ושאלתי דאולי כל ההיתר בשוטה בדרך כבוד, אבל לא כששוטה **מהבנקוב לפיו או ע"י קשית**, ואמר דכיון שההיתר משום סכנה וצורך גדול, אז בלית ברירה אחרת - גם זה מותר.

עוד שאלתי, האם גם **בנס ברד** יש להקל, ואמר דלכתחילה ודאי שראוי להקפיד שלא לשתות כוס ברד בשוק, ורק אם אין לו שום אפשרות להינצל מהצמא אלא ע"ז יש להקל. אבל אלה השוטים כוס ברד (או איס-קפה) לפיקוח בעלמא ברחוב, הרי שהדבר אסור. וכן אמר לי שאין לאכול **קריטב** או **איגלו** ברחוב, והדבר גרוע ומבוזה טפי מסתם שתיה בשוק, דהרי זה נראה כבזיון ממש, וא"כ אין לו דבר אחר להרוות צמאונו.

ה. אמר לי לגבי **מציצת סוכריה בשוק**, שאין ניכרת אכילתו כלפי חוץ, יש להקל. אך לענין לעיסת **גומי לעיסה/מסטיק** ברחוב, אמר שזהו לזלזול ובזיון גדול מאוד, ובפרט שניכר הדבר ונראה לעין כל שהוא לועס בשוק, ועל כן אין ללעוס ולאכול מסטיק ברחוב.

ו. שאלתי לרבינו, האם מותר לאכול בשוק **בליה** כשאין אנשים, ואמר שלא פלוג רבנן.

ז. אמר לי רבינו, דבזמן חז"ל היה 'שוק' שהיה מיועד למסחר ושם היו מצויין בד"כ רבים, ועל כן היה גנאי גדול מאוד לאכול שם, אבל ברחוב צדי שלא היו מצויין תדיר עוברים ושבים - היה פחות גנאי, ועל כן בזמן חז"ל לא היה כ"כ גנאי לאכול חוץ לביתו במקום שאינו שוק. אבל בזמן הזה, **כל הרחובות שלנו בבחינת 'שוק'** (דאין רק מקום המיוחד כולו למסחר, אלא תחת כל בית ובנין מצויים חנויות לרוב), ועל כן בכל רחוב - שמוצי עוברים ושבים, אסור לאכול.

ח. שאלתי לרבינו, על הנוהגים **לאכול בעמידה ליד ה'בר' בחתונות**, האם יש בזה משום האוכל בשוק, ואמר שאמנם אין זה הנהגה ראויה, אך אי אפשר לפוסלם לעדות. אך הוסיף רבנו ודוודאי שראוי לילך ולאכול בישיבה ליד השולחן.

ט. שאלתי לרבינו, במה שכתב לי במכתבו **שצריך למחות במי שאוכל בשוק** (ויודע שישמע לו), הרי א"ז איסור ממש, והשיבני דס"ס זה הלכה מהלכות דרך ארץ, וא"ז רצון ה' שיאכלו ברחובות ובשווקים, וצריך למחות במי שעושה נגד רצון ה'.

י. שאלתי לרבינו בתקופת **מגיפת הקורונה**, כשהכל הלכו עם מסכות על פניהם, האם היה מותר לאכול ברחוב דבר מאכל וכי"ב **מתחת למסכה**, דהא עיקר הגנאי באכילה בשוק הוא מה שמתגנה בפני הבריות, וכאן אין ניכרת אכילתו לבריות. ונהנה רבנו מהשאלה, ואמר לי דמ"מ כיון שאכילה ברחוב - היא הנהגה עצמית של כלב, ממילא אין לבן מלך לנהוג בהנהגת כלב.

(נערך בקיצור מתוך הספר **'ארחות אכילה'** שעתידי לצאת לאור א"ה)

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים ממרן שליט"א,

ניתן להרשם במייל a0527642209@gmail.com, ובפלאפון הג"ל, או בכתובת מייל 3126877@gmail.com ובפלאפון 0533126877.

י"ר"ע ע"י מערכת "קובץ גיליונות" k.gilyonot@gmail.com

להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900